Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk 2
Kodune telefonikeskjaam 428-33
Tellimiste ja kuulutuste vastuvõtt Raisakaevu tn. 2, telefon 451-67
Tarvitamata käsikirju ei säilitata
Toimetuse kõnetunnid k. 13—14

EESTI SÕNA

Üksiknumbri hind 10 penni
Ilmub kuus korda nädalas
Tellimishind kuus kodumaale 2.50 rmk., välismaale 3.40 rmk. Aadressi muutmine 20 penni
Tellimusi võtavad vastu kõik postkontorid ja postiagentuurid
Talitus avatud k. 8—15 laupäeval 8—13

Nr. 122 (IV aastakäik) Laupäeval, 27. mail 1944 Tänast lehte 8 lk.

SUVE KÜNNISEL

Iga üldiseltpühitsetav püha on seotud traditsiooniga ja kannab endas sümbolit. Kui meie esivanemad pühitsesid talvist pööripäeva valguse võidupühana pimeduse üle ja kristlik maailm seda traditsiooni jatkas olgugi vormilt muudetuna, siis suvisted märgivad kauneima aastaaja — suve — saabumist, millal maa viljakas üsk hakkab jagama oma andeid ja võimaldab sellega elu inimestele.

Usund, kombed ja areng võivad muuta vormi, sisu aga jääb ja kestab läbi aegade. Sest seda kannab ürgne traditsioon. On ükskõik, kas me pühitseme suvisteid looduslapsena, uskliku kristlasena või ateistina — nende pühade sügavam mõte on meile kõigile üks ja seesama — elu ja vaimu võit, kaunima tuleviku lootuse elavakssaamine.

Ei ole paljas juhus, et iga suurem püha tähistab ikka millegi võitu. See on elu ürgne ja väärtustu seadus, millest on kujunenud läbi aegade hämaruse meieni ulatuvad traditsioonid. Sest on ju kogu meie elu üksainus võitlus — mitte ainult igaühel meist isiklikult ja üksikult, vaid kõigil elusolendeil, kogu loodusel kõigi ta vormide ja avaldustega.

Iga võitluse tulemus on aga võit. Elu läheb üha edasi, üha uued vormid tekivad vanade asemele — iial ei lakka olemast võitlus selle vahel, mis on, ja selle vahel, mis tuleb või on tulemas. Ei ole meile antud igal üksikul juhtumil olla otsustajaks, kas just see või too järk selles võitluses on tingimata edasiviiv — meie nendime vaid, et suures ulatuses ja suuremas ajalises perspektiivis on elu sammunud lakkamatut eduteed ja need uued vormid, mis on tekkinud sellest suurest võitlusest, mida me nimetame eluks, on osutunud alati elu edasiviijateks.

Ikka on vana see, mis jääb võitluses alla, ja uus tuleb peale — see raudne reegel on kehtiv igas ruumilises ja ajalises mõõdus. Kord hukkus loendamatuid miljoneid koorikloomakesi, hukkus terve ajastu — ja selle tulemusena on meil paas, millest ehitame maju. Ühe teise ajastu kadumise tulemusena omame õli, kolmas ajastu andis meile kivisöe jne. Nii muutub maa pale alatises võitluses ja kui me kanname selle võitluse sümboolselt üle endile — nii muutuvad ka inimesed, nende elu ja elukorraldus. Võitlus kestab lakkamatult ja võitluses jääb võitjaks see, kes osutub tugevamaks, võituväärivamaks. Elu seadused tahavad, et võidu väärib alati see, kes on parem, kes viib elu edasi. Maamas on olnud palju kultuuriperioode, igaüks neist on kord ärganud ja tõusnud, võideldes surunud välja endise, omandanud eluõiguse ja püsinud, kuni on tulnud jälle mingi uus, kes algas sedasama ringi.

Nii looduses kui inimelus valitsevad suured eluseadused, mis väikesest ajalisest perspektiivist vaadatuna meile jäävad sageli mõistmatuks.

Elu suurtele seadustele peame mõtlema tahtmatult ka praegu, mil me pühitseme selle aastaaja saabumist, mis õnnestab meid kõigega, mida vajame eluks. Vili tärkab mullast ja annab sügiseks salved täis teri. Puuvili kasvab puudel, mets, maa ja vesi annavad meile saaki. Sammume uude aastaaega, aastaaega tulvil tööd ja tulvil lootust tulevikule ning me teame, et mida kindlamad oleme oma võitluses, seda enam väärime, et meie pingutused kroonitaks võiduga.

Kogu maailm löömab praegu võitluse tules. On üks neid ajajärke, kus võitlus on puhkenud eriti ereda leegiga ja kus enda elu ja olemasolu eest võideldes tuleb olla kahel rindel — ühes käes adrakäsipuu, teises mõõk.

Suve künnisel annab looduse uuestisünd meile usku ja jõudu tööks ja võitluseks. Seistes keset võitluste raskust, lohutab meid teadmine, et me ei seisa sellel poolel, mis on märgitud kadumisele, kuna ta ei ole elu edasiviiv.

Kuulume nooruse hulka, selle kultuurilise Euroopa nooruse hulka, kes võitleb oma õiguse eest elada, kes võitleb ülekohtu vastu, mis ei taha temale seda elu võimaldada. Me teame, et see võitlus nõuab meilt tohutuid pingutusi, kuid samal ajal teame me ka, et ühtki suurt võitlust ei saa võita viimast panust välja panemata. Sest midagi ei anta siin elus kellelegi teenimatult.

Juhtigu meid teadmine, et peame osutuma väärikaks kaasavõitlejaks selle uue aja kättevõitlemisel, mille künnisel seisame praegu koos Euroopa noorusega, nõndasamuti, nagu seisame praegu saabuva suve künnisel. **Lds**

Päike on võidumees, taastund on valgus

Tulge vaatma ja imetlema:
maa aurab, veed tõstavad pääd,
valgeks vahuks kopruvad järvejääd
ja ödangud hakkavad heletama.
Mahl kasetüvedest okstesse kihab,
võilillejuur laste suus mõrkab vihalt.
Linnud ja loomad hõiskavad sadakeeli.
Kaua tahad, mu süda, veel olla valumeelik!

Tulge vaatma ja imetlema:
muld õitseb, tuld taevas täis,
sooja vihma pillutab pilvekäis.
Oo sina iginoor sünnitai, maa-ema!
Möödas linnu-, lehe- ja tuuleristsed,
ängistus, häda ja surmapisted.
Kohiseb üle Maarjamaa suvine kõu,
vett silmini õu, õnnis ja tänulik põu.

Tulge vaatma ja imetlema:
tulekeeled me pääde pääl,
aga südames õitseb nääl.
See on suvipühade ime.
Päike on võidumees, taastund on valgus.
Oleks jälle kui kõige algus.
Tules tuhastet kulus haljendab hein.
Jäädav ja püha on rõõm, üürike lein.

Mai 1944

HENRIK VISNAPUU

Vaim ja keha

praktilise küsimusena

JUHAN LIBE

Nelipüha sümboolikas on oluliseks osaks vaimu või hinge mõtte esiletõstmine.

Vaimu ja keha vastuolu küsimus on alati kogu inimlikus mõtlemises esinenud.

Käesolevate ridade ülesanne ei ole suunduda erilistesse kõrgelennulistesse ja metafüüsilistesse probleemidesse hinge olemasolust, selle surematusest, vaimu ja keha vastuolust jne., vaid küsimus, nii kaugeleulatuv ja kogu olemasolu probleemi käsitlev kui see ongi, on ka teatava praktilise tähendusega. Palju praktilisema tähendusega kui me tavaliselt seda enesele ette kujutame.

Hingeelulistest nähetest põhjustatud haigused

Võtame tõlesti elus esinenud näite. Abiturient hakkab eksamite eel järsku kogelema. Tal tekivad kõnehäired, ta ei saa sõna suust välja eriti neil juhtumeil, kui talle esitatakse mingi järsk küsimus. Õpetajad, kes tunnevad teda kui andekat õpilast, saadavad noore inimese arsti juure. Ja nimelt suu- ning kurguhaiguste arsti juure, et see selgitaks, mis tal viga on. Läbivaatamise järele võib arst konstateerida ainult üht ja nimelt seda, et tal [illegible] organid on korras ja peaksid funktsioneerima hästi.

Ta läheb ühe arsti juurest teise juure. Kõik annavad ühise otsuse — tõlesti arusaamatu, millest on järsku tekkinud kõnehäire.

Siis viimaks koolijuhataja leiab, et teda tuleb saata hingearsti juure, et kas ei ole viga siin funktsioonides ja mitte mingisuguses orgaanilises rikkes. Hingearst teeb aga õige lühikese juturaamise järele hoopis isemoodi avastuse.

Nimelt sel õpilasel seisab ees võõrkeele eksam, mille suhtes ta on kartlik ega tea, kas ta seda eksamit saab õiendada nii nagu ta seda tahaks. Kardab et ta vastused ei ole täpsed. Sellest kartusest eksami ees ongi tekkinud kõnehäire.

Siin on tegemist nähtusega, mis on tekkinud ja mis avaldub puhthingeelulisel pinnal.

Või mõni teine õige tavaline nähtus. Suurettevõtete omaniku ja juhataja tervis on järsku väga rikkis. Õised suured higistamised, kurnatud olek, kehakaalu mahavõtmine jne. Tekib arvamine, et tal on mingi raskem orgaaniline haigus — tuberkuloos või midagi säärast. Kuid üksikud analüüsid ei näita selle oletuse tõepärasust.

Ligem analüüs ja järelenurimine aga osutavad sellele, et see mees oma lapsepõlve olukorras, seistes oma tugevaiseloomulise isa eestkostmise all, on nüüd ärevil, kui tal on otsustamisel tähtsad ja suured küsimused, kuna ta ise omapèad otsustamise juures ei ole küllaldaselt enesekindel. Ei aita mingisugused pillid, rohud ega ettekirjutused, vaid ainult olukorra äraselgitamine. Ja kui olukord on inimesele sõrgeks tehtud, siis kaovad kõiksugused orgaanilised haigused nähted, ilma et oleks tarvitusele võetud mingisugust abinõu, mis võiks mõjuda füüsiliselt või füsioloogiliselt.

See küsimusseadus juhib sellele, et inimene on ka oma füüsilise keha tervisholus kui mitte täiel määral, siis suurelt osalt juhitud vaimust, ütleme hingeelust. Isegi niisugused nähtused kui nahal tekkivad haigused ja plekid võivad teinekord olla mõjutatud mitte mingisugusest infektsioonist või nahahaigusest, vaid inimese hingeelu elamustest.

See vastasus vaimu ja keha vahel on mitte ainult kogu inimlikus mõtlemises, vaid ka teaduses ja elu praktikas väga tähtis.

Kas terves kehas terve vaim?

Kui me õige kaugele tagasi vaatame, siis sellest seisukohast, nagu me vana aega ette kujutame, võiksime võrdlustena esitada Kreeka kaht linn-riiki — Ateenat ja Spartat.

Sparta suhtes on jäänud traditsiooniline ettekujutus, et see oli linnriik, kus oli askeetiline, sõjakas rahvas, kes pani rõhku inimese füüsilise keha ja iseloomu arendamisele.

Ateena tandub meile vaimu ning hinge eemdajana.

Kuid siiski lõpuks jäi Ateena peale. Võitluses Ateena ja Sparta vahel Ateena võitis.

Võib-olla on seigema kontseptsiooni olukorra kohta saanud Rooma siis, kui roomlased palusid siindiva lapse jaoks, et selle meel ja mõlstus ning ühtlasi keha oleksid terve. Nad sõnastasid selle — mens sana in corpore sano.

See on kõnekäänd, milte suhtes meie praegune inimpõlv on kõige suuremat, vägivalda tarvilanud, kui ta on tõlgendanud seda sellega, nagu oleksid roomlased ütelda tahtnud, et terves kehas on terve vaim.

Ei, nad palusid oma jumalailt seda, et laps sünniks terve vaimuga, õieti terve meelega, ja et see terve meel oleks ka terves kehas. Nad küsisid neid kaht annet eraldi.

Meie tõlgendamine on aga annud asjale niisuguse ilme, nagu oleksid roomlased mõlstnud, et kui on keha terve, siis on ka vaim terve. Teiste sõnadega — meie tõlgendame roomlaste tarkust selles, et kui on hästi toidetud nuumorikas, et siis see on ka vaimult geniaalne. Seda ei mõelnud roomlased mitte. Vaid nad tõmbasid selge vahe vaimu ja keha vahel ja soovisid, et mõlemad oleksid tõlesti korras ja tõlesti terved.

Vaimukeha küsimuse dualistlik hindamine

Kogu inimsoo kultuuri ja teaduse ajaloos ei kerki mitte ainult vahetevahel, vaid kestab pidevalt probleem vaimu ja keha vahekorrast.

Keskajal oli aeg, kus vaimu prioriteeti nii tugevasti rõhutati, et vähemalt selleaegsete teadlaste poolt kehale ei jäänud mingisugust õigust. Teiselt poolt võime aga märkida, et see oli ka omamoodi kehakultuuri harrastamise aeg selle tõttu, et rüütlid ja sõjamehed, kes ennast ei lasknud segada üksikute targutuste poolt vaimuasjadest oma isikliku elus. panid täie ja ainsa rõhu kehalisele ja füüsilisele mina arendamisele.

18. ja 19. sajandi ulatuses teaduse areng läks väga kõvasti materialistlikule ja mehhanistlikule pinnale. Siis leiti, et kui kõik füüsilised, mehaanilised ja teised tõed on leiutatud, et siis võib leiutada ja tulevtada ka inimese vaimu- ja hingeelu. Siis paisati õhku tause et inimese hingeelu ja vaim on puhtmehaaniline, puhtfüüsilline nähe „Nii nagu maks eritab sappi, eritab peasju mõtteid". See tähendab seda, et kogu inimese hingeelu ei ole midagi muud kui täieline mehaaniline materialistlik toiming, ja inimese mõtlemine, tema tunnetus on füsioloogiline sooring, sündigu see ükskõik mis nõol ja missuguses olukorras või ükskõik missuguste näärmete või ka isegi eritusorganite kaudu.

See materialistlik mõtlemine andis teaduses esialgu väga suuri tulemusi sellepärast, et just sellest ajastust tekkis eksaktne loodusteadusiik uurimus- ja mõtlemisviis. See loodusteaduslik mõtlemisviis oma eksaktsuses ja täpsuses on annud meile kindla põhja kogu teadusliku uurimuse jaoks.

Materialism kantakse ühekülgselt ühiskonnaõpetusse

Kuid nii nagu iga tõde, olles esialgu uudne, on vastuvõtmatu, pärast aga kehtib teistele kui suur autoriteetne avastus, nii tekkis olukord, et mehhanistlik-materialistlik mõtlemisviis andis väga suured järeltulemed, tekkis ilmidus ja see tõsteti igavese tõe ja teaduse altarile.

Loodusteaduse esimesed kobavad sammud selle mõtlemise alal kasutati ära hoopis eri olukorras, hoopis eriliste nähete rakendamisel, millo jaoks see ei olnud üldse mõeldud.

Mehhanistlikust-füüsilisest mõtlemisviisist on telnud kommunism enesele usutunnistuse. Kui mele kommunistlikul ajal lugesime nende ideoloogide propagandat ja teoreetilisi targutusi, siis nägime, et need kõik põhinesid sellel, et mateeria on kõik ja vaim ning hing on ainult mingisugune mateeria produkt või eritus.

Umbes nii, et mateeria on nagu eriline nääre ja vaim on see, mida nääre iseenesest välja annab.

See olukord on võimalik ainult selle tõttu, et juba üle sajandeid vana arvamine mateeria tähtsusest on ekslikult tehtud absoluutseks tõeks.

Aga enne veel kui tekkis materialism ja kui tekkis kommunistlik materialismi tõlgendamine, oli teadus avastanud teise nähte.

Ja nimelt otse vastupidise.

See on: mitte mateeria, mitte aine ei produtseeri vaimu, vaid vaim ise formeerib mateeriat ja on ise algprintsiip.

Sellest aga tekkis kõige „kehalise" alahindamine

„Vaimuinimese" hinge kujutati ette nagu midagi eraldi olevat, nagu midagi määravat olukorras, kus ei mõeldud sellele, mida on üldse või malik määrata.

Ka ühiskonnas tekkisid voolud, mis olid üksteisega vastuolus.

Need inimesed, kes kogu oma tegevuse olid suunanud mõtlemisele, teaduslikule uurimisele või mõnele muule vaimsele tegevusele, tundsid ennast vaimuinimesena ja jätsid hoopis hooletusse keha eest hoolitsemise, vaadates põlgusega kõige selle peale, mis kuulus inimese füüsilise mina juure.

Selle kõrval oli aga teine ja kindel vastupidine joon. Oli teine hulk inimesi, kes mõtles ainult sellele, et peab arendama oma füüsilist mina ja siis tuleb sellest ka terve vaim. Tähendab inimene, kes jooksis ringi stopperuur käes, kui ta teatava kiirusega teatav hulk meetreid läbi jooksis, kujutas ette, et ta niiüd kehastab inimsoo sihti ja saavutusideaali.

Sellepärast, et väärtõlgenduse kaudu oli tekkinud arvamine, et kui keegi on kehaliselt hästi arenenud, siis peab temasse ka terve vaim tekkima.

Edu areng näitab vaimu võitu füüsilise keha üle

Kui me kogu looduse arenemist näeme ja vaatame, seda sellest seisukohast, siis peame aga midagi hoopis vastupidist ütlema. Kogu looduses esineb teatav kohanemise nähe.

Kaelkirjak, kes ennast toidab nende ainetega, mis on saadaval kõrgelt puu otsast, on endale kasvatanud õige pika kaela. Teised loomad, kes jalge alt toitu saavad, on kohanenud nendele elutingimustele.

Inimene teiste loomade hulgas on võrdlemisi käpardi olend. Tema on teiste organite seast arendamud aga eriti üht organit — peasju.

Seesama peasju kehaliselt kaasneb sellesama nähtega, mida me nimetame vaimuks.

See vaim aga ei ole eraldi elavast füüsilisest inimesest, vaid see on sellega üheskoos.

See mõjutab inimese füüsilist mina niisama nagu see füüsiline mina mõjutab vaimu.

Kui keegi tuleb välja väitega, et vaim on kõik ja keha ei ole midagi, ja talle samal momendil kõva hoop pähe satuks, on ometi tema füüsiline mina ja otsekohe ka ta vaimne mina uimane.

Füüsilise mina kaudu, füüsilise isiku kaudu mõjutame igal momendil vaimu.

Aga vastupidi — ka vaim mõjutab füüsilist mina.

Suviste ühendav vaim

Kord, kui rahvaste peres oli vähe üksteise mõistmist ja kui inimese elu oli uppunud vaenu ja välikluse musta öösse, tuli väike meestejõuk kokku ühiselt pühi pidama. Nende südamed olid mures ja mahajäätuse tunne rusus nende hinge, sest mitmed unelmad nende elus olid purunenud. Ja siis, kui nad vilbisid üheskoos, tuli taevast äkki kohisemine, tuleleegikesed hõljusid nende peade kohal ja nad hakkasid rääkima keeli, mis olid mõistetavad kaugetelt maadelt tulnud võõrastele.

See oli esimese nelipüha ime.

Ja selle päeva kummalise elamuse mõju on jäänud helisema rahvaste ajalukku, kaunimana kui hällilaul ja kütkestavamana kui müüt.

Rahvas on alati otsinud ühist keelt. Ühised suured ürituised on vaimustanud massi meelt. Ja siiski on läinud nendega nii, et kui nad tulid kokku, ja hakkasid ehitama, siis segati nende keelemurded ja nad ei mõistnud üksteist. Suurtest ideedest jäi siis vaid poolelijäänud, kurb paabelitorn — mälestussammas üksmeele puudumisest ja keelte segamisest.

Mitte ilma sisemise kurbuseta ei laula Juhan Liiv lillesidemest, veresidemest ja armastussidemest, millega ta köidaks lõhkikistud kodumaa. See on laul rahvusliku paabelikeeltesegu keskel, kus laulik peab nutma hüljatud prohvetina, kuulutades ühtluse põlatud evangeeliumi.

Toi päeval oli see aga nii imeliselt kaunis ja kerge. Taevas kohises ja nad mõistsid kohe üksteise keelemurret, kuigi olid tulnud kaugete maade otstest. Rasked elamused, pettumused ja valud olid nad kokku sulatanud.

Meie rahvas läheb läbi raskete katsumiste. Vennakalmude read täidavad kodumaa nurmi. Tühjad kohad kodudes räägivad nendest, kes on kaugel kodu kaitsvast õhkkonnast. Varemed, rusud, tuhaasemed kisendavad taeva poole tummas nutus. Rahvas kannatab rängemalt kui kunagi varem.

Suvisted tulevad aga ka tänavu nagu varemgi Jälle on metsad tõmbunud õrnrohelisele suve esimesest hingusest. Käod kukuvad ja üle värskelt seemendatud põldude hõljub lõhnavooge. Suvisted tulevad ja meenutavad meile ühise mõistmise suurt tõtt.

Kui ema, kes oli tule läbi kaotanud linnas oma kodu ja kõik, mis seal sees, läks maale otsima oma lastele peavarju, siis pidi ta koputama asjatult mitmele uksele. Kui ta väsinuna lähenes ühele suuremale talule, avati uks energiliselt ja visati sealt välja suur koer, kes tungis talle lõrinal kallale. Akna taga aga näitas vana perenaine ähvardavalt rusikat.

Selle talu kohal polnud küll kunagi taevas kohisenud. Suviste vaim ei hõljunud selle talu nurmede-niitude kohal. Muidu oleks sin mõistetud, et me kuulume kokku elus ja surmas. Kui üks kannatab, siis kannatab ka iga teine. Pole võimalik, et üks meist eksisteeriks omal jõul. Me elame üksteise kaudu ja üksteises.

Kodus ja kodumaas on mingi ürgne vaimne jõud, mis meid seob. See hoiab meid oma kummaliste sidemetega ja me mõistame, et me ei saa olla õnnelikud, kui meie kodumaa ei ole õnnelik.

Noor kutsealune, kes tuli tagasi Nõuk. Venemaa põrgust, jutustas, et talle pakkus suurt lohutust elu raskematel tundidel hoida peo peal seda kodumaa mulda, mis ta oli võtnud kaasa kodumaalt väikese karbikesega. See kodumaa muld kutsus teda. See tõi teda ka tagasi läbi tuhandete kilomeetrite pikkuste kannatuste.

Kui vangilaagris kodumaa delegatsioon külastas sinna jõudnud ülelutnud mobiliseerituid, et nelle edasi anda kodumaa tervitusi, kingituspakikesi ja ajalehti, siis nutsid mehed, nähes musta kodumaa l e i b a. Inimeses on mõnigi salajane tung kõige selle järele, mis on kodust.

See on nagu mingi kohin meie südames, mis tõmbab meid üksteisele ligemale. See on suviste vaim. Ühendagu see meid ka nüüd jälle uuesti!

Ja siiski kuulub see kõigile rahvaile. Nelipühapäeval mõistis roomlane kreeklast, kreeklane egiptlast ja partlane meedlast. Kõiki ühendav võimas vaim kohises rahvaste peade kohal. Ja tulekeeled kuulutasid uue ajastu saabumist.

See oli rahvaste suviste, uue kultuuri koidik, mis hõljus aimuseta maailma kohal.

Midagi uut ja suurt väärib õhus. Kas meie ajume seda? Suured ajastud põrutavad inimkonna uste taga, nõudes sissepääsu. Vanade kultuuripärimuste jõuetus saab iga päevaga üha selgemalt ilmsiks. Vanad süsteemid on muutunud meile kitsaks nagu lapse kuub poisile, kes on üleöö võrsunud meheks. Moodne tehnikasajand on kiskunud maha piirid rahvaste ja maade vahelt. Inimkond otsib süsteemi, mis ühendaks kõiki, mis looks eeldused uue kultuuriajastu sünniks.

Vajame seda vaimu, mis meid paneb mõistma üksteise keelemurret. Vajame suviste vaimu.

Kui olin laps, oli noorte seas kombeks, et suvistepühi ööl mindi nende kambrite uste taha, kes olid kuidagi teistest kallimad, ja paigutati sinna suviste kask või õitsev kullerkupukimp. Hommikul ärgates võis sel viisil tervitatu tunda, et on keegi, kel on tema vastu head mõtted ja soovid. Ja see teeb südame rõõmsaks.

Pühitseme neid pühi kannatajatega meie keskel. Rõõmu on maailmas nii vähe. Viigem seda ka neile, kel see puudub. Mõni väike lahkuseosutus võib muuta teistele päeva ilusaks. Kas leidub meil kannatajate jaoks veidike soojust südames?

Nii hea on olla taas laps ja näha kõike lapse silmadega. Suvine päike naeratas siis nii kaunilt üle küdeva sauna lõhnadesse uppunud taluõue. Kaevukoogu kõrval oli vana ema kokkukuivanud kogu. Rohelise muru kohal, aiateivastel kuivasid äsja küütiritud kadakapuust nõud. Toauksed olid valla ja sealt tuli süldi ja värske sepiku lõhnu.

Suviste vaim kohises siis naeratavalt talu kohal. Ja oli nii hea olla.

Hõljugu see jälle kord üle meie kodude — üle terve kodumaa!

E. Mnd.

NELIPÜHA OOTEL

Ja kui nelipühapäev kätte tuli, olid nad kõik jüngrid ühes patgas koos. Ja neile ilmus nagu lõhutud tulekeeli ja need langesid üksikult iga ühe peale nende seast.

Ap. teg. 2., 1. ja 3.

„Põleva linna ühes majakeses on mõned inimesed koos. Nad ootavad riided pakki seotult. Kas hakkab tuli ka selle maja külge või langeb pomm ka siia majja? Ümbruses juba kõik majad põlevad. Ei ole õieti kuhugi minna. Väljastpoolt püütakse tulele piiri panna. Kas see aga õnnestub? Kuid peaasi: nad usaldavad Jumalat ja on rahulikud... Tünd läheb tunni järele, kuni saabub hommik. Majake jäi alles. Nii kestab see ootelolek ikka edasi küll selles, küll aga ka paljudes teistes majades päevast päeva...

Aastasadu tagasi olid kusagil kaugel majakeses samuti mõned inimesed koos. Ka nemad ootasid. Kuid mitte seda hävitavat tuld, mis tänapäeval taeva-kaarelt alla paisatakse, vaid tuld, mis täitis ootajaid imeväe ja suure rikkusega. See oli Püha Vaimu tuli nelipühapäeval.

Kuis on elu nüüd muutunud! vaimu- ja armastusetule asemel leegitseb maailmas vaenu- ja hävitustuli. Loovelu edasiviiv vaimujõud ja õnnega täitev hingeõõm on surutud ängistava oote meeleolu. Kunagi pole maailm õppinud tundma sellist hullunud vaimuvaesuse metsikust kui tänapäeval ega oota küll midagi rohkem kui sellest vabanemist. Millal langevad jälle Püha Vaimu tulekeeled maailma peale ja hakatakse kõnelema teisi keeli: armastuse- ja rahusõnu?! Kas teostub see neil nelipühil või peab kaua veel ootama?!

Jüngrid ootasid viiskümmend päeva. Kannatlikult ootasid nad. Ikka ja jälle kogunesid nad kokku. Palves ja osaduses võitsid nad kõik kahtlused ning valmistusid seesmiselt selle vastuvõtmiseks, kuni tõesti saabus rõõmupäev, mil tõtusid nende ootused. Tormi ja tulega tuli see siiski, täis õnnistavat rikkust otsekui kosutav vihm kevadisele janunevale maapinnale ja täitis jüngrite südamed taevase rõõmu suurima rikkusega.

Viis aastat oleme osdanud ka meie iseärainku igatsusega. On see v i i s ka meie aja mõõt?! Osutub see ka meile toeks, siis peame seda uskuma ja sügavalt paluma! Me peame usaldama Jumalat ja ka omalt poolt kõik selleks tegema, et armastuse- ja rahutulekeeli vastu võtta. Näib, et see ei või metegi juure tuila teisiti kui tormi ja maruga Kas omame ka meie küllaldaselt ettevalmistust ja jõudu, et seda vastu võtta ja et see meid ei murraks? See on vastutus mis lasub igaühel. See kohustab meid kõige suuremale valvsusele ja anduvale tööle, tõsisele armastusele ja ühtekuuluvusele. See seob meid aga ka kõige tihedamale Jumala tõotuse osadusele nagu jüngreid. Ja selle tõotuse on Jumal annud ka meile. Tõotuse, et ta meie palveid kuuleb ja vastu võtab. Seda oleme kogenud palju kordi oma elus.

Kogunegem siis eesti rahva õed ja vennad jälle nelipühapäeval kokku tõsisele palvele, kantud põlevast igatsusest oma kodumaad jälle rahus ja rõõmus üles ehitama ja kõigist ilmakaartest kojurutta-vaid omakseid südamest tervitada. Küllap jääb siis sellelegi ootavale ja palvetavale rahvale nende väike kodumaa, nagu see majake seal keset tulemerd.

Ükski töö ei jää tasumata, mida täie andmuse ja palvega tehakse. Põllumees külvab kevadel oma põllud ja maaharija oma maalapi lootuse peale. Ja see lootus pole neid petnud. Kuigi saak ei ole alati kõige rikkam ja kergem saavutada, aga ilma nad ei jää. Vanemad kasvatavad oma lapsi lootuses leida neist oma eluteel rõõmu. Ei nendegi vaev jää asjatuks, mis on külvatud palve ja hoolega.

Ei ükski ettevõte, mis on kantud innukast usust ja püsivast tahtest ning palvest, jää surnud punkti. Seda tahet, usku ja palvet on eesti rahval ning peaks olema kõigil kultuurrahvastel hävitava tule vastu võitlemiseks, kuni võidab elu jaatav ja armastav tuli — Püha Vaimu tuli. Teist võimalust ei ole. Jüngrid saavutasid selle ja said õnnelikumaks ja rõõmsaimaiks inimesiks. See andis jõugust, rahu ja armastust, ja nad olid suutelised kõigi neile antud ülesannete täitmiseks ja jumalariigi ülesehitamiseks.

Ilma selle vaimuta ei või maailm kunagi õnnelikuks saada, rahu ja rõõmu maitsta. See peaks olema tänapäeval ja aastatuhandeis kogetud tõde. Ei kultuur ega teadus oma ühtki väärtust, kui tal pole taevase armastuse vaimust kantud südant ja hinge. Nõivõrd raske, kui on olnud aastatuhandeid kultuuri ja vaimsete varade loomine, nii kerge on nende silmapilkne hävitamine, valelgu selle hävitamise vastu milline inimmõistus tahes! Inimsugu peab uuendatud saama et ta mitte ühe käega ei võtaks Jumalalt ja teisega ei annaks saatanale. Sellest kaksikmängust tahab meid nelipüha läkitus — Püha-Vaim — vabastada. See pöörab meie südamed ja meeled ära kurjusest ja vaenust, vihast ning kättemaksust, auahnusest ja väevõimust. Aga vaimuvili on armastus, rõõm, rahu, pikk meel, heldus, headus, truudus, tasasus, kasinus, ütleb apostel. Ainult selle läbi suudetakse maailm jälle üles ehitada ja selle läbi suudab ka eesti rahvas oma kodumaa õitsele viia. Ainult selle läbi jäävad tulemata uued hädad, kannatused ja ohvrid ainult selle läbi saavutab igaüks ka oma isikliku eluõnne. Sest ainult Püha Vaimu tuli põleb elu edasiviivalt ärgsti ja püsivalt rahu toovalt ning täidab [illegible] jääva rõõmuga

Õpetaja P. V. KOPPEL

PÕGENIK

HENN RANNAVALI

3

Järgmisel päeval viis töörutt meelest selle koerahaukumise, kuid õhtul oli see jällegi kuulda, selgesti ja eksimatult. Ja nüüd ei annud see mehele enam rahu. Küllap ta asus külale lähemal kui oli ise teadnudki ja ta ei osanud mõelda, kas ta on sellest avastusest rõõmsam või kurvem.

Kui tuli jällegi päev, mille ta teadis olevat mälu järgi pühapäeva, siis pesi ta end jões hoolikalt, kraapis metsikuks muutunud habeme maha ja tõmbas uuemad riided selga. Nii end korraldanud, asus ta läbi metsa teele suunas, kust oli kuulnud koera haukumist. Ta sai kõndida tükk aega ilma et oleks kuskilt näinud külamoodi paiku. Mets oli siingi niisama paks ja puutumatu kui ta oma krundi ümbruses. Juba pidi ta pettunult tagasi pöörduma, kui äkki kuulis ebatavalist karjakella häält. See tilksas üsna ligidal. Ta suunas sammud selle poole ja jõudis varsti veidi lagedamale kohale metsas, kus lehm ja väike härjavärss ja kolm lammast nosis rammusat rohu süüa. Loomade juures istus noor hättsik mättal ja kudus vardaid.

Mart oli nähtust nii üllatunud nii et ta seisis tükk aega tummalt. Siis aga astus ta paar sammu istujale ligemale ja tervitas eesti keeles, sest tüdruku välimusest ta oli juba märganud, et see pole venelane.

„Tere," vastas karjahoidja. Temagi üllatus polnud väiksem mehe omast, sest pärani silmadega vahtis ta tulijat nagu ilmutist.

„Ma ei teadnud et siin võib teisi inimesi ka leida," ütles Mart jutu alustuseks.

„Kust te tulete?" päris tüdruk.

„Ega ma kaugelt ole," vastas mees, „elan siinsamas metsa taga."

„Siin on siis teisi inimesi ka," hüüdatas karjahoidja üllatunult.

„Olete teie siis siin elamas?" imestas mees omakorda.

„Eks me hiljuti kolinud," seletas tüdruk. „Isa ostis siit maad, siis tulime. Enne elasime hoopis Lohusuus."

„Siis oleme päris naabrid," rõõmustas mees. „Kas teie juba kaua siin olete?"

„Ei ole kaua. Mõni päev tagasi ikka alles tulime."

„Kus te siis elate?" päris mees.

„Tulge ja vaadake," naeris tüdruk. Ta ajas loomi ees ja nii liikusid nad edasi metsa poole. Kaugele polnud neil aga vaja minna, kui juba puude vahelt hakkas paistma üleskeerleval suitsu ja kostis inimeste jutuhäält.

„Eks see mele laager olegi," seletas tüdruk.

Enne oli siin niisama algeline kui Mardi paigaski. Harkide vahel oli tüli üles tehtud, millel kees pada. Veidi eemal oli töövanker suure [illegible]hartlise tamme all ja selle ligi[illegible] kondine hobune söömas. Tule [illegible]tes istus keskealine naine tuld [illegible]dades. Paar last kümmer[illegible] teistkümne aasta vanuses oli [illegible] ligidal murul kükitamas. Pilt [illegible] kodune oma armetusele vaatamata.

„Tere jõudu," tervitas Mart ja jäi tulest veidi eemale seisma.

„Tere, tere," vastas naine ja tõstis üllatunult pilgu. Ja siis ruttas karjahoidja juba seletama, kes oli võõras ja kust ta oli tulnud.

Nii saadi varsti tuttavaks. Asuja oli Lohusuu poolt popsnik, kes oli ostnud endale maad ja kolinud kohale kõigega, mis tal oli. Ja palju seda polnud: üks lehm, härjavärss, kolm lammast ja hobusekronu. Aga tal oli siiski rohkem kui Mardil kel polnud midagi. Siin oli loomadele lisaks isegi veel vanker ja põllutöörlistugi.

Asujal oli suur pere Lisaks isale ja emale oli neli last. Õnneks olid aga kaks vanemat neist parajad abilised tööl, sest Mari, too karjahoidja, oli juba üheksateist, ja Ants, kes isaga oli metsa läinud, seitseteist. Joosep saab mihklipäevaks kaksteist ja Maali on juba kümme, ning neistki on rohkem kasu kui kahju. Kõike seda seletas naine tuld kohendades ja pajas suppi liigutades.

Mart jäi terveks päevaks naabrite juure istuma ja jutustama. Kui supp oli pajas keenud, tõsteti see tulelt ning ema andis leemekausiga lastele süüa. Sealt jatkus teistelegi ja Marti ei lubatud lahkuda enne kui ta oli kõhu täis söönud.

Popsnik ise polnud jutukas. Seda rohkem aga rääkis jällegi ta naine ja nii oli Mardil varsti terve perekonna elulugu teada. Kari oli söönud kõhud rammusat rohtu täis ja heitis mäletsema. Nüüd võis Marigi tulla teiste hulka ja istuda juttu vestma.

Mart heitis paar korda talle pilgu ja jõudis otsusele, et Mari pole kaugeltki nii ilus kui Kai. Tal oli veidike lame nina, aga lustakad ja kenad silmad. Naaber ei tundunudki nagu enam võõrana ja jutt muutus sõbralikuks.

V

Mitmeid muudatusi tõi Mardi ellu naabrite saamine. Kuna oli heinaaeg ja neil oli tarvis loomade eest muretseda, siis pidi uus asunik mõtlema suvel heinastegemisele. Mardil polnud aga veel ühtki looma. Kibedaks heinaajaks kutsuti ta naabritele appi. Hiljem pidid need talle päevad tagasi tegema.

Tuli kuivi ilusaid ilmu ja asuniku laagripaiga ümber, kus kuuseokstest onnid kippusid pruuniks tõmbuma, kerkis kõrgeid heinakuhje. Kui oli aga vihmaseid ilmu, siis saagisid mehed puid maha ja raiusid esimese hoone palke. Asunik tahtis saada sügiseks loomad ulualla. Enesele pidi piisama väikesest osmikust lauda otsas.

Ja siis tulid juba hilissuve kuumad päevad. Vili oli Mardi põllul kõrge ja rikkalik. Mõneks päevaks sai sellest tal lõigata, siis oli kõik koos. Tööd olid aga käed kõigil täis. Naabril sai hoone katuse alla. Naine oli lastega aga igal vabal tunnil labidate ja hakikirvestega uudismaad kiskumas.

Mart oli teinud terve rea tööpäevi ette. Nüüd tuli naaber Jaak Saarna ühes pojaga talle appi. Ja kanged töömehed olid nad mõlemad Kirved ja saed hakkasid nüüd tööle püstkoja juures metsas. Osa palke oli Mardil uudismaa veerel juba mahäjuuritult ootamas. Teisi lõigati juure ja siis algas ehitus. Mart ei tahtnud sel aastal rohkem ehitada kui sauna ja sauna kõõgi. Seniks võis ta jääda siia elama, kuni saab juba veidi elujärjele. Küllap heljem jatkub aega suuremateks korraldusteks.

Sauna ehitas ta jõe kaldale, nagu ta algusest peale oli mõtelnud. See tuli ruumikas ja parajalt kõrge. Kõik materjali sain nad oma kruntidelt. Ainult katustega oli palju muret. Polnud võtta kuskilt õlgi ega roogu ja nii tuli siis teha esialgu hädakatted teivastest ja okstest seniks kuni jõuavad muretseda paremat materjali.

Mart peksis oma viija ühel kuumal varasügisesel päeval lagendikul kõvakstallatud murul. Tera tuli sitkelt peadest välja ja tal oli tööga palju vaeva. Kui ta aga terad ära tuulas, selgus et uudismaa oli annud viisteist seemet. Ta oli üllatunud saagi suurusest ja vaatas mõtlikult kollakaspruune teri. Nüüd alles hakkas ta mõistma, millise rikkaliku pinnasega maa ta oli ostnud.

Enne kui tuli hilissügis, oli juba saun jõekaldal valmis. Mart küttis raudkividest kerise kuumaks ja vihtles uues saunas kaua ning mõnuga. Tullpalevalt sulpsatas ta ojasse ja ujus sellest puristades üle. Siis läks ta uuesti lavale, et veel kord mehe moodi vihelda.

Püstkojast sai nüüd kuurialune. Mardi elu kandus uude hoonesse. Töö metsa all käis aga endiselt edasi. Iga päevaga tungis uue põllu piir kaugemale põlismetsa poole.

Mart laenas naabrilt hobuse ja läestas uudismaa kahel korral üle. Siis külvas ta sellele talvrukki.

VI

Sepa Kai vaatas toas laua otsas istuvat meest, nagu näeks ta teda esimest korda. Mart oli pruuniks põlenud ja kõhn. Suured silmad vaatasid sügavalt kulmude alt salapärase hõõgusega. Ta istus veidike vimmas seljaga ja suured kämblad lamasid ta ees laual. Ei, ilus polnud ta mitte. Enne oli ta vähimalt lõbuski olnud. Nüüd oli ta aga muutunud nii tõsiseks, et Kaiel hakkas tema seltsis ebamugav.

Jah, varem oli ta tõesti tunnud Mardi seltsist rõõmu. Aga ta oli nii mitme noormehe seltsist head meelt tunnud, et ei osanud kuidagi mõtelda, kes neist kõige rohkem ta meele järgi oli. Ta oli alles noor ja nägus Kõikidele ta meeldis, kõik olid ta ümber. Näe isegi mõisa noorhärra oli nagu arust ära ja teab mis sellest oleks veel tulnud, kui Mart teda poleks metsavahel õhtusel teel poolsurnuks peksnud. Noorhärra oli nüüd küll terve, aga ta oli linna sõitnud aga olnud teda siinpaigas enam nähtud. Marti oli urjadnik mitu korda otsimas käinud, sest tema vastu oli tõstetud kaebus kallaletnugi pärast.

Igakord aga, kui teda kodust otsima tuldi, lõi isa käega.

„Pole näinud juba ammu. Mine tea, kuhu ta läks." Ja kui edasi päriti, ütles üle õla: „Ju ta Siberisse putkas. Sinna teda saata tahate. Näe, läks ise, teil vähem vaeva."

RASKED VÕITLUSED ITAALIAS

Hävitati rohkesti vaenlase tanke ja 115 lennukit

Führeri peakorterist, 26. mail.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Cisterna võitlusruumis on tugevad vaenlase soomusjõud tunginud põhja suunas. Seega on rängad lahingud asetunud ruumi lõuna ja ida pool Velletrit, kus vihaselt võideldakse. Seal hävitati 80 vaenlase tanki. Cisterna vapper garnison löi ka eile kogu päeva jooksul tagasi kõik vaenlase rünnakud.

Ruumis Littoriast ida ja Terracinast põhjas tõmbusid meie väed rannikutasandikult taamal asetsevale kõrgendikule. Nõrgemad vaenlase rünnakud purustati. Lirist idas jatkas vastane tugevate jõududega oma rünnakuid Melfa-lõigule. Ta sai pärast vahelduvaid võitlusi, milles hävitati 43 vaenlase tanki, jõe põhjakaldal kanda kinnitada. Lahing kestab ka siin vähenematu ägedusega edasi.

Itaalia ruumi kohal tulistati eile ägedais õhulahinguis vaenlase kaugelt üleolevate lennujõudude vastu ja õhutõrje poolt alla 18 vaenlase lennukit.

Üks võitluslennukite üksus ründas läinud öölöi hea mõjuga vaenlase positsioone ja liiklussõlmpunkte ruumis lääne pool Cassinot.

Viimaste nädalate raskeis tõrjelahinguis on erilise vaprusega silma paistnud üks võitlusgrupp kolonel Bode juhtimisel.

Idarindel möödus päev vähese kohaliku võitlustegevuse juures rahulikult.

Saksa võitluslennukite üksus pommitas läinud öölöi Džankoi raudteejaama uuesti edukalt.

Saksa-Rumeenia lahingulennukite üksused suunasid mõjuvad rünnakud Nõukogude vägedekoondumistele ja patareipositsioonidele ruumis Dubossarist lõunas.

Üks Nõukogude kiirpaat, mis Soome lahest püüdis välja murda, uppus pärast miinitabamust.

Ühel Nõukogude õhurünnakul meie konvoile Põhja-Norra vetes tulistasid meie kütid 80-st ründavast lennukist alla 69. Pealeselle hävitati veel üks lennuk konvoi julgestuslaevade poolt.

Põhja-Ameerika pommitajad ründasid mitmeid paiku vallutatud läänealadel ning linnu Edela-Saksamaa piirialadel. Eriti Mühlhausenis tekkis kahjusid. Elanikkonnal oli kaotusi. Õhutõrjejõud hävitasid 27 vaenlase lennukit.

20000 tanki

Nõukogude kaotused Saksa suurtükiväe läbi

Berliin, 26. 5. (DNB) Idarindel seisab meie jalavägi ennastohverdavas võitluses Nõukogude inimmasside ja tankide vastu. Truu abimehena seisab jalaväe kõrval selles vihases heitluses suurtükiväg. Võitluses vaenlase soomusjõudude vastu on enneköike rünnakusuurtükiväg osutunud vaprate grenaderide kaitsjaks. Vaprate grenaderide rünnakuil meie jalaväeliinidele paiskuvad neile rünnakusuurtükid hoogsasti vastu ning nad on väsimatu vaivsusega saavutanud suuri tulemusi. Idasõjakäigu algusest peale on nad hävitanud 15 000 vaenlase tanki.

Pildi Nõukogude materjallmassist saame, kui arvesse võtame, et pealeselle on maaväe- ja diviiside suurtükiväg, kelle peamised ülesanded on ölieti teistel aladel — tõrjelahingus hävitanud üle 5000 Nõukogude tanki. Seega on suurtükiväg, arvates idasõjakäigu algusest, hävitanud ühtekokku 20 000 tanki.

Rootsi järeleandlikkus Moskvale

Stokholm, 26. 5. (DNB) „Dagsposten" arvustab Rootsi järeleandlikkust bolševismile, kes kogu aeg pühitseb kahjuks uusi võite. Tarvitseb vaadelda ainult Rootsi parempoolsete endise hääleekandja „Svenska Dagbladeti" ja „Nya Dagligt Allehanda" austavaid kummardusi, siis näeme, kuidas need ajalehed välispoliitilsi küsimusi arutavad täpselt nii nagu bolševistlik ajakirjandus. Kuigi äsjalõppenud sotsiaaldemokraatide parteikongress ei pidanud otstarbekaks valimistele minna koos kommunistliku parteiga, võib siiski näha koostööd sotsiaaldemokraatliku ja kommunistliku ajakirjanduse vahel riiklikes, sise- ja välispoliitilistes küsimustes.

Moskva plaanid Türgi vastu

Bukarest, 26. 5. (DNB) „Porunca Vremii" kirjutab enamlaste Balkani-plaanide kohta, et need on otseselt suunatud Türgi vastu. Iseseisev Dardanellide vabariik Nõukogude Liidu kontrolli all tähendaks Türgi väljasurumist Euroopast ja tema muutmist teisejärgulliseks Aasia riigiks. Nagu Iraan ja Afganistan, nii muutuks ka Atatürki riik suurriikide poliitiliste kombinatsioonide objektiks, sest Türgi poliitiline tähtsus ja jõud seisab peamiselt väinade valitsemises. Nõukogude Liidu kavale Dardanellide riigi suhtes võib ka vaadata kui poliitilisele survevahendile ja liigitada „närvisõja" momentide hulka, sest vaenlase poolel näikse oodatavat, et Türgi laseb end vahest niisuguste abinõudega sõtta kiskuda.

Belgradis maeti õhuterrori ohvreid

Belgrad, 26. 5. (DNB) Belgradi elanikkond kogunes kesknädalal suurele leinameeleavaldusele ühel kalmistul, et mälestada anglo-ameerika terrorirünnakute ohvreid. Peaminister Nediti, kohtuminister Kujundžiti, Belgradi ülemlinnapea Dragi Jovanoviti ja metropoliit Josip mõistsid oma kõnedes teravalt hukka anglo-ameerikiaste mõrvad tsivilelanikkonna kallal.

Jaapan kohtleb sõjavange laitmatult

Stokholm, 25. 5. (DNB) Reuter teatab, et erapooletuist allikaist saabunud esimeste ametlike teadete põhjal kohtlevad jaapanlased inglise, austraalia ja ameerika sõjavange Jaapanis kooskõlas rahvusvaheliste määrustega. **Seda on kinnitanud apostlik delegaat Jaapanis peapiiskop Paul Marella oma aruandes, mille ta esitas Vatikanile.** Peapiiskop Marella külastas paljusid vangi- ja koonduslaagreid ning jutles hollandi, india, hiina, filippiinide, inglise, austraalia ja ameerika sõjavangidega.

Ümberpaigutused lühendasid Saksa kaitserinnet

Berliin, 26. 5. (DNB) Lõuna-Itaalias tõusis 24. mail anglo-ameeriklaste rünnakute ägedus veelgi. Kuid nende löögid ja läbinurrukatsed piirdusid endiselt Nettuno sillapea, rannikulõigu ning Liri oruga. See võitlusruumi piiramine laseb oletada, et vaenlane Lõuna-Itaalia rinnet oma suurest jõupingutusest hoolimata peab lõppeks ikkagi ainult kõrvaliseks sõjatandreks. Suurte inim- ja relvajõududega sooritatavad rünnakud peavad meie jõude kõitma Lõuna-Itaalias ja suudima meie väejuhatust operatiivreserve ära tooma invasiooniks arvele tulevaist ruumidest. Seepärast on Saksa diviiside visa vastupanu tasuks eeikõige invasioonikatsete vastu Lääne-Euroopasse koondatud üksuste nõrgestamata jõud. Atlandi ääres ja mitte Itaalias, mitte isegi idarindel, otsib vaenlane otsustavat lahendust ja seepärast laseb ta oma invasioonivägesid hoides lõuna-aafriklasi, marokolasi, alžeerlasi, hindusid ja poolakaid Lõuna-Itaalias verest tühjaks joosta.

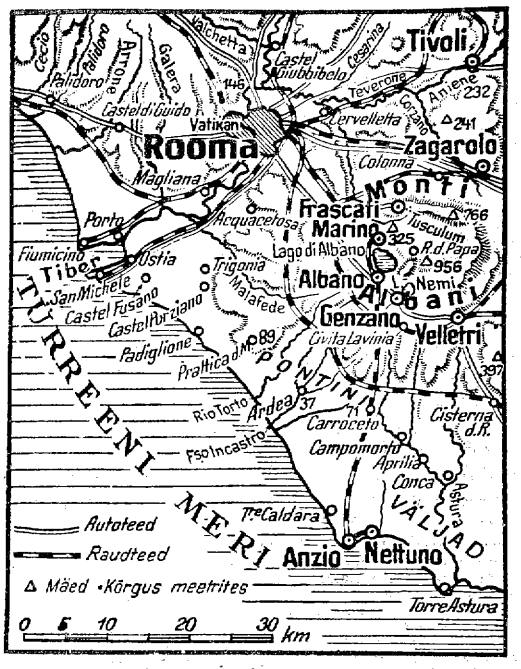

Et anglo-ameeriklaste kavatsusi nurja ajada, selleks piirdub Saksa väejuhatus Lõuna-Itaalias vaenlase löögidiviiside võitlusvõimet purustavate tõrjevõitlustega. Kõigi tehniliste abinõude kasutamisega ja minimaalsete jõududega suunib ta vastast ikka jälle kaotusrikastele rünnakutele. Ta laseb Saksa positsioone ja vastupanupesi kaitsta ainult nii kaua, kui olukord seda nõuab, et järeletungivat ründajat siis uutes toetuspunktides vastu võtta. Saksa väeüksused säilitavad sellega oma täielika võitlusvõime. Vaenlase suured kaotused, kes näiteks kesknädalal kaotas 51, neljapäeval 67 tanki, võitluste algusest saadik ümmarguselt kokku 400 tanki, tõestavad, kui suures ulatuses see Saksa vägedel on õnnestunud.

DNB sõjaline kaastööline Martin Hallensleben kirjutab olukorra kohta Lõuna-Itaalia rindel:

Kõigepealt peab nentima, et anglo-ameeriklased on oma Nettuno sillapeas seisvate vägede ühendamise kaudu nende üksustega, mis liikusid piki Türreeni mere rannikut põhja poole, saavutanud tähelepanuväärse taktikalise edu. Üks nende lähimaid eesmärke on saavutatud, kuigi uskmatult suurte veriste kaotuste hinnaga. Kuid siiski on see võit ainult poolik, mille nad suutsid omandada osalt sel põhjusel, et Saksa väejuhatus selle suhteliselt kitsa rannikuriba loovutas. Neil ei õnnestunud see, mis sellele võidule oleks andnud alles vastuvaidlematu sõjalise edu kaalu: nimelt selles rannikuruumis vilbivaid sakslasi ära lõigata või isegi hävitada. Kindralfeldmarssal Kesselring jõudis neist ette oma äkilise taandumisega Via Appiast kirde pool asetsevaisse mägedesse. See andis olukorrale põhjapaneva muutuse. Vaevalt võib arvata, et liitlaste vilenda resp. kaheksanda armee juhatus sellest muutusest rõõmu tunneb.

Uued mägestikupositsioonid, kuhu sakslased eile asusid, tähendab anglo-ameeriklaste kogu rannikutiiva alatist ähvardamist just sel maaribal, mida nad nüüd arvasid täielikult valitseda võivat. Peab arvama, et Alexanderi operatsioonidel seisavad ees veel suured raskused. Rannikuruumis seisnud Saksa üksuste vabanemisega toimub Saksa mägestikupositsioonide tugevdamine, mis teed põhja poole nii kergesti vabaks ei anna, nagu anglo-ameeriklaste pinnavõidu puhul esialgu ehk võidakse arvata.

Kui ainult pidada silmas, et Nettuno-Anzio tõrjerinne oli umbes 80 km pikk, siis ón ilmne, mis see sakslastele tähendab, et neil seda rinnet kogu pikkuses enam pole vaja mehitada. Muidugi tähendab see ka vastaspoolele teatavaid hüvesid, et Nettuno sillapea vabanemisega isoleerimisrõngast talle on antud taktikaliselt suurem liikumisvabadus.

Liri orus on sakslased alustanud vastavat liikumist, mis esialgu näib olevat peatunud Melfa ääres. See jõeke sulgeb põiki joostes Liri oru umbes Roccasecca kohal. Melfa tuleb kirde suunast ümber Monte Cairo mägestiku ja suubub Lirisse mõned kilomeetrid enne Isolettat. Siin selle uue Saksa tõkke ees arenevad edaspidi kahtlemata rasked võitlused. Itaalia võitlusruumi tingimuste kohta arvuliselt erakordselt suur vaenlaste tankide hävitamine tõestab Saksa vastupanu tugevust mitte ainult kindlatel positsioonidel, vaid samuti ka liikumisel ja isegi taandumisoperatsioonidel.

Churchill kõneles oma poliitikast

Briti kapituleerub N. Liidu ja USA ees

Berliin, 26. 5. (DNB) Winston Churchill andis hiljuti avaliku arvamise rahustamiseks alamkojas ülevaate Inglismaa välispoliitilisest olukorrast. Tema kõnet iseloomustab tavaline suurte sõnade rohkus ja piiud kõrvale põigelda aktuaalsetest probleemidest. Oma kõnes jagas Churchill tunnistusi ka erapooletuile ja väikerahvastele, keda ta osalt kiitis, osalt laitis.

Pikalt ja laialt selgitas Churchill Inglismaa suhteid nende rahvastega, kellelt ta oma survepoliitika kaudu loodab kasu oma sõjapidamisele. Sealjuures ilmnes jällegi püüd võõraid rahvaid nende elulisi huve arvestamata rakendada anglo-ameeriklaste ning nende bolševistlike liitlaste ekspluateerimispoliitika teenistusse.

Briti avalikkust kõige tugevamini huvitavat küsimust, nimelt impeeriumi kasvavat lagunemist ja Briti maailmariigi tulevikku, ei maininud Churchill ühegi sõnaga. Kuid ta oli siiski sunnitud möönma, et impeeriumi konverents tähendas täielikku nurjaminekut ja et sellega nurjus ka katse USA imperialismile ja Nõukogude Liidu võimupüüdetele vastu seada kindlat impeeriumiblokki. Churchill pidi tunnistama, et Inglismaa töötab kahe laatsega, kes, nagu ta sõnasõnalt ütles „Briti impeeriumi teataval viisil võimu poolest kaugelt ületavad".

Briti poliitika kapituleerumine bolševistliku liitlase nõudmiste ees leidis eriti selge väljenduse Churchilli sõnades, et ta Tito ja Poola suhtes on pidanud vastupanuta alistuma Kremli võimupüüdlusele. Sealjuures vaikis Churchill piinlikult endistest tagatiskohustustest, millest Inglismaa oli annud Jugoslaaviale ja Poolale.

Churchill loobus oma kõnes tavalisest katsest Atlandi deklaratsiooni näidata Briti välispoliitika keskpunktina. Ta on nähtavasti jõudnud äratundmisele, et seda deklaratsiooni ei saa enam kaitsta ka kõige suurema sõnadetegemisega, sest see kõneleb kõigiti vastu enamlaste soovidele ning nõudmistele.

Oma kõne lõpul nõudis Churchill uuesti Saksamaa tingimusteta alistumist ning tükeldamist. Kõlavates sõnades tõotas ta inglise rahvale tulevast maailmakorda „maailma nõukogu" kaudu, lootuses, et niisugused lubadused aitavad varjata plutokraatlikke sõjasihte.

Inglise ohvitserid joovad puupiiritust

Genf, 26. 5. (DNB) Tööerakonna liige lord Strabolgi on Londoni ajalehtede teatel ülemkojas juhtinud tähelepanu sellele, et viimasel ajal on paljud noored ohvitserid saanud mürgituse, juues Londoni ööklubides salaja alkoholi. Ühesainsas pataljonis on sel põhjusel pikemat aega põdenud üksteist ohvitseri.

Lord Strabolgi andis „Daily Maili" kaastöölisele samal teemal pikema jutuajamise. Valitsus kinnitavat, et ta ei teadvat midagi sellest skandaalist. Tegelikult tahab ta skandaali ainult summutada, et see ei tungiks avalikkuse ette. Sealjuures toetasid valitsust sõjaväearstid, kes selliseid mürgitusjuhtumeid maskeerivad gripina. Ometi olevat mürgitus vahel nii suur, et see põhjustab halvatusi. Salaviinavedu olevat muutunud ööklubide omanikele tohutute sissetulekute allikaiks. Nad müüvad kõike, mis ainult vähegi lõhnab alkoholi järele. Enamatel juhtumitel on tegu metüülalkoholiga ehk puupiiritusega.

Spionaaž Rootsis

Stokholm, 25. 5. (DNB) Göteborgi politsei avastas neil päevil spionaaži mitmes rootsi tööstuses. Nagu nüüd on selgunud, seisavad selle tööstusspionaaži taga ameeriklased. Üks ametlik politiitiline teade ütleb, et mõlemad vangistatud rootsi kodanikud on ameeriklaste ülesandel teostanud spionaaži selle üle, mida Rootsi ekspordib Saksamaale.

Pole veel teada, kas ülesande andjaid tuleb otsida USA saatkonnast. Arvatavasti ei ole ekslik oletada, et see spionaaž on teatavas seoses USA erivoiniku Griffi külaskäiguga, kes teatavasti püüdis Rootsi firmadele survet avaldada, et need piiraksid oma väljavedu Saksamaale.

ÕINE ÕHUVÕITLUS VAENLASEGA

Saksa õhukaitse tegi läbi raske proovi

Vaenlased taotlevad Saksa reservide killustamist

„Eesti Sõna" esindajalt telefoni teel Berliinist

Berliin, 26. 5. Kesknädala enneelõunal tuli Saksa õhukaitsel läbi teha seni raskeim proov. Tõenäoliselt hoolikalt väljatöötatud plaani kohaselt tungisid Inglismaale ja Vahemerre paigutatud 8. ja 15. Ühendriikide õhulaevastiku tugevad üksused niihästi loode kui ka lõuna suunast Saksamaa kohale. Nähtavasti oli Ühendriikide õhujõudude ülemjuhatajal Euroopas, kindralleitnant Spaatzil, seejuures kavatsus maailma avalikkusele pakkuda esmajoones sensatsiooni, et Berliinile ja Viinile antakse samaaegselt löök, ja teiseks, et saksa tõrjele anda lahendada raske, kahekordne ülesanne.

Hoolimata liitlaste jahilennukite erakordselt suurest paruset saavutasid Saksa õhukaitsejõud kõrgestihinnatava võidu.

Hoolimata rohkearvulisist õhuvõitlusist ei saavuta tõenäoliselt maikuu arvuliselt sama kõrgpunkti kui möödunud aprillikuu. Kaks pikka rajuilmade perioodi sundis anglo-ameerikiasi käesoleva kuu algul ja keskpaigas mitmeks päevaks katkestama nende terroriaktsioone Saksamaa vastu ja nende taktikalisi operatsioone lääneS. Inglise ajakirjandus juba märkis, et seega olevat liitlaste õhusõjaprogrammis tekkinud tunduvaid hilinemisi. Ameerika õhusõjajuhatus püüdis nüüd tõenäoliselt rünnakute intensiteerimise abil maikuu viimases kolmandikus taga teha kaotatud maad.

Pärast seda kui ta viimaseil päevil piirdus ägedate operatsioonidega Saksamaa piiriruumides, nagu Kielis ja Saarbrückenis, lavastas ta kesknädalal suurejoonelise jõuproovi. Juba kell 9 hommikul olid Inglismaalt ja Itaaliast startinud vaenlase lennuükumad kui Pontini sektor, kus Saksa vägedel tuli võidelda peagu juba selg selja vastu kahelt poolt. See olukord pakkus vastasele operatiivseid võimalusi, mis oleksid võinud muutuda ohtlikuks.

Mis puutub võitluste edaspidisesse käigusse Itaalia rindel, siis ei ole sellest praegu veel võimalik luua täpsemat pilti. Suurtest vaenlase vägede, eriti aga tankide massilisest koondamisest võib järeldada, et vastane ei ole sugugi mitte loobunud mõttest kõigi abinõudega saavutada läbimurd üle Cisterna Velletri peale. Tõnases sõjajõudude ülemjuhatuse teates teatatakse sissemurrust Cisterna ja Liri ruumi, kus praegu veel kestvais võitlusis on hävitatud 123 vaenlase tanki. Nagu Berliini saabunud üksikasjalisis teateis üteldakse, on vastase hiigelsuur materjalipanus seal mõllava lahingu eriliseks tunnuseks.

Liitlased on kitsas ruumis paisanud võitlusse umbes 700 kuni 800 tanki.

Saksa poolt teatatakse, et seni on umbes 300 tanki hävitatud. Üksikasjalisis teateis üteldakse näiteks, et korduvalt surmati ühele tankile paigutatud meestest üheksa kuni viiteist meest, nii et tank üleni verest punaseks värvunud, enne kui ta ise hävitati.

Edu, mille liitlased oma sõjajõudude ühendamisega saavutasid, leiab Berliinis täielikku tunnustust ja nimetatakse tähelepanuväärseks. Siinkohal meenutatakse aga, et juba varem on mitu korda tähelepanu juhitud USA, Inglise ja Nõukogude väejuhatuste tegelikele kavatsustele, mis olid suunatud Saksa jõudude killustamisele, et ofensiividega mitmel rindel kõrvaldada reservid tegelikult invasioonirindelt. Saksa väejuhatus seevastu on lasknud end juhtida printsiibist, et

nihästi idarinne kui ka Itaalia rinne peaksid olulises osas omaenda jõududega läbi tulema.

Ka lähemal ajal oodatakse uue Nõukogude ofensiivi suhtes, mille tugevuse üle Berliinis ei tehta illusioone, et peaks see printsiip tarvitusele tulema.

Ajal, mil idarindel ei toimu nimetamisväärset võitlustegevust, on okupeeritud läänepiirkonnad liitlaste raskeimate õhurünnakute all. Need õhurünnakud tabavad kogu Prantsuse kanalipiirkonda, Belgiat kuni Lüttichi ja Valencienne'i ruumini, samuti Elsass-Lotringi kuni Mühlhauseni ja Metzini. Seejuures on eriti raudtee- ja liiklusliinid anglosaksi õhurünnakute eesmärkideks. Berliinis ollakse arvamisel, et seda õhutegevust võib eksimatult pidada invasiooni tunnuseks.

Tee tasandajad N.-Liidule

Kaks erinevat laagrit vaenlaste poolel

Helsingi, 26. 5. (DNB) „Aigan Suunta" kirjutab anglo-ameeriklaste ja enamlaste omavahelistest suhetest muuhulgas järgmist:

Kuigi lääneuurriigid Nõukogude Liidu liitlastena ikka veel arvavad, et nad esindavad nõndanimetatud „puhast demokraatiat", seltsib Nõukogude Liit nende juure selles suhtes ainult vormitu agitatsiooniga. Tegelikult esindavad need mõlemad liitlaste leerid kaht erinevat ideoloogiat, mis omavahel sobivad nagu tuli ja vesi. Sellest hoolimata kuulutatakse ikka veel uusi plaane maailma korraldamiseks ja Atlandi deklaratsiooni teostamist ühise koostöö kaudu.

Nõukogude Liit aga on jäänud samaks Stalini Nõukogude Liiduks, mis ta oli enne sõda. Ta on endiselt bolševistlik. Kolmanda Internatsionaali laialisaatmine oli ainult komöödia, samuti ka „usuvabaduse" nällik lubamine. Nõukogude Liidu intensiivne tegutsemine kõigis maades ja nüüd eriti Vahemere-ruumis peaks ka lääne liitlasile veenvalt tõestama, et ta taotleb maailmarevolutsiooni ja tahab oma võimu peale suruda kogu maailmale.

Paratamatult tekib küsimus, kuidas anglo-ameeriklased niisugustes tingimustes tahavad tagada väikestele riikidele Atlandi deklaratsioonis tõotatud julgeolekut. Kuidas mõteldakse siis Eestit, Lätit, Leedut, Poolat ja kõiki teisi maid kaitsta Nõukogude Liidu imperialismi eest, kui ometi Nõukogude Liidule kas otseselt või kaudselt teed tasandatakse?

Kes saab USA presidendiks?

Ette on näha pinevat võidujooksu Roosevelti ja Dewey vahel

Nagu kõnelevad USA-st saabunud teated, kujunevad presidendivalimised USA-s käesoleval aastal tõenäoliselt teravaks võistluseks Roosevelti ja E. Dewey vahel. Roosevelt on arvatavasti ainus mees, kes tuleb arvesse demokraatliku erakonna kandidaadina ja oletatavasti hääletab novembris demokraatide enamik tema neljanda ametiperioodi poolt. Vabariiklaste leeris ei oida vastaskandidaadi suhtes veel täiesti üksmeelsed, kuid Dewey kerkib seal järjest rohkem esiplaanile. Deweyd arvestati tema populaarsuse tõttu vabariiklaste poolt juba 1946. aastal kandidaadina, kuid tollal pidi ta Willkie kasuks taanduma.

Vabariiklike kandidaatidena presidendi kohale nimetatakse ajakirjanduses viimastel kuudel üldse viit nime: Dewey, kes seni on küll alles vaikinud, kuid vaevalt lükkab tagasi oma kandidatuuri ülesseadmise partei kongressi poolt, Wendell Willkie, Minnesota endine kuberner, korvetikapten Harold E. Stassen, Ohio kuberner John W. Bricker ja kindral Douglas Mac Arthur.

Willkie on võistlusest juba loobunud pärast hävitavat lüüasaamist vabariiklikel eelvalimistel Wisconsinis. Oma esimeses valimiskõnes arvustas ta teravalt Roosevelti ning tema nõuandjate poliitikat, eriti seepärast, et nad pole kunagi söandanud Ameerika rahvale selgitada USA sõjasihte.

Kindral Mac Arthur kinnitas ühes oma peakorteri poolt avaldatud seletuses, et ta ei võta vastu enda nimetamist presidendi kandidaadiks. Kõigi nende asjaolude tõttu tuleb arvestada Dewey kandidatuuri. Seda arvamist avaldas hiljuti ka Gallupi-instituut.

Saadikute arv demokraatliku partei kongressile, kes pooldavad Roosevelti tagasivalimist, olevat viimaste teadete järgi New Yersey ja California osariikide arvel tõusnud juba 667-ni. Sellega on tunduvalt kasvanud Roosevelti väljavaated 20. jaanuaril 1945 neljandat korda asuda USA presidendina Valgesse Majja. Ka kommunistlik partei on lubanud Rooseveltile oma poolehoiu, nagu neil päevil teatati. Stalin tahab Valges Majas näha endale kuulekat meest.

Kuigi valimiste tulemuse kohta praegu veel midagi ei saa üteldа, paistab siiski, et valimised kujunevad palavaks võistluseks demokraatliku ja vabariiklikku erakonna kandidaatide vahel. Võib-olla muutuvad neegrite hääled kaalukeeleks. Neegreid pahandavad eriti lõunapoolseis osariikides nende valimistest osavõtu vastu sihitud eeskirjad, näit. valimistest osavõtmiseks määratud pearaha, nn. valimismaks. Ühenduses sellega on 33 vabariiklikku senaatorit kongressile esitanud täienduse liidu põhiseaduse juure, mis näeb ette selle maksu kaotamise USA neegrite huvides. See samm võib neegreid muuta sõbralikumaks Dewey kandidatuuri suhtes.

Suur võistlus ise toimub novembri algul, kui kõigis 48 osariigis valitakse „electorial college", valijamehed, kes siis oma häälte andmisega ühele või teisele kandidaadile valivad USA presidendi. Need valijameeste hääled võetakse kokku üksikuis osariikides ja saadetakse Washingtoni senatipresidendile. Washingtonis loetakse siis hääled senati ja saadikutekoja juuresolekul. See mees, kellele on antud kõige rohkem hääli, saabki siis Ühendriikide presidendiks. Iga osariigi valijameeste arv on niisama suur kui nende senaatorite ja saadikute arv, mis seadusega on osariigile lubatud, kusjuures saadikute arv kõigub elanikkonna arvu järgi, kuna senaatoreid on igast osariigist kaks.

Jaapani võidud Honanis

35 000 Tšungkingi sõdurit sisse piiratud

Šanghai, 26. 5. (DNB) Jaapani teadete järgi on kümne päeva kestel, alates 12. maist, Loyangi piirkonnas põgenema löödud üle 200 000 mehe Tšungkingi vägedest. Kiiresti edasiliikuvad Jaapani motoriseeritud üksused vallutasid 16. mail strateegiliselt tähtsa Tšangšuitšeni kitsastee. Pärast Tšungkingi 16. ja 17. armee purustamist vallutasid nad 18. mail Loningi ja lõikasid seega ära Lunghai raudtee.

Hsinani - Kuanyintangi - Loningi kolmnurgas on sisse piiratud 35 000 Tšungkingi sõdurit.

Hommikul 19. mail alustasid Jaapani väed ofensiivi Tšungkingi tugevasti väljaehitatud kaitsepositsioonide vastu seitse kilomeetrit Loyangist loode pool.

Tugevad Jaapani üksused, mis 9. mail olid mitmes kohas Šansi provintsis üle Kollase jõe tulnud, lõikasid pärast Mientšini vallutamist ära Lunghai raudtee. Kaks üksust nihkusid edasi piki Lunghai raudteed ja vallutasid Hsinani. Teine Jaapani väeosa vallutas 18. mail Šenšien. Seega on kolmandik kogu Lunghai raudteeliinist jaapanlaste käes.

Jaapani sõjaväele lähedal seisev „Talubsin Pao" Nankingis kirjutab Jaapani võitude puhul Honani provintsis, et Tšungkingi esimene sõjatsoon on hävitatud. Kuni 21. maini on Tšungking kaotanud 34 800 meest surnute ja haavatutena, 9400 vangilangenutena ja palju sõjamaterjali. Jaapanlased on hoidunud asjatutest kaotustest, nagu tõendab Loyang, mille suur ajalooline minevik Hiina ajaloos põhjustas jaapanlaste poolt linna valluta-mise ilma seda tule alla võtmata.

Algab villaste kaltsude kogumine

Tasuks raha ja tekstiilkaupa

Idaala riigikomissari korralduse põhjal toimub Eestis 1. juunist 31. juulini 1944. a. aktsiooni korras villaste kaltsude ulatuslik korjamine tsiviilisikuilt.

Aktsioon toimub vabatahtlikkuse alusel ning villaste kaltsude annetajad saavad peale rahalise tasu veel preemiapunkte, mille eest neil on võimalik osta tekstiilkaupu.

Äraantud villaste kaltsude eest saavad annetajad preemiateks tekstiilpunkte järgmise suhte alusel:

1 kg pestud silmkoekaltsude eest 6 punkti,
1 kg uute või vanade pestud villaste riidekaltsude eest 3 punkti.

Rahalise tasu maksmine villaste kaltsude annetajaile toimub järgmise suhte alusel:

1 kg pestud silmkoekaltsude eest —,25 rmk.
1 kg pestud villaste riidekaltsude eest —.05 rmk.

Preemiaks saadud tekstiilpunktide eest on igal ajal võimalik osta riideesemeid. Näitena võiks mainida, et 6 tekstiilpunkti eest on võimalik osta 1 m kunstsiidi või 1½ paari sukki.

Kaltsude vastuvõtu läbiviimist, samuti ka nende eest tasu maksmist ning preemiate väljaandmist teostab Eestis Kaubanduslik Keskühisus Estonia sellekohaste vastuvõtu-punktide kaudu.

Aktsiooni eesmärgiks on ainult villaste kaltsude kogumine, kuna puuvillaste kaltsude kogumine toimub jooksvalt firma „Utiil" kaudu.

Pearõhk on kogumisel pandud 100-protsendiliselt villaste kaltsude saamisele, milletõttu riietusesemete kogumispunkti viimisel tuleb vooder ning muud mittevillased vaheriided ära võtta.

Aktsiooni läbiviimisel piirdutakse vastuvõtupunktide avamisega, kuna majast majja korjamisi ei teostata.

Preemiaid antakse aktsiooni läbiviimisel ainult üksikisikuile, kuna käitised nende poolt antavate villaste kaltsude eest preemiapunkte ei saa.

Punktide vastu saaduste tekstiilkaupade proovid on välja pandud Tallinnas Pikk tn. 19 vaateaknale — Naiste ja laste alaspesu, sukad, sokid, meeste kued, püksid, kunstsiidi-riie jne.

Näärmehaiged lapsed suveks sanatooriumidesse

Käesoleval aastal on võimalik kõigil näärmehaigell lastel pääseda suvel kolmeks kuuks sanatooriumisse, kus hea toit, pidev arstlik järelevalve koos raviga ja värske õhk peaks tunduvalt parandama laste tervist.

Sanatooriumesse registreerimine toimub tuberkuloosinõuandlate kaudu. Need asuvad teatavasti igas linnas. Tallinna elanikel tuleb pöörduda Laste Tuberkuloosinõuandla poole, mis asub Tartu mnt. 112. Viimaseid avaldusi võib esitada kuni 7. juunini. Arst teeb siis otsuse ja määrab, missugusesse sanatooriumi laps läheb.

Sanatooriume on üldse neli. Kergemad haiged, kelle tervisele mereõhk halb pole, paigutatakse Pärnumaale Orajõe valda Iklasse. Koht asetseb Läti piiri lähedal mere kaldal, looduslikult väga ilusas kohas. Tõsisemalt haiged paigutatakse Järvamaal kahte sanatooriumi, mis asuvad üks Roosna-Allikul ja teine Koerus. Aktiivse näärmetuberkuloosiga lapsed — tavaliselt esineb sel juhul juba palavik — koondatakse Harjumaal asuvasse Hagudi sanatooriumi.

Iga sanatoorium mahutab 75 last ja nad jäävad sinna kuni 15. septembrini. Suvisanatooriumeid kutsub ellu ja valvab nende tegevuse järele Sisedirektooriumi juures asuv tervishoiuvalitsus.

Sanatooriumi võetakse vastu 4 kuni 15 aasta vanuseid lapsi.

Eesti kunstnike telegramm Saksamaalt

Kindralkomissar SA-obergruppenführer Litzmann sai Saksamaal kontsertreisil viibivalt eesti kunstnikelt järgneva tervitustelegrammi:

„Meie kontserdi puhul Braunaus, Führeri sünnilinnas, mõtleme sõdamlikus tänutundes temale ja Saksa sõjaväele, kes kõig külje kõrval eesti leegionäridega kaitseb meie väikese kodumaa Eesti piire bolševistlike masside rünnaku vastu ja meile sellega võimaldab raskest ajast hoolimata tegutseda nagu ennegi meie kunsti, meie eesti muusika ja meie maa kogu kultuurielu heaks.

Telegrammile on alla kirjutanud: Olav Roots, Carmen Prii-Berendsen, Karin Prii-Raudsepp, Andrei Christiansen.

Annetus Estonia ülesehitamiseks

Grupp Balti Õliseltsi Tallinna peakontori ametnikke, leides ajalehest teate, et Estonia teatrimaja ehitatakse uuesti üles, pani toime omavahelise korjanduse Estonia taasülesehitamise fondi heaks.

Omavaheline korjandus kõigi Balti Õliseltsi Tallinna peakontori ning ladude omamaiste teenistujate, ametnike ja tööliste seas tõi kokku 2000 rmk.

See summa anti Balti Õliseltsi Tallinna peakontori käitisvahendaja Luikmili poolt üle Estonia taasülesehitamise komitee esimehele haridusdirektori abile dr. Vasarale.

Jalatsitega varustamine kutsekogude kaudu jatkub

Eesti Kutsekogude presidendi teadaande kõhaselt jatkatakse õhurünnaku tagajärjel kannatada saanud töötajate varustamist jalatsite ja jalatsite parandusmaterjaliga endise korra kohaselt.

Ettetulnud takistuste tõttu oli varustamine teatavasti ajutiselt katkestatud.

Velskrid peavad ennast registreerima

Eesti Tervishoiukoja Velskrite Sektsiooni juhataja on avaldanud teadaande, mille järgi kõik velskrid, kes on oma alatist elukohta muutnud või sõjaväkke kutsutud, on kohustatud sellest 7 päeva jooksul teatama Eesti Tervishoiukoja kutserühm I (Arstide Koda) Velskrite Sektsioonile, Tallinn, Pärna 47.

Ühtlasi tuleb samas registreerida neil velskreil, kes on õhurünnaku läbi kannatanud (elukorter põlenud, purunenud, jne.).

TERVITUSKÜLASKÄIGUD

haiglatesse ja väeosadesse

Organisatsioonide esindajad viivad võitlejaile kodumaa tervitusi

Juba väljakujunenud kauni traditsiooni kohaselt korraldatakse ka eelseisvate suvistepühade puhul külaskäike meie rindevõitlejate ja haavatute juure, et anda nendele väikese kingituspakikese näol üle kodumaa tervitus.

Kuna alles kuu aega tagasi, kevadpühade puhul, toimus suurem tervituspakikeste kogumise aktsioon, siis seekord keskseamat, ülemaalise ulatusega pakkidekogumist ei korraldatud, vaid külaskäigud teostatakse üksikute organisatsioonide poolt rohkem omaalgatuslikus korras. Kaasa aitavad selle ürituse läbiviimisel Eesti Leegioni Sõprade Selts ja ERÜ kohalikud ringkonnaametid, samuti aga ka mitmed teised organisatsioonid, kes selleks on juba varem teinud ettevalmistusi.

Eeskätt tahetakse suvistepühade puhul meeles pidada laatsarettides ravimisel viibivaid haavatuid, viies nendele kaasa niihästi tervituspakikesi kui ka meelelahutuslikku külakosti.

Tervituspakikeste valmistamine toimus peamiselt ERÜ kohalike ringkonnaametite poolt, kusjuures mitmel pool on inimesed selleks toonud tähesti enda algatusel kokku toiduaineid ja tarbe- ning mõlestusesemeid. Ka on antud nimelisi pakikesi haavatuile edasitoimetamiseks.

Tervituspakikeste kõrval viiakse haavatuile ka tavalise kuukontingendi ulatuses Eesti Leegioni Sõprade Seltsi kaudu soetatud suitsumaterjali.

Kuna praegu on käimas lugemismaterjali kogumise aktsioon, siis võidi ravimisel viibivate sõdurite jaoks varuda rohkemalt raamatuid ja ajakirju. Pühade eel on lugemisvara tulnud kokku eriti hulgaliselt ja nii võidakse seni valitsenud lugemisnälga üsna suures ulatuses kustutada.

ERÜ üksikutest ringkondadest saabunud andmeil külastavad ringkonnaametite delegatsioonid koos teiste organisatsioonide esindajatega võimalikult kõiki nende tegevusraadiuses asuvaid haiglaid. Lõuna-Eesti ringkonnaametid korraldavad pealeselle aga veel külaskäigu väljaspool Eesti piire asuvaisse haiglaisse, kus viibib eestlasi ravimisel.

Kõigis haiglais pakutakse võimaluse korral ka meelelahutuslikku ajaviidet,

milleks aitavad kaasa üksikud kohapealsed organisatsioonid ja muusika- ning näiteringid.

Haavatute külastamise kõrval on mitmed ERÜ ringkonnaametid omaalgatuslikus korras valmistanud kingituspakke, mis antakse pühade ajal üle kas koha peal formeeritud või momendil ringkonna piires asuvatele eesti üksustele.

Valgamaal, Pärnumaal ja mujal on toodud kokku ka üsna arvukalt nimelisi pakke. Siin on igaüks püüdnud arvestada ka pakisaaja erisoove ja -huve, mis omalt poolt tagab pakisaajale suuremat pühaderõõmu. Pole aga ka olnud harukordsed need juhtumid, kus nimelise paki kõrval antakse edasi veel pakk, mis on määratud tundmatule võitlejale tundmatult saatjalt.

Olles huvitatud oma maakonnaformeeritud üksuse heakäekäigust, on ERÜ ringkonnaametite kõrval pühade tervituspakke valmistanud ka naisomakaitse üksused jt. organisatsioonid.

Ohtramini tavalisest kasutati pühade eel ka võimalust lähetada iganädalase ešeloniga Narva rindele nimelisi pakke. Need pakid saadeti teele reedel ja loodetavasti jõuavad ka pühadeks rindemeestele kätte.

Kingituspakikesed „Narva" pataljoni vanadele võitlejatele

Homme hommikul sõidab A/S. „Ephagi" delegatsioon „Narva" pataljoni vanu võitlejaid külastama, viies neile kaasa tervituspakikesi „Ephagi" saadustega.

Pakikesi on üldsummas 250 ja neid saavad kõik „Narva" pataljoni vanad võitlejad.

Asja organiseerijaks ja delegatsiooni juhiks on A/S. „Ephagi" usaldusmehe asetäitja Johannes Teder.

Varustamine tekstiilkaupadega jatkub

Varem esitatud ettepanekunimekirjad lähevad uuesti kinnitamisele

Eesti Kutsekogude presidendi kahe meie tänase lehe ametlike teadete osas avaldatud teadaande järgi jatkatakse nüüd Tallinna ja Harjumaa käitiste töötajate varustamist tekstiilkaupadega. Varustamine oli kuni seniseni katkestatud alates 9./10. märtsi õhurünnakust.

Töötajaile varem Eesti Kutsekogude kaudu tekstiilkaupade ostuks välja antud ostuload, mis nüüd on uuesti kehtivad, on maksvad kuni k. a. 30. juunini. Samuti on uuesti kehtivad Eesti Kutsekogude poolt mõõdunud aasta jõulude väljaantud sokkide ostuload.

Kõigil neil käitistel, kel seni on vastavale kutsealaosakonnale ettepanekunimekirjad esitamata, kel on Eesti Kutsekogude vastava kutsealaosakonna poolt kinnitatud ettepanekunimekirjad veel ostulube väljaandvale Eesti Omavalitsusele esitamata või kel Eesti Kutsekogude poolt kinnitatud nimekirjad on juba esitatud ostulube väljaandvale Eesti Omavalitsuse asutusele, kuid ostuload sealt kätte saamata, tuleb tekstiilkaupade jagamise uute alustes ja juhistega tutvumiseks pöörduda EK vastava kutsealaosakonna poole.

Kõik

käitiste ettepanekunimekirjad ostulubade saamiseks tekstiilkaupadele, milledega seni pole ostulube saadud, tuleb esitada uuesti kinnitamiseks

EK vastavale kutsealaosakonnale, ka sel juhul kui ettepanekud varem juba olid kinnitatud. Tallinna linnavalitsuse kaubandus-tööstusosakonna varustusametile esitatud nimekirjad, milledega ostulube pole veel saadud, saadakse sealjuures tagasi EK kutsealaosakondadest.

Tallinna linna ja Harjumaa administratiivpiirides asuvad

käsitööstuslikud käitised, kes seni pole esitanud Eesti Kutsekogudele avaldusi tekstiilkauba saamiseks ja alla 10 töötajaga käitised ning üksiktöötajad

võivad avaldusi tekstiilkauba saamiseks esitada EK sellele kutsealaosakonnale (Tallinn, Uus tn. 22), kuhu nad kutsealaliselt kuuluvad. Sealjuures esitavad kõik alla nelja töötajaga käitiste töötajad ja üksiktöötajad oma avaldused otseselt kutsealaosakondadele, teiste eespoolnimetatud käitiste töötajad käitiste kaudu.

Iga töötaja võib taotleda kuni kahe tekstiileseme saamist, kuid iga avalduse rahuldamine ei ole kindlustatud.

Avaldusi võib esitada ainult joppidele, meeste pükstele, polosärkidele, villastele meeste sokkidele, meeste ülikondadele, villastele kaelasallidele, naiste kleitidele, puuvillastele tekkidele, puuvillaste naiste pesule, puuvillaste pesuriidele ja lühikestele meeste aluspükstele.

Avalduste vastuvõtmine Tallinnas ülalnimetatud käitistelt ja üksiktöötajalt algab 30. mail,

vastuvõtmispäevad olenevalt käitiste ja üksiktöötajate asukohast on toodud meie tänase lehe ametlike teadete osas.

Samuti on meie tänase lehe ametlike teadaannete osas toodud üksikasjaline avalduste esitamise ja ostulubade väljaandmise kord.

Õhurünnaku läbi kannatanud töötajate varustamine tekstiilkaupadega toimub Tallinna linnavalitsuse kaubandus-tööstusosakonna kaudu erikorras.

Kohtukoja esimees Jaak Reichmann 70-aastane

28. mail saab Kohtukoja esimees Jaak Reichmann 70-aastaseks. Ta sündis Viljandimaal Tarvastu valla taluperemehe pojana. Alghariduse sai kohalikes valla- ja kihelkonnakoolides, keskhariduse Tartu Treffneri ja kroonugümnaasiumides ning kõrgema hariduse Peterburi ülikoolis, mille lõpetas 1901. a.

Pärast ülikooli lõpetamist astus ta kohtuameti kandidaadina kohtuteenistusse Tallinna Ringkonnakohtus. Hiljem läks üle advokatuuri, asukohaga Tartus. Pärast lühiaegset tegevust Tartus jättis Tartu maha ja sõitis välismaale, kus elas umbes kaks aastat, esiti Berliinis, pärast Pariisis. Kodumaale tagasi jõudes asus advokaadina Tallinna. Maailmasõja puhkemisel mobiliseeriti kui tagavaraväe lipnik ja saadeti rindele. Sõjaväest saabus tagasi kodumaale sel ajal, kui Saksa sõjaväed okupeerisid Eestimaa ja algas uuesti advokaadi tegevust.

Eesti iseseisvuse ajal määrati ta Tallinna Ringkonnakohtu esimeheks, millesele kohale jäi ta ka pärast Ringkonnakohtu ümbermetamist esiteks Kohtupalatiks ja pärast Kohtukojaks. Selles kohtutegevuses oli tal umbes kaheaastane vaheaeg, mille vältel ta oli Eesti vabariigi kohtuministriks. Enamlaste võimulepääsemisel Eestis vallandati ta Kohtukoja esimehe kohalt ja enamlaste valitsemise ajal oli ilma kindla tegevuseta. Eesti kohtute ellukutsumisega Saksa võimude poolt määrati Jaak Reichmann uuesti Kohtukoja esimeheks, millisel kohal asub praegu.

Prof. O. H. Sild maeti

Neljapäeval sängitati maamulda surma läbi lahkunud Tartu usuteaduse instituudi, endise Tartu ülikooli usuteaduskonna korralise professori Olaf-Herman Silla põrm. Matusetalitusest ülikooli kirikus võttis osa rohkesti usuteadlasi, Tartu kirikute õpetajaid ja üliõpilasi. Lahkunut viimsele teekonnale saatma oli sõitnud Tallinnast Eesti ev.-lut. kiriku piiskop ning usuteaduse instituudi juhataja prof. dr. Joh. Kõpp, kuna ülikooli esindajana viibis ärasaatmisel prorektor prof. P. Kõpp ja Tartu asutuste juhtivaid inimesi.

Ärasaatmise leinatalitus ilupuudega kaunistatud kirikus algas vaikse leinaviisiga. Kui lõppesid koorihelid võttis sõna piiskop prof. dr. Kõpp, kes pidas kadunule lahkumiskõne, hinnates tema elutöö ja isikut südamlikkude ja tunnustavate sõnadega.

Piiskopi lahkumissõnade järele ütlesid lahkumisrituusi saatma tulnud kirikuõpetajad. Pärast seda saatsid õpetajad ja endised õpilased ustava töömehe maise matka vilmasele teele. Ülikooli peahoonest möödumisel leinarong peatus hetkeks ja siis liikus Tartu Maarja kalmistule.

Leinakellu helide saatel kanti talaaris ametivendade poolt prof. O. Silla kirst lahtise naua juure, mille ümber kogunesid teda viimsele teekonnale saatma tulnud lähemad omaksed, ametivennad ja õpilased. Leinateenistuse haual pidas õpetaja Jaan Muru. Haua juures ütles Tartu ülikooli nimel prof. Sillale järelhüüde Tartu ülikooli rektori asetäitja prof. P. Kõpp.

Pikema ülevaate kadunu elutööst andis selle järele piiskop J. Kõpp. Veel võtsid sõna järelhüüdeks Tartu usuteaduse instituudi juhataja k. t. J. Kimmel ja õp. J. Muru. Matusetalitus lõppes ühise lahkumislauluga.

„Eesti Sõna" järgmine number ilmub teisipäeval, 30. mail.

Üleskutse eesti naistele

Lugupeetavad eesti emad, naised ja tütred!

Teie kätes on suurelt osalt eesti rahva tulevik, teist oleneb palju, missuguseks kujuneb eesti rahvas nii hingeliselt kui kehaliselt.

Eesti emad! Teie olete siinnitanud ja üles kasvatanud meie vaprad eesti pojad, kes kangelaslikult võitlevad rindel ja kes töötavad truult tagalas Eesti kodu kaitseks. Kuid te olete annud elu ka neile vähestele, kes oma kodumaa kaitsmisest kõrvale hoiavad, ja ka neile, kes toore omakasu ja kergelt rikastumise huvides on andunud kuritegevusele, on muutunud oma rahva mõrvareiks ja oma kodumaa reetureiks. Nii ausad kui alatud pojad on ühtviisi ärarippuvad oma emast ja teatavas ulatuses oma ema mõju all.

Eesti naised! Teid on õpetatud, et „mees on naise pea", kuid ütlemata on jäetud, et „naine on mehe kael", kelle abil ja toetusel pea käänab kas paremale või pahemale poole, järelikult — kas võtab mees aumeheliikult osa oma rahva ja maa kaitsmisest, või hoiab sellest argpüksina kõrvale ja ajab raha kokku puskari põletamisega. Nii üks kui teine on oma naise mõju all ja leiab oma naises toetust.

Eesti tütred! Meie rahva iseloomu üldkujunemine oleneb sellest, kellele te annate oma käe, kas ausatele eesti poegadele või igasugustele kurjale kalduvatele meestele, ja keda te võtate oma laste isaks, kas julgeid ennastohverdajaid isamaalasi või egoistlikke argpükse. Teie valikust oleneb, missuguseks kujuneb üldiselt eesti rahvas nii hingeliselt kui kehaliselt. Rahva üldine kujunemine aga otsustab tema tuleviku — kas õnneliku või õnnetu.

Praegu, kus eesti rahva saatus on kaalul, kus on otsustamisel, kas eesti rahvas jääb või kaob, peab kogu rahvas üksmeelselt oma vabadusvõitlusest osa võtma, igamees oma võimete järgi rahva olemasolu eest välja astuma. Sest iga üksikugi kõrvalehoidmine on osaliseks põhjuseks kaotusele.

Nüüd, kus eesti rahvas ennast äärmiselt pingutades kõik oma jõu kodumaa kaitsmiseks peab välja panema, ei või me sallida kõrvalehoidjaid ega kuritegelisi isikuid, kes oma meeletus ahnuses juhtunult mürgist puskarit põletavad.

Selle vastu peavad välja astuma kõik mõistlikud ja kaugemale mõtlejad kodanikud ja eriti just teie, eesti emad, naised ja tütred, kellest on ärarippuvad kõik need kergemeelsed, südametunnistuseta mehed, kes iseendid ja oma järeltulevat sugu mürgitavad ja hävitavad. Teie võite sellele rahvuslikule kuritegevusele piiri panna. Kindlasti võib ema, naine ja mõrsja juhtunud puskaripõletaja peale rohkem mõjuda kui raske karistus. Kindlasti ei leiduks noormehi, kes kõrvale hoiaksid oma kohuste täitmisest kodumaa vastu, kui nende emad, naised või mõrsjad neid naeruvääristaksid ja neisse alandavalt suhtuksid, sest ametivõimud suhtuvad neile amnestia andmisega andestavalt ja sellega on karistuse kartusel kõrvalhoidmise põhjus kadunud.

Eesti emad, naised ja tütred! Kui te võtate tõsiselt südamesse oma kodumaa päästmiše ja oma rahva parema tuleviku küsimust ning asute tõelise armastusega nende küsimuste lahendamisele, heltes enestest „modernaja küilgekleepimised", siis ei jää soovitud tulemused saavutamata ja te kirjutate eneste nimed kuldtähtedega eesti rahva ajalukku.

Eesti emad, naised ja tütred! Pange maksma oma mõju oma poegade, abikaasade ja peiude peale, et ei jääks enam ühtki puskaripõletajat, mele väheste toiduainete raiskajat ega ainustki argpüksi — kodumaa kaitsest kõrvalehoidjat meie kodumaa metsadesse ja soodesse, vaid et kõik asuksid meie kodumaa kaitsele.

25. 5. 1944 Joh. Pitka,
kontradmiral.

Tallinna teateid

Ärid ja toitlustamisettevõtted pühade ajal

Tallinna kauplused ja toitlustamisettevõtted on nelipühade puhul avatud järgmiselt:

Nelipühade laupäeval, 27. mail, on kõik kauplused avatud kella 14-ni, välja arvatud toiduainete- ja lihakauplused, avalikud toitlustamisettevõtted ja kohvikud, mis on avatud kella 15-ni; kusjuures kauplustes jääb ära tavaline lõunavaheaeg.

Nelipühade esimesel pühal, 28. mail, on kõik kauplused, avalikud toitlustamisettevõtted ja kohvikud suletud, välja arvatud järgmised toitlustamisettevõtted ja kohvikud: restoran „Bristol" Rataskaevu 7; rest. „Euroopa" Viru 24; rest. „Gloria" Vabadusväljak 5; rest. „Õllekelder" V. Karja 1; söökla „Edli" Rataskaevu 2; söökla „Kodu" Nõmme, Raudtee 27; kohvik „Filipytč" Viru 18; kohvik „Org" Veizenbergi 27 ja kohvik-restoran „Mustamäe" Hiiu-Mustamäel.

Mainitud toitlustamisettevõtted ja kohvikud on nelipühade esimesel pühal avatud kella 10—18.

Nelipühade teisel pühal, 29. mail, toimub kauplemine kõigis toiduainetekauplustes nagu harilikel nädalapühadel. Avalikud toitlustamisettevõtted ja kohvikud on sulétud, välja arvatud restoran „Du Nord" Rataskaevu 3; rest. „Teatri-Kelder" Pärnu 5; rest. „12" Tartu mnt. 12; rest. „Metropol" Dunkri 4; rest. „Ku-Ku-Klubi" Vabadusväljak 8; rest. „Maxim", Nõmme, Turupl. 1; kohvik „Feischner" Harju 48; kohvik „Kultas" Kuninga 6 ja kohvik-restoran „Mustamäe" Hiiu-Mustamäel. Loetletud toitlustamisettevõtted ja kohvikud on avatud nelipühade teisel pühal kella 10—18.

Eeloleval nädalal liha

Tallinna linnavalitsuse kaubandus-tööstusosakonna teadaande kohaselt müüakse 33. toitlusperioodil I nädalal, s. o. ajavahemikus 29. maist 4. juunini lihakupongide vastu liha, kusjuures lihatsentraaliis nr. 2 (A. Hitleri 33) liha ostuks registreeritud tarbijad saavad osta liha lihats. nr. 4 (Pärnu 3) ja lihats. nr. 10 (Paldiski 15) registreeritud lihatsentraalist nr. 46 (Koidu 17).

Kuni 4. juunini on pikendatud alljärgnevad elatustarbeainete kupongid: või saamiseks kehtestatud 32. toitlusperioodi IV nädala võtkupongid.

Juustu saamiseks 0—17-a. väikelastele, lastele ja noortele juustukup. 31—I—II, 31—III—IV ja 32—I—II ning 18-a. ja vanemate normaaltarbijate erikup. 31—U ja Ilsakaardi A juustukupong 31—I—IV ja 32—I—IV.

Soola saamiseks tarbeainete üldkaardi 30.—31. toitlusperioodi soolakupong. Suhkru saamiseks 6—17-a. noortele ja 18-a. ja van. normaaltarbijaile kehtestatud 32. toitlusperioodi III nädala võikupongid.

Herneste saamiseks erikupong 31—N.

Kuni 25. juunini on kehtiv kohupiimakupong 32—I ja võmalikkude ülejäägikide realiseerimiseks kohupiimakupong 32—2.

Õhurünnakul peatatud ostulubade järgi tekstiilkaupa

Kõiki isikuid, kes olid saanud varustusametilt enne 9./10. märtsi õhurünnakut kutsed tekstiilkauba ostulubade järele ilmumiseks, kuid millede väljastamine õhurünnaku tõttu peatati, palutakse ilmuda Tallinna linna varustusametisse Vene 6 oma tekstiilkauba ostulubade järele järgmiselt: 10. märtsil väljakutsutuil 2. juunil, 11. märtsil väljakutsutuil 3. juunil, 13. märtsil — 5. juunil, 14. märtsil — 6. juunil ja 15. märtsil — 7. juunil, kusjuures kutsetel märgitud kellaaegadest tuleb kinni pidada.

Jalatsite ostulubade järele ilmumise ajast teatatakse eraldi.

Teadaanne käitiste juhatajaile

Kõigi käitiste juhatajaid palutakse oma vene rahvusest töötajaile teatada, et neile toimub eriisaade suvistepühade 1. pühal, 28. mail, kella 12—12.15-ni ja kella 17.45—18-ni raadiosaatjate Weichsel, Modon, Minsk, Baranowitš, sõduri-saatja Ursula, DXZ 31,35 m ja DXZ (II) 25,55 m kaudu.

Ostuload õhurünnakuohvritele kehtivad 30. juunini

Tallinna linnavalitsuse kaubandus-tööstusosakonna teadaande kohaselt on linna varustusameti poolt 9.—10. märtsi õhurünnakul kannatanuile väljaantud ostuload tekstiilkaupadele ja majapidamistarvetele kehtivad ülemaalises ulatuses kuni 30. juunini.

Tallinna kirikuis algavad leerid

Teisipäeval, 30. mail, algab mitmes Tallinna kirikus järjekordne leer poeg- ja tütarlastele. Leeriõpilaste arv selles suvileeris, mis õnnistatakse jaanipäeva paiku, näib kujunevat õige suureks. Leeriõpilaste nimekirjades paistab silma ka noori eesti sõjaväelasi, kes praegu Tallinnas viibivad ja siin leeri tuleku võimalust kasutavad.

Paberosside müük

sinise varustuskaardi südamiku vastu lõpetatakse Tallinna ja Tallinn-Nõmme töötajaile 5. juunil.

Pimendamise aeg

Algus täna kell 21.15, lõpp kell 3.30.

Pühapäeval ja esmaspäeval algab pimendamine kell 21.25 ja lõpeb kell 3.20.

Perekonnaseisuteateid

Tallinna linna perekonnaseisuametis on registreeritud järgmised perekonnaseisumuudatused:

Sünnid: Ants Käpa (Käära); Rein Saanma; Veronika Grešnikov; Aili Otsepp, Nadežda Feodorov; Peeter Kruusmägi; Anne Hallik; Kaie Laanekõrb; Jüri Laanekõrb.

Abiellumissoovid: Erich Kingsepp ja Hilda-Leontine Viira; Valter-Johannes Lahe ja Alma Luurich.

Abiellumised: Ludvig Varrik ja Irma-Anita Erfin.

Surmajuhtumid: Oskar Välja, 41 a.; Urve-Olvi Paju, 5 a.; Helena (Leena) Teder, neiuna Prusak, 73 a.; Maria Pärlson, 86 a.; Maria Liidemann, 42 a.; Pauline Meindok, neiuna Lehmberg, 48 a.; Emilie-Marie Laever, 69 a.; Johan Mäddason, 70 a.

Valveapteegid Tallinnas:

Laupäeva öö vastu pühapäeva:

Paldiski apt., Paldiski mnt. 6, tel. 431-18; Tõnismäe apt., Tõnismägi 5, tel. 462-38; Viru apt., Viru 15, tel. 450-89.

Pühapäeva päeval ja öö vastu:

S.-Karja apt., Suur-Karja 4, tel 445-88; Sakala apt., Sakala 3, tel. 308-55. Suur-Pärnu apt., Pärnu mnt. 68, tel. 453-21; Paldiski apt., Paldiski mnt. 6, tel 431-18

Esmaspäeva öö vastu teisipäeva

Kadrioru apt., Adolf Hitleri 64, tel. 303-01, Rae apt., Raekojaplats 11, tel 431-65; Linna II apt., Telliskivi 60, tel 439-42; Linna I apt., Pärnu mnt. 10, tel. 453-47.

Uudiseid kodumaalt

Tartumaalt

Elva valla eelarve 52 000 rmk. Elva vallanõukogu koosolekul arutati valla 1944. a. eelarvet, mis koostatud tasakaalus 52 000 rmk. Suuremateks sissetulekuallikateks vallale on maksud 33 000 rmk. ning tulud varadest ja ettevõtetest 9800 rmk. Kulude osas läheb haldusele 22 400 rmk., haridusele 13 400 rmk., sotsiaalhoolduselle 3000 rmk. ja muudeks kuludeks 13 200 rmk. Esitatud eelarve kava leidis nõukogu poolt heakskiitu.

Karistati puskariajajaid. Idaalade monopolide valitsus karistas Otepää vallas Tamme talus elunevat Rosalie Linnast 2000 rmk.-ga puskariajamise eest. Ühtlasi konfiskeeriti puskaripruulimise abinõud.

Samasuguse süüteo eest määrati Veski vallas elunevale Eduard Rattikule 3000 rmk. suurune trahv.

Otepäält

Gümnaasiumiõpilased külastasid sõjamehi. Grupp Otepää gümnaasiumi õpilasi koos õpetaja S. Ojassoniga külastas eesti sõjamehi Tartu haiglais, viies kaasa üle 200 kingituspakikese. Kingituspakikesed valmistati gümnaasiumi poolt korraldatud korjanduse kaudu saadud annetustest.

Tapalt

Õpilastel tuleb teatada oma suvine aadress. Tapa gümnaasiumi korraldusel tuleb Tapa gümnaasiumi õpilastel teatada oma suvine aadress gümnaasiumi direktorile hiljemalt 10. juuniks. Kirjalikud teated tuleb saata aadressil Tapa gümnaasiumi direktor, Tapa linnavalitsus

Viljandimaalt

Tuli hävitas 9000 kg õlgi. Neil päevil süttisid Holstre vallas Lintsi talu vana tare juures asetsevad J. Arusaluie kuuluvad õlekuhjad. Kuiva ilma ja suure tuule tõttu kustutustööd ei lähnud korda ja tules hävis kogusummas 9000 kg õlgi. Kahju on umbes 2250 riigimarka. Tulikahju tekkis arvatavasti põllul töötava traktori sädemest.

Mustlas tehakse kaunistamistöid. Hiljuti toimus Mustlas kohalike seltskonnategelaste algatusel Vabadussõjas langenute mälestusmärgi ümbruse korrastamine ja kaunistamine. Mälestusmärgi ümbrusse istutati ilupuid ja -põõsaid. Töö teostati Mustla asutuste ja ettevõtete teenistujate ning kohalike elanike ühisel jõul. Edaspidi kavatsetakse samasse rajada iluhekk ja istutada mitmesuguseid püsillili. Kohaliku eesti sõjaväeüksuse ülema kpt. Tiku juhtnööride järgi istutati samal päeval veel hulk ilupuid ja põõsaid Mustla koolimaja ümbrusse.

Põltsamaalt

Käsitöölised hoolitsevad kutsehuvide eest. Põltsamaa kutseliste käsitöölliste ühing pidas oma korralise aastapeakoosoleku, kus kinnitati möödunud tegevusaasta aruanne ja eeloleva aasta eelarve. Peakoosolekul arutati käsitööliste-ühingu eeloleva aasta tegevuskava ja otsustati juhatusele teha ülesandeks hoolitseda käsitööliste kutsehuvide eest.

Virumaalt

Noored austasid emasid. EK „Puhkuse ja Elurõõmu" Kiviõli osakonna korraldusel toimus 21. skp. kohalikus rahvamajas meeleolukas emadepäeva aktus. Esitatava kava koostamine lasus peamiselt sotsiaalassistent M. Teksali ja „P. ja E." juhi K. Ranne õlgadel.

Südamlike sõnade järele emadele pr. Teksalilt järgnesid massdeklamatsioon, laulud lasteaia lastelt, deklamatsioonid pr. Väätilt ja soololaulud A. Orgolt. Järgnesid tervitused rindemeestelt puhkusel viibivast pol.-pataljonist ning Eesti Noorte kohaliku lippkonna tantsutrupi esinemine

Järvamaalt

Lastele 100 voodit. Järva maavalitsusele anti Majandus- ja Rahandusdirektooriumi poolt vabaks 100 puust lapsevoodit, mis tulevad jaotamiseie õhurünnakute all kannatanute ja evakueeritute vahel. Voodid tulevad müügile Paides, Türil, Tapal ja Järva-Jaanis.

Türilt

Rindemeestele viidi pakke. ERÜ Türi komitee vahendusel toimus Türil formeeritud väeüksuses teenivaile rindevõitlejaile nimeliste pühadepakkide saatmine üksuse asukohta rindele. Pakid viidi kohale otse Türilt autoga.

Õnnistatakse leerilapsi. Esimene püha kujuneb Türil leerilaste pühaks, kuna Türi kirikus tuleb õnnistamisele üle 80 leerinoore, kes on kaasa teinud kevadleeri õpetuse.

Rindevõitlejate perekondadele tekstiilkaupa. Rindevõitlejate perekonnaliikmetele tekstiilkauba andmiseks on Türil vabaks antud 4779 punkti, mis tulevad väljajagamisele neile rindevõitlejate perekonnaliikmeile, kes selleks on varem esitanud hooldusohvitseri kaudu vastava nõuduise.

Estoonlaste kirev õhtu. Türi tuletõrjeühingu korraldusel toimub esimesel ja teisel suvistepühal Türi rahvamajas kireva eeskavaga õhtu, millel on kaastegevad Estonia teatri tegelased.

Puid linna metsast. Et raiekohuslastel oleks kergem oma puunormi täita linna asutuste ja koolide küttetarvituse katteks, on linnavalitsus võimaldanud raiekohuslastel puude ülestõõtamist linna oma metsast, mis asub linna piires. Seni on linna metsas valmistatud 500 rm küttepuid.

Kinoteater tehniliselt paremaks. Türi kinoteater sai neil päevil senise vananenud projektsioonlambi asemele võimsama valgusjõuga kaarlambi, millega pilt on saavutanud ekraanil suurema ilmekuse ja selguse. Ka on täiendatud heliaparatuuri. Alates möödunud nädalast töötab kino uue võimsa helivõimendajaga ja valjuhääldajaga, mis võimaldavad helitugevuse alal pakkuda paremat.

Esimese pildina linastati uue kaarlambiga värviline film „Kuldne linn", mida külastas 2125 inimest, mis on rekordarvuks ühe filmi külastamisel Türil. Lähemal ajal linastub värviline film „Münchhausen".

Ühendriigid kasutavad Inglismaad

Ühendriigid peavad Inglismaad juba võidetud maaks ja oma asumaaks

Väga selget keelt on Ühendriikide presidendi Valge Maja ligemast ümbruskonnast Londoni aadressil kõneidud. Juba varemgi praeguse sõja kestel ei ole Ühendriikide ajakirjandus kitsi olnud õige selgete tähenduste ja märkustega, kui endise vägeva maailmariigi Inglismaa peale, kelle asumaaks ju Ühendriigid algul olid, nüüd kui oma vähema ja vaesema venna peale on vaadatud. Ei ole ka seda enam eriliselt varjatud, et Ühendriigid Briti impeerlionist pärast sõda tahtli osa tahavad saada, on nähtsti Ühendriikide sõja- kui ka kaubalaevastik, mis veel kuni viimase ajani üle poole Inglismaa omast mõrgem oli, pärast sõda ümberpöördud proportsioonis suurem peab olema, et õhuühenduse monopol Ühendriikidel peab olema, et maailma õliväljad, kus Inglismaa seni ainuperemeheks oli, järk-järgult ameerikaste valdusse peavad minema jne. Siities öeldakse isu kasvavat.

Kui seda seni rohkem läbi lillede mõisla anti või selgemad väljendused vilsakamasse vormi valati, on nüüd see tagasihoidlikkuksi kadunud. Sest mida neil päevil Ühendriikide kaks ajakirja — „News Week" ja ta tütarväljaanne — Inglismaa kohta kirjutanud on, ei jäta oma selguse poolest enam vähimatki soovida. See on seda enam tähelepanuväärt, et mõlemad ajakirjad teatakse olevat väga lähedal Valgele Majale Washingtonis ja välismaal on arvamist avaldatud, et nende kirjutuste taga Roosevelt ise seisvat.

Esimene ajakiri alustab oma artiklit lühidalt ja väga otsekoheselt: „Ühendriigid võiksid ju praegu Inglismaa ära hävitada, kui nad seda tahaksid." Et aga Ühendriigid seda mõnesugusil põhjusil praegusel momendil teha ei taha — artikli kirjutaja oli esimeses hoos nähtavasti unustanud et mõlemal sõdal Saksamaa vastu ikkagi veel algstaadiumis on — siis antakse Inglismaale selged juhtnöörid, kuidas see kuni lõpliku alistumiseni toimima peab. „Inglismaa," kirjutab Ameerika ajakiri, „kui ka teised koloniaalriigid, nagu Prantsusmaa, Holland, Belgia jne., peavad nii toimima, nagu Ühendriikide ja mitte nende kasud seda nõuavad."

Sellele kõigele ei oleks meil omalt poolt midagi enam juure lisada. Juhime tähelepanu vaid sellele, et ameerika leht Inglismaad ühe sõõmuga Hollandi ja teistega ühe pulga peale seab, kui ühtt Euroopa koloniaalriiki. Teiste sõnadega, kui Ühendriikide kolooniat ehk asumaad — tulevikus. Kuhu jääb siis Briti maailmarlik, Inglise Empire? Selle tahab Valge Maja juba nüüd gloobuselt kustutada. Vististi olid põhjendatud välisajakirjanduses avaldatud arvamised neil päevil Londonis lõppenud Inglise dominlooni peaministrite konverentsi puhul, et Roosevelt kogu konverentsi ajal telgitagant seda juhtinud olevat, dominioone vastupanule enam vastu kihutades.

Teine ajakiri kordab seda, mis sealtpoolt juba paaril korral on avaldatud, kokkuvõtlikult ja käskival toonil. Nimelt ärgu arvaku Inglismaa ja Holland, et ameerika sõdur sellepärast Vaikses Ookeanis oma verd valab, et nad seal oma endised asumaad, kui ameerika sõdur peaks nad vallutama, jälle tagasi saavad. Ei, vaid need jäävat vasturaidlematult Ühendriikide omanduseks.

Kui selle viimase välte puhul Inglismaal keegi küsida julgeks, kuidas on siis Atlandi deklaratsiooniga, mis Roosevelti osavõtul, õigeimif algatusel või koguni tema diktaadi järgi koostati, siis on Valge Maja säärase küsimuse eest kaitstud, sest esiteks on Inglismaa ka sellele deklaratsioonile alla kirjutanud, teiseks ei ole ta ise ka seal kirja pandud põhimõtteid enam tunnustanud, ja kolmandaks, mis peaasi, nähtsti Churchill kui ka Eden tunnistasid alamkojas, et see deklaratsioon ei käi mitte võidetud maade kohta. Kuid Ühendriigid peavad ju ülaltoodud nõuete ja väidetega Inglismaad ka juba võidetud maaks! Sealt võib inglastele siis Churchilli enda sõnadega vastata — Atlandi deklaratsioon ei käi Inglismaa kui võidetud maa kohta.

Kui Churchill oli annud ülaltoodud seletuse selle äpardunud deklaratsiooni kohta, tähendas üks Inglise alamkoja liikmeist: **Kas meie oleme siis sellepärast seda sõda alustanud, et Atlandi deklaratsioonis lubatud vabadusi enese kohta maksma panna? Väga terav ja sarkastiline küsimus. Aga nüüd** on ka sellele küsimusele siis vastus Roosevelti poolt käes!

Kelle kohta siis see deklaratsioon võiks veel maksma pandud saada? Kas Nõukogude Vene suhtes? Ei, see oleks ju võllanali. Esiteks usub Roosevelt kaljukindlalt, et **Nõukogude Venes ju kõik „vabadused" maksavad. Ja teiseks, kui ta tahakski lõpuks kas või bolševike juures sellega proovi teha, siis on** Stalini ruslkas nii tugev, et Roosevelti iga isu juba alguses kaoks. Niisiis võiks viimane oletus ainult nali olla. Vahest sedalaadi, et endine Inglise kuningas Edward VIII ja praegune Windsori hertsog tahtvat Bahama saarte kuberneri kohalt lahkuda ja Ühendriikide kodakondsusse astuda...

Vahest aga ei olegi see ainult kuuldus. Inglastel tuleb siis ka see pill alla neelata, kuigi aineline kahju Windsori hertsogi kaotusega väiksem oleks kui asumaade jne. kaotamisel. Siis oleks kõigepealt alamkoja liikmell veelgi rohkem põhjust küsida, mille pärast Inglismaa algas sõda, või veelgi enam, mille pärast ta tänini veel ikka edasi sõdib? Kui juba ta kuningad praeguse sõjaliitlase, aga homse vaenlase poole üle lähevad... Kõigest muust kõnelemata.

—e

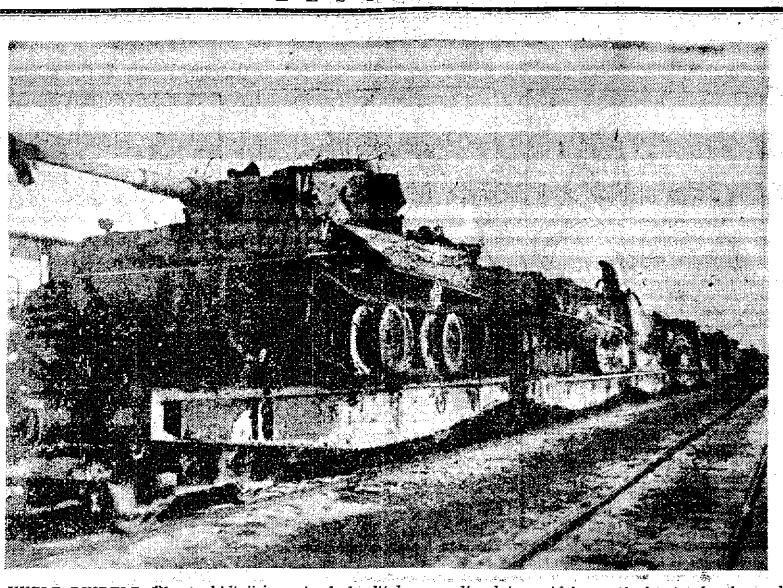

UUELE RINDELE. Ühe tankidiviisi masinad laaditakse rauateeplatvormidele. Algab teeekond uuele võitlusväljale.

„Seal, kus Peipsi järve lained randuvad"

Eesti mehed seisavad valvel kodumaa piiril

Ei ole palju aega möödas sest ajast, kui eesti mehed mobilisatsiooni korras tulid kokku, et koos saksa sõduritega vastu astuda vaenlasele, kes tungis meie piiridele. Tulid maalt talupojad, karastatud töö raskusest, rakkus kätega, rida aastaid seljataga, mil nad viimati teenisid sõjaväes. Nende hulgas oli neidki, kellel oli üks Vabadussõda seljataga, mõnel vanemal ohvitseril ka Maailmasõja lahingud ammu unustatud. Tulid kokku ka kantseleilaua taga istujad ja töölised igalt kutsealalt, kõigil neil oli üks siht — võitlusse oma põlisvaenlasega, et see meie kodusid uuesti ei tuleks pihtuks ja põrmuks tegema.

Tookord olid nad ainult mehed, kel puudus sõjamehe välimus ja vorm. Vargsi tekkis mõte, et kas need külvi ja künniga harjunud talupojad suudavad vastu astuda vaenlasele, kes massidena meile peale tungib? Aga nad läksid julgeina, kartmata ohtusid, ja soovisid minna kas või vihasemasse lahingmõllu, kuigi oli palju unununud sellest, mis kord sõjavões oli õpitud ja sõdades kogetud.

Nendest moodustusid esiti rühmad, siis kompanlid, pataljonid ja lõpuks rügemendid, kes varsti asusid kaitsele meie kodumaa piiridele.

Ja nüüd... Ei tunne enam neid talupoegi äragi. Nendest on lühikese ajaga saanud sõjamehed. nii nagu nad peavad olema. Selle ajaga on õpitud selgeks ka kõik sõjamehekombed ja punkris on niisamasugune elu kui nendegi sõjameeste hulgas, kes on aastate vältel seisnud karmides võitlustes.

Kuigi punkrid on tihti rajatud soisele ja vesisele pinnale, on need nii ehitatud, et vesi juure ei pääse ja ühi kõik on valkne, siis toimuvad nilsamasugusel maapinnal ka õnpused.

Iga mehe püüdeks on end täiendada ja kiiresti tundma õppida relvade käsitsemist. Kerge see ju ei ole sellisel maapinnal, kuid mis sellest, kui püksipõlved saavadki märjaks, eks need kuiva punkri raudahju juures jälle ära!

Vilu on tänavune kevad. Külmad tuuled sahistavad punkri ümber ulguda kui huntide kari. Ei näe veel seda ilusat kevadet, pigem tajud, et väljas on sügis. Vahel rabistab ka vihma alla ja sellise ilmaga pole kuigi mugav olla postil oma vaatluskohal. Aga mõne tunni järele ootab taas soe punker ja siis on päris mugav sooja ahju juures istuda või heintel selga sirutada. Niisuguse ilmaga on sõdurile punker mugavam kui teinekord oma kodu. Selliste rajuilmadega ja õhtuti, kui on saabunud pimedus ja kuski kaugemal sähvatab valgust, või paistavad „jõulupuud", istutakse vaikselt punkris ähmase küünlatule valgusel, loetakse ajalehest viimaseid uudiseid või äsja kodunt või kallimalt saabunud kirja, mõni lahingumees räägib oma sõjamäletsusi kuna mõtted lendlevad kauguses, koduste ja omaste juures. Just neile mõteldakse palju, eriti teevad seda aga need, kel jäid koju naine ja lapsed.

Ilusa ilmaga, kui Peipsi laine ei käi väga kõrgelt, hiilitakse tasa kaldal ringi ning varsti on käes mõnigi priske bavipurikas.

No siis on igamehe nägu laia naeru täis. Varsti on kala puhastatud ja pann „laulab" rõõmsalt, levitades punkrisse magusat praelõhna. Poisid aga seisavad ümberringi, oodates, et kala rutem ära praeks ja seda endal hea saaks maitsta lasta.

Katsutakse västraga õnne ja teinekord, kui väster puudub, on kepi otsa kinnitatud kahvel ja see täidab sama ülesannet. Siin õpib iga mees sõdurina ka kala- ja jahimeheks ning sõdurijuttude kõrvale on tekkinud juba ka jahimehejutud! Iga sõdur ju peabki olema hea ja kaval jahimees.

Kui saabuvad igavusehetked, kõlab punkritest pillimäng ja laul. Kodunt on kaasa toodud nii mõnigi mänguriist, lüüakse hääled sisse ja poisid hakkavad kaasa laulma „Seal, kus Peipsi järve lained randuvad..." oma kombineeritud sõnadega. Seda laulдakse vahel lainetegagi võidu, kui need tormavad mühisedes vastu kallast, kuid sel juhul ei jõuä neist üle karjudä. Hääl murdub lainetemühinas nagu lained vastu kallast.

Sõduri elu on juba kord nii — üks päev pälkesesäras, teine päev rajuilmas. Kõigi nende sõdurimurede kõrval on ikka järjest ka rõõmuhetki, ja kuigi mõnel on tõesti raske mure südamel, see neelatakse vaikselt alla, tehakse rõõmus nägu ette, ei sellepärast tohi sõjamehe nägu muutuda ega huultele kurbusevine tekkida.

Nii mööduvad päevad sõdurmeestel, kes on idavalvuritena rakendatud meie kodumaa piiride kaitseks. Nad on päevast päeva ja ööst öösse valvel. Iga vaenlase katse tungida üle piiri lüüakse nende poolt veriselt tagasi.

Väeosa sõjakirjasaatja

L. Jaanimägi

USA sõdurite barbaarsus

Milano, 26. 5. (DNB) Itaalia peakorter avaldas ülevaate viimastel päevadel toimunud anglo-ameerikaste terrorirünnakuist Põhja- ja Kesk-Itaalia linnade vastu.

Jälle on rohkete inimkaotuste kõrval vaenlase pommitusrünnakute ohvriks langenud paljud elamulinnajaod, kirikud ja kunstivarad. Chinsi ja Cettona vahel rünnati üht Vatikani autodekolonni, mis kandis hästi nähtavalt Vatikani tunnusmärke ja viis toiduaineid Rooma elanikkonnale. Livornos heideti valikuta raskeid pomme kirikutele, kultuurilistele asutustele ja elumajadele. Seejuures purustati 16. sajandist pärinev katedraal. Raskeid tabamusi sai Livornos varase keskaja dokumentide väärtuslik kogu. Pommid tabasid ka surnuaeda, tekitades seal raskeid purustusi.

Üks eriti tugev pommitusrünnak oli suunatud Genua ja rannikuasulate vastu. Parmas hävitati täielikult kuberneripalee. Parma hertsogite endine elukoht, edasi pinakoteek, riigiarhiiv ja Teatre Farnese.

Stokholm, 26. 5. (DNB) Iseloomustavat valgust USA vägede vaimsele hoiakule Itaalias heidab üks brošüür, mida neil päevil sõdurite hulgas levitati ja millele on eessõna kirjutanud liitlaste Vahemere-ruumi vägede ülemjuhataja sir Maitlands Wilson. Ameerika ja inglise sõdureile pannnakse südamele, et nad austaksid ja säilitaksid „rohkem kui seni" Itaalia kunstimälestusmärke, kultuurivarasid ja uurimusasutusi. Sõdureid kutsutakse üles mitte kraaplma oma nimesid antiikseile kujudele ja teistele kunstiesemetele, nagu seda seni sageli tehti.

Stokholm, 25. 5. (DNB) Ameerika ajakirjanik John Daly, kes hiljuti jõudis Itaaliast tagasi kirjeldas Washigtoni teatel liitriikide vägede tohutuid raskusi Itaalia rindel. Ta seletas muuhulgas, et mitte kuskil maailmas ei tulnud liitlaste sõdureil ületada nii suuri raskusi kui Itaalias.

Et selgitada oma ameeriklasist lugejaile võitluste raskust Itaalia mägedes, valis ta selleks sobiva pildi suurlinna elust: Kujutage endale ette, et peate ronima pilvelõhkuja katusele, kui lift seal ei tööta. Ajal kui te treppi mööda üles ronite, seisab igal trepikäänakul keegi, kes teid viskab käsigranaatidega tagant ning paiskab teile ülalt vastu tuld ja põlevat õli. Siiski ei saa seda kaugeltki veel võrrelda tegelike võitlustega Itaalias.

Õhukaitseküsimusi

Õhukaitse vajab tugevat vaimu

Vaenlane ründab ka rahva närve ja südant. Selgitus- ja kasvatustöö peab tugevdama moraali. Täielik valmisolek õhukaitseks ja kindel juhtimine hoiavad ära hirmu ja segaduse

Totaalne sõda nõuab rahvalt täit panust sõjalisel, majanduslikul ja vaimsel alal. Rohkem kui kunagi varem on praegune sõda närvisõda. Rahva ühtsust, võitlustahet ja vaimset vastupanujõudu öönestava propaganda kõrval on vaenlane hakanud kasutama terrorirünnakuid lahtistele asulatele ja elamukvartaalidele, mille terav ots on suunatud rahva moraalse võitlus- ja kaitsejõu purustamiseks

Õhurünnakute moraalne mõju üksikisikuile on erinev. Õhurünnakuile eelnevaile või järgnevaile kahjulikele mõjudele on eriti vastuvõtlikud haiglased ja hingeliselt tasakaalutud isikud, pealeselle aga ka isikud, kes ei tunne huvi õhukaitse vastu, kes ei suuda või ei taha õhukaitselise valmisoleku vajadusest aru saada, kes püüavad õhukaitsetööst mugavuse pärast või muul põhjusel kõrvale jääda, kel on arenemata rahvustervikluse tunne jne.

Õhuohtlikes piirkondades võib märgata ka rünnakuvaheaegadel inimeste hulgas teatavat pinget, rahutust ja hirmu, mis juhuslike paukude, lennukimüra jms. läbi veelgi tugevneb. Rünnakute ootel oilakse tihti hiiisööni riides ülal või veedetakse ööd koguni avalikes varjendeis. Kõik sellised asjaolud põhjustavad väsimust, närvilikkust ja koguni hüsteerilisi nähtusi ning šokke, ühe sõnaga, mõjuvad kahjulikult inimese tervisele, tööjõudlusele ja meeleolule.

Kahjulikud mõjud inimmassile tulevad ilmsiks eriti õhurünnakute ajal. Nende mõju nähtude paremaks mõistmiseks olgu meenutatud lühidalt massi vaimseid omadusi.

Mass on juhuslike, üksteisele enamvähem vööraste inimeste organiseerimata jõuk; üksikinimese teadlik isiksus kaob massi täiesti ära, olgu ta sangar või argpüks.

Massil puudub kriitiline meel ja mõistus, ta ei eraldа enamasti tõtt valest. Mass võib koosneda ka haritud isikuist, ometi ei ületa ta mõtlemisvõime mõneaastase lapse mõtlemisvõimet.

Massil puudub kohuse-, vastutus- ja distsiplliinitunne.

Kuid mass on teadlik omast, arvulisel suurusel põhjenevast, olgugi hetkelisest, võimusuurusest ja kaldub seetõttu kergesti brutaalsustesse ja vägivallategudele. Mass on ühtlasi kergeusklik, kergesti mõjutatav, muutlik ja kergesti nakatatav.

Nende omaduste tõttu hirmub massinimene kergesti ja satub paanikasse. Õhurünnaku ajal võib ta kõik sinnapaika jätta ja linnast välja põgeneda või ka passiivselt, appi minemata, teiste õnnetust pealt vaadata. Õhurünnakust hirmutatuna ei taha ta mingi hinna eest lahkuda kindlast verjendist ja pöörduda tagasi oma kodu- ja töökohta.

Ühes vällsmaa asulas tungis õhurünnaku ajal hirmunud mass sõjaväe kasarmutesse varjule ega tahtnud sealt hiljem päevade kaupa vabatahtlikult lahkuda — see on näide massi västutustundetusest.

Varjendis vilbivale inimmassile avaldavad erilist mõju õhurünnaku akustilised nähtused — lennukimüra, pommiplahvatused, appihüüded jne. Siin puudub ülevaade sündmustest ja kujutlusvõlmel on vaba mänguruum. Sellele lisandub veel rusude alla jäämise hirm.

Nüüd tekibki küsimus, missuguste vastuabinõudega on võimalik vältida ja vähendada neid kahjulikke mõjutusi. Siin on väga oluline tähtsus õhukaitselisel selgitus- ja kasvatustööl. Õhukaitse vajadust selgitavad kõige kujukamalt vaenlase õhurünnakud. Lisaks tuleb veel selgitada õhurünnaku viise ja vahendeid, kaitseabinõusid ja õhurünnakutel saadud uusi kogemusi. See ülesanne on meil pandud äsjaasutatud Eesti Õhukaitseliidule, kes selle töö peab kandma laiadesse rahvahulkadesse. Poln kahtlust, et see töö tugeva endasäilitamise juures peatselt häid tulemusi lubab loota, et siis seejärele ka õhukaitse suhtes ingertsemaid rahvakihte kaasa tõmmata.

Ent selle kõrval on ka oluline iga kodaniku endakasvatuse töö oma isiku kallal, et soomustada end nii kehaliselt kui vaimselt vaenlase kahjulike mõjutuste vastu. Tasakaalustava abinõuna peab seejuures veel soovitama: hoida end alati alarmivalmis, vajalikud kehakatted ja varjendipakk ikka käepärast, ja kasutada kõiki võimalusi korralikuks väljamagamiseks. Tunne, et kõik võimalikud ettevalmistused õhurünnakuks on tehtud, rahustab sisemiselt. Seepärast on ka eeskirjadekohane õhukaitsevalmis seisund igas elamus (pimendamine, kustutusvahendite valmispanek, kaitseehitus, tulevalve jne.) suure tähtsusega kõigi majaelanike kehalise ja vaimse heaolu seisukohast ja seda tuleb saavutada kõigi võimalike abinõudega.

Üldlsest seisukohast on tähtis, et rahval oleks usaldus kaitset korraldavate ametivõimude ja nende juhtimise vastu. Selline usaldus põhjeneb veendumusel, et olemasolevate võimaluste piirides hoolitsetakse kaitseabinõude eest, et on valmis pääste- ja abistamismeeskonnad, et pärast õhurünnakuid on tagatud majutamine, toitlustamine, majakraami päästmine, kehakatetega varustamine, korterite korda-seadmine jne. Lühidalt — rahval peab olema tunne, et ta eest järjekindlalt hoolitsetakse.

Kaitseabinõudest väärib eriti esiletõstmist laste eemaldamine rünnakuohtlikest asulaist, et kasvav noorus, rahva tulevik, säilitataks võimalikult tervena ja puudutamatuna sõjaohtudest.

Eriti vastutusrikka ülesandena lasub õhukaitsejuhtidel, alates politseiga ja lõpetades hoonetegruppide ning elamute õhukaitsejuhtidega, õhurünnakute ajal juhtida ja sundida enam või vähem tasakaalust väljalöödud inimesi õigele käitumisele ja õigetele tegudele.

Juhi kindlatahteline isiksus, ta rahulik ja kindel käitumine, eeskujulik valmisolek tööks ja vastutuseks, seltsimehelikkus ja resoluutsus peavad ka osaliselt segadusse sattunud ja distsiplliinitunde kaotanud inimese suutma sundida sõnakuulmisele ja tööle.

Ka õhuterrorist saab jagu tugevate närvidega.

E. Umblia

Kaks õppelaagrit tütarlastele

Eeloleval suvel korraldatakse Eesti Noorte organisatsiooni poolt Toris kaks kuuajalise kestusega maatöö- ja õppelaagrit tütarlastele. Esimene neist algab 17. juunil, lõppedes 17. juulil ja teine 22. juulil, kestes 21. augustini. Kummastki laagrist võtab osa üle 60 tütarlapse kõikidest maakondadest. Laagrist osavõtjate registreerimine on juba lõppenud.

Õppelaagrite, millest osavõtjate enamiku vanuseks on 18—21 a., eesmärgiks on noortejuhtide kasvatamine, kes oleksid tulevikus võimelised juhtima ja korraldama noorte kasvatustööd lipkondades.

Laagrist osavõtmise ajal peatuvad tütarlapsed Tori kodunduskooli ruumes.

Laagrist käivad tütarlapsed ümbruskonna taludes tööl; töötaja kestuseks on kaheksa tundi. Kell kolm pärastlõunal lõpeb töö taludes ning pärast kahetunnist vaheaega algab juba ühiselt õppetöö, kestes kella kaheksani õhtul.

Õpekavas seisab kõigi alljuhtidele vajalike teadmiste omandamine. Võetakseläbi noorte seadused, kombed, üksuste juhtimine, koonduste kavade koostamine, organiseerimine maal ja käitistes jne.

Edasi käsitletakse tervisholdlikke, sotsiaalala, majapidamise ja veel mitmesuguseid teisi küsimusi. Korraldatakse ka matku ja lõkkeõhtuid.

Vaikne õhtu

SS-PK. Ühel maipäeva hommikul jäime paari mehega seisma metsa all ja kuulatasime — eksida polnud enam võimalik — kuuldus tõepoolest käo kukkumist. Oli pühapäev ja igaüks meist kandis endaga kaasas kauneid kujutelmi. Et polegi üldse sõda — pühapäeva hommikul läheb rahvas kirikusse — üks eideke, suurrätt käel ja kingad näpuotsas, — või: peremees kõnnib mööda põllupeenart, koer kannul, ja vaatab, kuidas oras on muutunud nagu üleöö sügavalt haljaks. Sinitaevas pole ühtki pilvevilli, õhk on üksainus virvendamine ja lõõritamine. Pääsukesed lendavad kõrgel, ja metsa ääres — nagu unustanud end õhku — on tuuletaja varitsemas saaki.

Lühikest aega oli meil kaunis võimalus viibida seal, kus me soovisime olla. Kostab kuskilt üksik pauk ja me oleme kohe jälle ärkvel: oleme sõjas ja rindel. Maanteed mööda ruttavad autod, pikk tolmutinik taga. Kondensauru valge juga taga kihutab suures kõrguses kaks jahilennukit, kuski tõuseb metsast suur suitsusammas. Kaugelt paistavad Narva lõhestatud ja puruksrebitud kontuurid pehmetes pastellvärvides. Teed mööda tuleb kolm grenaderi, kuumusest higised ja tolmust hallid. Neil on pakikotid keppidega seljas, kuid nende samm on erk: nad lähevad koju puhkusele. Nagu jäänud unne, liigub tasa mööda külavahelist teed laskemoonakaarik mehega, kes vist ei teagi, et on pühapäev. Künka varjus kaevavad mehed punkriaset, ülakeha paljas ning õlad päikesepaistest roosaks muutunud. Tehes tööle väikese vaheaja, toetuvad nad labidavarrele ja jutustavad midagi. Kindlasti midagi pühapäevast. Võibolla ka sellest, kuidas tulevikus tasandada tekkinud varemete asemed ja ehitada uued hooned ning uus maailm.

Siin ja seal lokkab oras ja mõnele põllule on kündjagi ilmunud tagasi. Ent siin ja seal künnavad sõduridki — tugevad maapoisid, kellel on viljakandva maa hingus ja kutse veres ning kes ei jaksa kanda pattu minna mööda umbrohtuvast maast, sellele teist külge pööramata.

Me läheme edasi. Ühelt kõrgendikult näeme üle Narva jõe sinavat kaugeid metsi, mille kohal laialt virvendab soojenev õhk. Teame päris kindlasti, et nüüd puuduvad sealpool vaba kündja ja külvaja rõõmud, sest kündjad-külvajad on ära küüditatud ja põllumaa on seal jälle muutunud orjadele aheldatavaks.

Lõpuks oleme oma sõdurite juures. Ka nemad tunnevad täna kauni pühapäeva rõõme — neli meest on saanud Raudristid, mis ripuvad eredalt kirkavate paelte küljes kuue nööpaugus. Need mehed on nädalast nädalasse käinud n.-n. vaenlase nina all, asetanud seal mlini miini kõrvale, tehes end sageli lamedaks madalalt niitva vaenlase tule all, roomates ja lamades liigutamatult tundide viisi.

Kompaniiülema punkri lähedale on asetatud pingid, mille ümber on okstest punutud sein varju pakkumiseks. Vällihalli riletunud Estonia ooperilaulja Artur Rinne võtab akordioni ja laulab selle saatel mäenõlvakule istet võtnud pioneeridele rea kauneid laule ja jutustab hulga anekdoote. Mõlemad ettekanded lelavad otsekohe tänuliku kuulajaskonna. Hästi kajab siin kõrgete puude all. Eemalt mööduvad mehed õhtueinega ja jäävad kuulatama laulu, olles üllatatud. Aeglasel sammul lähevad nad jälle edasi, nagu tahaksid nad veel kaduvat kaja kinni püüda ja kaasa viia.

Kui on lauldud viimane laul, on juba varaõhtu ja päike saadab oma heledad kiirtevihud läbi punetavate tüvede. Ülal lendab eeskujulikus kolmnurgas terve eskadrill kurgi piki peavõitlusliini. Tagasiteel möödume punkritest, mille lahtistest ustest on astunud sisse juba õhtu.

Nüüd on nii vaikne. Narva müüride varjud on muutunud tumedaiks ja teravaiks, kündjad on läinud koju ja punkri kaevand tee ääres on peagu valmis. Lehtpuudesse on tulnud juure rohelist ja ojas vajub vesi tasakesi üle ja mööda kividest, nagu oleks kevadvetelgi aega jõudmisega merre, kuna on nii kaunis ja vaikne õhtu ning kuna rindel on pühapäev.

SS-sõjakirjasaatja

Jüri Remmelgas

VIRGATS

SS-PK. Ta on alles üsna noor ja välimuseltki pisut kleenuke, aga ta on õppelaagri treeningu läbi teinud ja osutunud vastupidavaks ning sitkeks sõduriks. Bolševikud küüditasid ta vanemad ja nii on ta nüüd ihuüksinda maailmas. Oma taiplikkuse ja väledusega meeldis ta kõikidele ning igaühel oli tema jaoks lahke sõna tagavaraks. Ohvitserid olid teda vaadelnud ja temaga vestelnud ning paigutanud ta pataljoni virgatsiks. Sel kohal läks tarvis kärmust ja taiplikkust. Juba Neveli all oli ta oma ettevõtlikkuse ja kiire käsutäitmisega silma paistnud ning käesoleva aasta jaanuaris ülendati ta sturmanniks.

Parajasti on ta rünnaküksusele üle annud pealetungikäsu ja toetub nüüd kaevikuservale, mõtlikult vaadeldes meie kahurvõe ettevalmistavat tuld. Kas peab ta siis nüüd jälle ruttama tagasi pataljoni staabi juure, kui oleks nii hiilgav võimalus kaasa minna rünnakule? Kaua heitleb kohusetunne tahtega, kuid kui lõpeb kahurituli ja mehed hüppavad kraavist, et rünnata, on ka virgats koos nendega.

Kuigi kahurväelased andsid oma parima, ei suutnud nad siiski purustada kaevunud bolševikke ja pärast esimest hüpet hakkavad tärisema kuulipildujad ning kerged granaadiheitjad lähetavad teele oma vastiku vingumisega saabuvaid mürske. Mehed on sunnitud viskuma pikali, et olla vähegi kaitstud ja ära oodata vaenlase tule nõrgenemist.

Järsku märkab rünnakrühma ülem endast mööda tormavat kogu. „See on ju lausa hullumeelsus"! karjatab ta kuuldavalt. Ja edasitormaja — kas polnud see toosama sturmmann, virgats, kes tõi rünnakuksu? Mida otsis siis tema siit?

Sturmmannil aga ei ole praegu aega talle vastata, kuigi ta oleks neid mõtted kuulnud — nagu ime tõttu on ta tervelt läbinud vastase tulemüüri, — julgete päralt on ju võit — ja on hoogsa hüppega maandunud vastase kaevikusse. Kahe lasuga oma püstolkuulipildujast hävitab ta kaks vastase sõdurit raskekuulipilduja taga, mis nüüd vaikima jääb. Ja tagasi vaatamata, tähele panemata, kas talle üldse kedagi järgneb, läheb ta edasi. See sünnib just nii, nagu seda õpiti maastikulisel väljaõppel, nagu ta seda igavatel tundidel vahipostil seistes oli ette kujutanud, nii nagu see pidigi sündima — julgelt ja kõhklematult ikka edasi.

Kuid kuulipilduja vaikimine võimaldas ka teistele hüppe sturmmanni poolt võetud kaevikusse ja nüüd, ronides üle langenud bolševike laipade, näevad nad üllatusega, kuidas vapper virgats vallutab käsigranaatidega vaenlase punkri. Ja siis on juba ka nemad ta juures ning nüüd läheb üheskoos edasi. Vaenlase kaitsesüsteem sunnitakse vankuma, tema granaadiheitjad ei tulista enam, sest neil puudub vaatlus. Nüüd võitleb vaid mees mehega, siin purustavad meie poisid vaenlase kerge tankitõrjekahuri, sealsamas langeb koondlaengu ohvriks hästi väljaehitatud, tugev toetuspunkt, ja võitlus kandub ikka edasi, ligemale rünnaku esialgsele eesmärgile. Ja kõikjal on noor sturmmann üks esimestest. See on alles võitlus, kättemaks vanemate eest, kättemaks oma nooruse hävitamise eest nii nagu ta seda juba ammu on unistanud.

Veel tükk aega kestab lähivõitlus, ja kui see lõpeb, lahkub virgats kõikidele tähelepanematult. Kiiresti ruttab ta pataljoni staapi ja esineb tagasi tulles unustades oma üleni poriseid riideid ja killust haavatud, verise näo.

„Kus viibisite te siis nii kaua?" küsitleb pataljonijülem imestades. „Sturmbannführer", vastab sturmmann kandu kokku lüües, „oli tibladega pisut vanade arvete õiendamist!"

SS-sõjakirjasaatja

Karl Gailit

Kuldpulm

Homme, 28. mail, pühitsevad oma kuldpulmi meie vanemapõlve tuntud põllumees ja seltskonnategelane William Saltsberg ja tema abikaasa Luise Saltsberg, neiuna Seermann.

W. Saltsberg, kes praegu on 81-aastane, on kauaaegne Eesti Põllumeeste Seltsi liige ja alates 1924. aastast seltsi auliige. Suuri teeneid on tal friisitõulise karja aretamisel.

Estonja teatrimaja ehitamisel oli W. Saltsberg aktiivselt tegev ehitamiseks vajalike summade muretsemisel.

Luise Saltsberg on praegu 72-aastane. Juubilaridel on viis last, neist kaks poega.

Eduard Kepp 50-aastane

29. mail saab Tallinn-Vaksali postkontori ülem E. Kepp (Köppo) 50 aastaseks.

Juubilar on sündinud 29. mail 1894. a. Postiteenistust alustas ta 9. juunil 1912. a. Riia postkontoris, Tallinna paigutati ta ümber 1912. a. Eesti omarikkuse algusest teenis postivalitsuses mitmetel vastutusrikastel kohtadel. Alates 1. sept. 1927 on ta Tallinn-Vaksali postkontori ülema abi ja 1. sept. 1941. Tallinn-Vaksali postkontori ülem.

Juubilar on ka seltskondlikust tegevusest aktiivselt osa võtnud. S.-s. Kalevi ridades oli ta tegev sportlasena instruktorina, vahekohtunikuna ja juhatuslikmena, ülles praegu s.-s. Kalevi esimeheks. Üiemusena on juubilar heatahtlik oma alluvaile ja sealjuures ka eeskujulik administraator. Kaasteenijad soovivad järgneva poolsajandi algamisel talle jõudu oma kutsetöö jatkamiseks samasuguses sõbralikus vaimus ja samasuguse edukusega kui seni.

J. U.

Teater ja muusika

Tallinna teatrite mängukava

E. Draamateatri ruumes

Täna k. 19 Estonia teater „Krahv Luxemburg" (reserv.). Homme k. 19 Estonia teater „Madame Butterfly" (reserv.). Esmasp. k. 16 Estonia teater „Krahv Luxemburg" (reserv.). Teisip. etend. ei ole. Kolmap. k. 16.30 E. Draamateater „Merepojad". Neljap k. 16.30 E. Draamateater „Kaunis noorus". K. 16.30 Estonia teater „Elu ja armastus".

PÄEVAPIPART

DRAAMA SÖÖKLAS

„Ärge kartke — see ei ole hullunud amokijooksja, vaid meie igapäevane viiskas lõunastaja, kellel on oma nuga ja kahvel kaasas — tal on ainult sageli väga kiire."

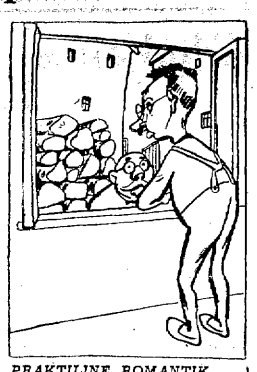

PRAKTILINE ROMANTIK

„Elamine on siin ju kena, ainult väljavaade on kehv."

„Kuidas nii, kehv! Terve süld ilusaid kasepuid otse akna all!"

NOHU KAHJUD

„Ol, Toomas, kuidas sa oma ülikonna oled nii hirmsasti aike täis põletanud?"

„Ma tõmban juba terve päev otsa mahorkat ja nohu tõttu on mu nina kaotanud haistmisvõime."

TÖÖVÕIMETU OLEVUS

„See on teist väga inetu nõrka naisterahvast raskele põllutööle sundida."

ALGAJA TRAAGIKA

„Noh, kuidas näkkab?"

„Ah teate — tulin kalapüügiga veidi leivakõrvast teenima, aga nüüd on päev õhtus ja ma olen kõik oma leiva püügi juures nahka pannud!"

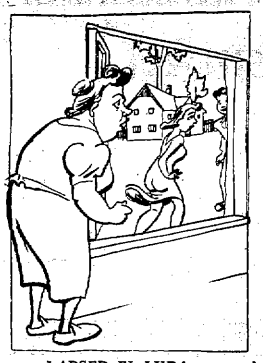

LAPSED EI LUBA

„Lapse tõttu ma ei saa tööle minna — kogu aeg peab tal siim peal olema."

KARAKTER

„Saite endale tüki peenart — mida mõtlete siia kah külvata?"

„Oleks tarvis kartuleid, porgandeid, kapsaid, kaalikaid, peterselli ja mäerõigast, timutit, tomateid, peete, kurke, salatit, herneid, ube, murulauku, kiilislauku ja sibulaid. Samuti kõrvitsaid, naereid, maastkaid ja veidi ka tubakat!"

„Ja mille juure jäite?"

„Jäin tubaka juure."

Võitleva lõunanaabri pealinnas

Riia on saanud suurlinna ilme. — Elav liiklemistempo ja rikkalikud ärivaateaknad. — Naised ei armasta puukingi. — Suur tung lõbustuskohtadesse Austus langenud kangelastele

REISIMÄRKMEID KEVADISEST RIIAST

Tehes pärast enamliku hävinguaasta lõppemist kokkuvõtteid tekkinud kahjustustest, võisime oma lõunanaabri — Lätimaa — saatusega tõmmata huvitavaid paralleele. Mõlema maa pealinnad — Tallinn ja Riia — väljusid terrorist ja vabastamislahingute raginast nagu imekombel oluliste purustusteta, kuna Eesti ja Läti suuruselt teisel kohal seisavad linnad — Tartu ja Liibavi — kannatasid mõlemad punase laviini tagasiveeremisel suuri kahjustusi.

Neid võrdsusi võisime aga fikseerida ainult enamlaste hirmutegude esialgses bilansis, sest hiljem meie linnu tabanud õhuterror on piiri otse kontrastselt muutnud, eriti mis puutub Tallinna ja Riia vahekorda. Sõites oma paljukannatanud ja evakueerunud pealinna vaikusest naaberrahva elutsentrumi peagu suurlinlikku temposse, tekib mulje, mida varem kunagi ei saanud esineda — oleksime siia sisse sõitnud nagu kuskilt tagasihoidlikust provintsikeskusest.

Jah, Riiat võib täie õigusega nimetada õnnelikuks linnaks, kuna ta ei ole kordagi olnud terrorilendurite hävingu külvamise objektiks. Riialased ei tea, mis tähendab terrorirünnak, kuid nad on küllalt teadlikud sellest, et enamlaste metsik raev, mis täna külvab surma teistele linnadele, võib juba homme valida oma rahuldamisobjektiks nende kodud ja perekonnad.

Kui riialane satub jutule Tallinnast tulnuga, siis pärib ta eelkõige ikkagi, kuidas on meie elanikkond saanud üle pommitusrünnakute tagajärjel tekkinud kaotustest. Ja kui me püüame anda üksikasjalisemat ülevaadet, milline näeb praegu välja kunagi kõigi välismaalaste poolt imeteldud Tallinn, siis vangutab ta keastundlikult pead ja lausub pisut murelikult: „Meidki võib tabada sama saatus, kuid me ei karda, oleme valmistunud."

Ja tõesti, kellel on lühikestki aega mahti Riias liikumiseks, võib kõikjal märgata, et siin on astutud kõik mõeldavad sammud vaenlase võimalike hävitusrünnakute edukaks tagasilöömiseks. Tänavanurkadel ja hoonetel näitavad loendamatud punased nooled teed varjendisse, elamud on varustatud kõigi koduste tõrjevahenditega ja avatikel murupiatsidel välguvad kevadpäikeses virgad labidad, rajades üha uusi kiliukindlaid kaitseruume.

Need piinlikult hoolitsetud liuväljakud oma kirevavärviliiste lillepeenardega olid kunagi fassaaditseva Riia erliiseks uhkuseks, kuid linna julgeoleku huvide ees peab ilu paratamatult taganema, ja rahvas ei nukrusta selle pärast. Riialane on aru saanud võitlusest ja selle nõudeist.

*

Riia on kujunemas juba peagu suurlinnaks. Võitlusühisus teiste Euroopa rahvastega on tõstnud Riia elanike üldarvu peagu poole miljoni lähedale ja annud linnale rahvusvahelise ilme. Astudes mõnda Riia käidavamasse kohvikusse või restorani, püüab kõrv kinni juttu peagu kõigis enamlusevastases võitluses viibivate rahvaste keelis, mille hulgast sageli kuuldub ka eesti keele meloodilist kõla. Eesti keelt võib kuulda Riias kõikjal. Sini-must-valgete varrukavappidega sõjamehi ja nendega seltsivaid tillukesi eesti lipukesi rinnas kandvaid kodumaa neide tabab siim sageli tänavapildis ja nende kõlav keskustelu köstab kaugele.

Kaupluseleti tagant naeratab eestlannast müüja, kuidagi tuttavliku näoga juuksurneiu pärib su soovide järele eesti keeles, sõjaväelaatsaretis juhatab teed eesti rindevõitlejate palateisse eestlannast õde ja restoraniski toob vilgas näitsik sulle karbonaadiportsjoni ja ütleb: „Palun."

Kes võiks veel ütelda, et meie rahvas on väike? Hoolimata saatuse raskeist löökidest meie rahvuskehha on ka väljapoole kodumaa territoriaalpiire jatkunud eesti keelt, eesti meelt ja eestlaste vilgast töörütmi.

Kunagi enne Maailmasõda elutses Riias ümmarguselt 27 000 eestlast, nüüd peetakse seda arvu vahest ainult 3000-ni küündivaks, kuid seegi hulk moodustab siin nagu osakese tuksuvast eesti südamest.

Väljaspool kodumaad viibivad eestlased on olnud alati tuntud oma ühteholdmise poolest. Riia eestlaste ühise meele ja püüdluste pärandina püsib veel praegugi Väina kaldal kuuekordne valge kivimaja — Riia Eesti Seltsi hoone. Vanemad Riia eestlased mäletavad selgesti seda ajaloolist päeva, kui tollele kauaplaanitsetud hoonele pandi nurgakivi. Siis ütlesid seltsi esimees Jüri Jaakson ja teised mehed sõnu, mis said seltsiliikmeile deviisideks tuleviku raskeil tunididel, sest aja karm käsi pole ka siit kaugelt silitades üle libisenud. Valusaid jälgi Riia Eesti Seltsi ellu jättis juba Esimene Maailmasõda, mille keerises paljud seltsi liikmed paisati Venemaale ja ühisel jõul kogutud varandused hävisid. Uusi haavu löi siia enamlik aasta, kuna bolševikud taganemisel võtsid kaasa suure osa seltsi varandustest, muu hulgas ka hinnalise raamatukogu.

Seltsi peahoonest on praegu osa sõjaväe kasutada, kuid kohalikud eestlased ja ajutised läbisõitjad kälvad kord nädalas koos kahekordses puumajas. Hädapärane mööbel, raudahi keset tuba, mõned säilinud eestikeelsed raamatud ja seltsi asutavliikmete kipsbüstid klaaskapis — see kõik on vaid ahervare kunagisest hiilgusest, kuid eestlastele — võitlejaile rindelt ja tagalast, kes tulevad siia igal pühapäeva pärastlõunal ühiseid asju läbi arutama, piisab sellest küllaldaselt. Ning ruumi tagaseinal ripub ikkagi veel seltsi ajaloolne sini-must-valge kangas, mis on pühaduseks kõigile ruumikasutajaile.

Ametlikult Riia Eesti Selts praegu ei tegutse, sest pingeline päevatöö ei anna praegusel ajal sageli mahti ühisteks üritusteks vaidlusõhtute, referaatide ja kursuste näol, mis rahuajal leidsid elavat osavõttu. Üheks on aga enamikul Riia eestlastest jatkunud kõigist raskustest hoolimata head tahet ja armastust — see on hoolitsemine haavatud eesti sõdurite eest, milleks on omavahel loodud tihe haavatute hooldajate võrk.

*

Riia suurlinlikkusest annab tuntempo. Kõikidel näib olevat rutt ja lonkija jääb vähimalt südalinnas paratamatult pealetulevale massile jalgu. Trammiühendus üksikute linnaosade vahel on eeskujulik ja aja kokkuhoiuks on kaotatud kõik vähemtähtsad vahepeatused. Üldse on trammiliikluses ette võetud mitmeid ruumi ja aega säästvaid uuendusi. Nii on paljudest trammivaguneist pingid kõrvaldatud. Tallinnaga võrreldes on erinevuseks veel see, et konduktor ei astu üldse juhiruumi, vaid kasseerib seal seisvailt sõitjailt piletirahad erilise luugi kaudu. Ühel trammiliinil on konduktorikohad üldse kaotatud ja usaldades sõitjate ausust, on vagunisse seatud kastikesed, kuhu iga trammikasutaja laseb sisse paraja sõiduraha. Juuresolevaist piakateist võib lugeda liiklusameti teadaannet, et tramm püsib ainult siis käigus, kui sõiduraha laekub korrapäraselt. Ja trammid liiguvad pidevalt — järelikult usaldust pole kasutatud kurjasti.

Riia tänavraudtee on aga hoolimata kõigist uuendustest ikkagi niisama üle koormatud kui Tallinnaski ja rüselemine peatuskohtadel muutub sageli päris väljakannatamatuks.

*

Riia ärielu pole ka praegu, millal ostuvõimalused on rangelt lubadega piiratud, kaotanud oma kunagist suurejoonelisust. Jalutades uuslinnaosa sirgetei ja alleelikult laiadel tänavatel, pead tahtmatult jääma siin-seal seisatama ja imetlema seda kaupadeküllust, mis rakenduskunstnike leidlikkuse kaasabil on maitsekas valikus pandud välja rahvale silmaröömuks. Siin leidub kõike — tekstiilkaupu, jalatseid, toidualneid, metallkaupu, fototarbeid jne. jne. Astudes ostumõtetega ärisse, nõutakse suit aga ikkagi kõigepealt ostuluba või paremal juhul osturaamatut.

Riia ärimehed on aga lähtunud põhimõttest, et äri või tööstus peab oma kaupu ja saadusi reklaamima ka ajal, millal neid saab vaid piiratult müügile lasta, sest ka tuleviku peale peab mõtlema.

Võrdlemisi rikkalikus valikus ja hinnatavas kvaliteedis on müügil ka mitmesuguseid rahvakunstilisi ja kodukäsitöö esemeid, mis on valmistatud peamiselt puust, kipsist ja merevaigust. Hinnad on aga siin tunduvalt kõrgemad kui meil.

Hoolimata asjaolust, et igasugused kosmeetikatarbed on riialannadele kergesti kättesaadavad, paistab silma, et nad ei käi värvide ega minkidega ümber kuigi pillavalt. Riialanna armastab lihtsust ja ta tarvitab värvi tõhusamat kaasabi näojume tõstmiseks peamiselt vaid siis, kui ta läheb õhtusele ooperietendusele või muidu pidulikumasse seltskonda. Tänavapildis on mingitud mannekeeninäod muutunud juba võrdlemimsi harulduseks.

Veel võib tähele panna huvitavat asjaolu, et Riias mehed riietuvad üldjoontes naistest elegantsemalt. Igal kolmandal-neljandal Riia mehel on seljas moodsa laia joonega ülikond, kuhu juure kuuluvad tavaliselt paksust toorkummist taidadega kingad ja sportlikult mõlki löödud kübarad. Riietuse üldmulje on aga tunduvalt lohakam kui meil enne viimaseid terrorirünnakuid, puudub mõjuvat üldpilti andev harmoonia.

Sportlikust põhimõttest ja sõjaajale sobivast lihtsusest on oma välise kesta valimisel lähtunud ka Riia naispere, kes armastab küll tihti kanda peakattena rätikuid, kuid ei salli sealjuures siiski puukingi.

*

Kinod, teatrid ja muud ajaviiteasutused on Riias nagu meilgi igal õhtul viimse kohani välja müüdud ja, kes pole küllalt osav ega kiire pääsme hankimisega, peab paratamatult lõbust ilma jääma. Eriline tung valitseb aga Riia tsirkuse ukse taga, kuhu sissepääsmine on juba peagu niisamasugune kunstükk kui mõnigi seesesitatav akrobaatiline number.

Tsirkuse programm pole iseenesest küll kuigi kõrgeklassiline, kuid pakub siiski mõndagi elanikkonnale ja sõjaväelastele meelelahutuseks.

*

Riia Vennaskalmistu, mida peetakse Põhjamaade võimsaimaks kangelaste surnuaiaks, jäädvustub oma imposantsusega kahtlemata mällu igale külastajale. Järsuliõikeliselt hiigelmõõduliselt ehitusviisilt ja materjalilt — haliilt läti paelt — moodustab ta väärilise puhkepaiga kangelastele, kes on aegade heitluses ohverdanud oma elu Läti maa ja rahva heaoluks.

Siia sangarite viimsele puhkepaigale, hiiglasliku ema kuju jalgade ette on sängitatud ka Läti esimene Rüütelristi-kandja standartenführer Veissi põrm. See läti rahva vabadusvõitluse kangelane on küll jäävalt lahkunud võitlejate rivist, kuid läti rindemeeste ja kogu rahva südames elab ta edasi innustava eeskujuna. Suured rahvahulgad saatsid teda ta viimsel teekonnal ja sangarohvitseri kalmukõngas näeb veel praegugi välja nagu kirevaõieline lillepeenar. Läti rahva hoolitsevad käed on toonud siia oma austuse sümbolisseerimiseks kõiki mõeldavaid lilleliike, alates lihtsatest metsalilledest ja lõpetades punaste roosidega.

Samas läheduses, kalmistu peaaltari ees puhkab niisamasuguse lille- ja pärgadekuhja all viimset und endine Riia linnakomandant kindral Goppers, kelle põrm koos 21 rahvuskaaslase maiste jäänustega kaeveti hiljuti välja Riia lähedat avastatud massihauast.

Riia elanikkond saatis oma kunagise juhi väärikale puhkepaigale suurimate austusavaldustega. Taevaski oli sel päeval leinavalt looritatud ja pilvedest piserdas vihma nagu pisaraid, kuid hoolimata halvast ilmast sammusid Riia elanikud kindral Goppersi matuserongis või jälgisid leinaharduses ta sarga möödakandmist Vabadusmonumendi juures.

Riia metsasurnuaial, mis asub Vennaskalmistu lähimas naabruses, puhkab viimset und nii mõnigi eesti sõjamees, kelle võitlusteekonna lõpp saabus Riia haiglas. Peeneteraline huiteliiva kiht katab nüüd nende väsinud vabadusvõitlejate viimseid voodeid, kuid kodumaa hoolitsus, mis algas juba haiglapäevadel, on järgnenud ka siia.

Kohalikud eestlased-palatitehooldajad on võtnud oma aukohustuseks hoolitseda selle eest, et kangelaskalmud oleksid pidevalt korrastatud ja lilledega ehitud. Puhkavate kangelaste uni peab olema kaunis. **Kvet**

TÄNUAVALDUS VÕITLUSSANG AREILE. ERÜ kohalikku haavatute hooldamise büroo abijuhataja kaunistab lilledega eesti rindemehe hauakäébast Riia metsakalmistul

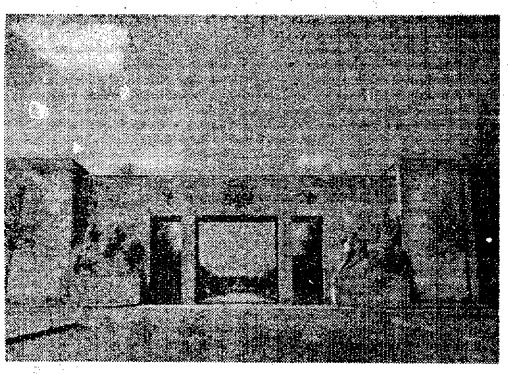

RIIA VENNASKALMISTU PEAVÄRAV

VIISAKAD OMAVAHEL

Vallavalitsuse ametiruumis looles pikk saba. Oli uute toidukaartide väljajagamine. Ja muidugi oli ka mufd asjaajajaid. Aeti omavahel summutatud häälega juttu, räägiti vastastikku külauudiseid ja üle kõige selle kostis kirjutusmasina klõbinat ning telefonihelinat sekretäri laualt. Ühe sõnaga — oli nii, nagu on ikka kõigis vallavalitsustes kantseleipäevadel.

Siis tuli uksest sisse linnamoodi riides maadam, vihmavari käes. Ta jäi ukse juure seisatama, tunnistas korraks ootajaid ja sammus siis sõjakalt otse sekretäri laua poole.

„Pidage ikka pidage, mammi, kuhu te trügite? Siin on teisi, kes enne ootavad," lausus kehakas maamees, kes ootas kannatlikult oma järjekorda sekretäri juure.

„Mis? Miis? Mis m a m m i mina teile olen? Kas te ei oska viisakalt küituda naisterahvaga!" kostis maadam ja ajas käed puusa.

„Olge siis ise kah viisakas.. Ärge tallake teisi alla, oodake oma järjekorda!"

„Minul pole teie järjekorda tarvis," turtsus maadam. „Mina olen linnast, olen siia evakueerunud ja mul on tarvis sekretäriga rääkida."

„Kui olete siia valda kolinud, siis olete selle valla elanik ja teil pole mingisuguseid eriõigusi ega soodustusi. Igaühel on aeg kallis."

Maadam turtsus ja vaatas abiotsivalt ringi. Võib-olla arvas ta, et kaaskodanikud nüüd ruttavad ja otsekohe häbematu maamehe lintsivad. Kuna aga kaaskodanikud vaikselt omaette muhelesid — isegi jutuvada oli vakatanud — ja pooleldi võõrastavalt, pooleldi uudistavalt kärarikast maadamit silmitsesid, suunas see pilgu lakke, otsekui lootes taevast abi. Nähtavasti aga pooldas ka taevas seda, et igaüks ikka ilusasti järjekorras seisaks ega teiste ette et tahaks trügida, sest ei järgnenud ei välku ega müristamist.

Maadam seadis enese siis järjekorda maamehe selja taha. Ta sai aga ainult minutit kaks vaikne olla ja põlglikult ümbrust silmitseda, sest siis hakkas ta jälle rääkima. Seekord otsekui enda ette, kellegi otsa vaatamata, kuid nii valjusti, et iga ruumisolija pidi kuulma.

„Jah, seal ta nüüd on, see kiidetud viisakus ja lahkus ja kõik. Naisterahvast ei hoolita üldse. Ühe daami vastu ei tunne keegi vähimatki viisakust. Iga mühakas võlb sulle ütelda jämedusi, aga ükski ei astu kaitseks välja. Vaat sulle siis kultuur."

„Kuulge proua, ärge pirisege," pöördus maamees nüüd ümber. Ta vaatles maadamit nagu vaadatakse mõnd veidrat vööramaa looma, tõstis siis peosoleva kübara järsku üles, kummardus ja ütles: „Armuline proua daam, kas ma tohin paluda astuda teid endast ettepoole!"

Tagapool seisjad turtsatasid naerda. Maadam lõi pea selga ja astus maamehest mööda. Siis oligi varsti järjekord ja ta pääsis sekretäri laua juure.

„Mina lisatoiduaine kaardi pärast tulen," teatas ta sekretärile. „Minule tohter lisatoit kirjutas."

Sekretär võttis proua poolt ülatatud sedeli.

„Teie nimi on Klaudia Merivoog?"

„Jaa. Klavdia Meerivog."

„Kas olete siia valda sisse registreeritud?"

Maadam seletas, et jah, juba siis-ja-siis. „Siis palun, minge sinna, selle ametniku juure — näete seal, kus on seinal suur silt „Toidukaardid", juhatas sekretär kuraasikat maadamit.

Maadam läks. Ehkki ka selle laua juures oli saba, tegid ootajad talle teed. Ta sai oma kaardi ja läks välja.

Ennistine maamees oli vahepeal oma asjad korda ajanud ja sidus parajasti hobust lasipuu küljest lahti.

„Kas proua elab kaugel?" päris ta maadamilt viisakalt ja kergitas jälle mütsi.

„Neli kilomeetrit," vastas see armulikult noogutades.

„Siis ehk hüppate peale. Mul kah sinnapoole sõit."

Maadam ronis vankrile. Endiselt väärikas, ilmega, mis lubas välja lugeda, et ta maamehele sellega teeb suure suvatsuse. Hobune hakkas liikuma. Maamees päris proualt linnauudiseid ja pikkamööda tekkis sellest päris sõnaderohke kõnelus, eriti proua poolt. Eredais värves jutustas proua, kui kehv olevat praegu elamine ja kui tore see oli varem. Eriti siis, kui nad elasid veel mitte Tallinnas, vaid sootuks suuremas linnas ja kus mees oli kõrge ametnik. Maamees andis hobusele piitsa ja nii kulges sõit ja kulges. Järsku lõi proua nägu tõsiseks.

„Kuulge, kuskohas me oleme? Ma oleks pidanud olema ammu juba kodus!"

„Võib-olla. Praegu oleme kaks kilomeetrit Mõniste kõrtsist!"

„Mis? Miis? Mõniste kõrtsist? Ma olen siis üle kümne kilomeetri kodust mööda sõitnud!"

Maamees peatas hobuse. „Noojah, eks kobige siis maha. Muidu jäheb veelgi kaugemale," lausus ta muheldes, ja kui proua tõepoolest esimese ähmiga maha ronis, andis hobusele piitsa.

„Tervisi kodu poole kah!" hõikas ta veel eemalt. Maadam aga oli juba taibanud, kuidas lugu tõepoolest oli kõige selle viisakusega ja küüdipakkumisega ning tõstis vihmavarju.

Kahjuks peab see lugu sellega lõppemagi, sest järgnevad sõnad ei kannata mingil moel trükimusta.

El

„Tervisi kodu poole kah!" hõikas maamees eemalt

SPORT

Joari 11 võistleb TSK-ga

Kuna vahepeal rida võistlusi ära langes, sooritavad teisipäeval, 30. mail kell 18.30 Kadrioru staadionil sõprusvõistluse jalgpallis Tallinna Spordiklubi ja eestlastest koosnev sõjaväemeeskond Joari 11. TSK-le kujuneb see tugevaks jõuproovigks esivõistluste mängude vahel, sest Joari 11 koosneb Tallinna tuntumaist mängijaist, nagu Karp, Kopli, Roots, Linberg, Sepp, Leichner, Liiv, Keerme jt.

Joari 11 on sooritanud rea võistlusi, võites korduvalt õõjahilendureid, Ostland Admirali meeskond alistus 2:6 jne.

S.-s. Kalevi peakoosolek

Tallinna s.-s. Kalev peab oma korralise peakoosoleku 28. juunil kell 18 Majanduskoja majas Pikk tn. 20, III korral. Päevakorras on aruanded, eelarve, valimised jne. Detsembris peetud koosolekul valiti esimees ja juhatus teatavasti kuni korralise peakoosolekuni.

N. Pästlane Valga meister murdmaajooksus

Valga meistrivõistlustel murdmaajooksus pakkus vanameister N. Pästlasele tugevat konkurentsi noor J. Stankucine.

Üldklassi 3 km jooksu võitis N. Pästlane ajaga 13.19,2, 2) K. Vares 13.38,0.

Noorte A kl. 3 km: J. Stankucine — 13.19,5. Noorte B klassis võitis 1000 m A. Keik ajaga 3.45,2, poiste 1000 m võitis V. Hiiemaa — 3.50,4 ja tüdarlaste 1000 m L. Merikan ajaga 4.24,8.

Valga raudteelaste jalgpallimeeskond võitis kohalikku sõjaväemeeskonda 7:1 (4:0).

MM Reval mängib Viljandi meeskonnaga

Esimesel suvistepühal algusega kell 16 mängib MM Revali jalgpallimeeskond Viljandis kohapealse koondus-meeskonnaga. Viljandi koondusmeeskond koosneb spordiselts Sakala ja ühe tagavararügemendi jalgpallimeeskondadest.

Jalgpallisensatsioon Portugalis

Portugali jalgpallikarika finaali on jõudnud Benevica ja Estroil. Neist on Benevica korduvalt võitnud karika ning on nüüdki karikakaitsja. Seevastu on aga Estroili esirinda tõus suurimaid üllatusi Portugalis, kuna Estroil on noorim meeskond ja võtab esmakordselt osa karikamängudest. Poolfinaalis Estroil võitis Guimaraesi 4:1.

Hooaja algus kergejõustikus

Hollandi naiskergejõustiklased saavutasid Wormesveeris järgmisi tagajärgi: Steelinck ja van Balen-Blanken hüppasid kõrgust 1.55, A. Niesink heitis ketast 40.55 ja tõukas kuuli 12.21.

Pariisi Jean Bouin'i staadionil Pujazon jooksis 5000 m ajaga 14.51,9.

Sakslased Kohlhoff ja Cron eraldi võistlustel hüppasid kaugust täpselt 7 m.

Saksa naiskergejõustiklastest on tänavu eriti tubli Lore Grebe, kes Magdeburgis nüüd tõukas kuuli 13.72, viskas odaga 39.00 ja heitis ketast 38.80. Leipzigis Theda Stumpf tõukas kuuli 12.96.

Kaheaastase vaheaja järele on jälle alustanud tugevat treeningut Soome suurjooksja T. Mäki.

Lyonis saavutas Jean Balezo uue Prantsuse rekordi kümnevõistluses — 6145 p.

G. Beviaqua võitis Cremas 10 km tänavjooksu ajaga 31.21.

Kaks Saksa tuntud kergejõustiklast, 1937. a. üliõpilasmaailmameister Valter Darr ja kaugushüppaja dr. B. Assmus (parim tagajärg 7.47), on langenud sõjatandrel.

MALE

Lõppes tugevate maletajate turniir

Tallinna tugevate maletajate turniir nr. 5 lõppes pärast enam kui neljakuulist kestvust. Viimne voor mängiti küll juba veebruari lõpul, kuid mõne üksiku rippuva partii tõttu venis turniiri lõpetamine kuni 26. maini.

Turniiri alustati 12 võistlejaga, kuid juba pärast teist vooru lahkus Th. Tamm ja teda asendati Veldemaaga. Turniiri keskel lahkus Elango ja nii lõpetati turniir 11 võistlejaga.

Turniir lõppes meister Tõrni kindla võiduga. Tõrn saavutas 8,5 punkti ilma ühtki partiid kaotamata. Ta tegi 3 viiki — Allani, Poolakese ja Kurskiga. Teiseks tuli peaklassi maletaja Pruun 7,5 punktiga 2 kaotuse juures (Tõrnile ja Rootarele). Kolmanda koha 7 punktiga saavutas noormaletaja Ülo Allan, kes ühtlasi täitis ka peaklassi normi, mille tõttu ta tõusis põhiklassist peaklassi kandidaadiks. Allan kaotas vaid ühe partii Pruunile ja tegi 4 viiki, muuhulgas ka meister Tõrniga.

Edasi järgnesid: 4. Rootare 6,5 punkti, 5. Heinra 6 punkti, 6. Poolake 5,5 punkti, 7. peakl. kand. Israel 4,5 punkti, 8. Kursk 3,5 punkti, 9. ja 10. Veldemaa ja Kärdi 2,5 punkti ja 11. Viires 2 punkti.

Turniiri tingimuste kohaselt esimesed 3 võitjat võivad võistelda Eesti esivõistlustel, kui seal ruumi jatkub. Võitjal Tõrnil on see õigus juba teisiti olemas kui meistril, kuid Pruun ja Allas kindlustasid alles tugevate turniiri võitmisega osavõtuõiguse Eesti esivõistlusist.

Meie unustamatu kallis ja vend

Rev. Owm. Alfred Zastrow

* 13. juulil 1916, larg. 21. 1 1944. Sõgavas leinas ema Luise Zastrow, sõnd. Pusse, õde Friederike Falkenberg ja kõik omaksed

Elu lõusimais aastais läinges läes lootuses võitluses eesti rahvast ähvardava hädaohu vastu kangelase na ilapitride kaitsel

SS-Frw. gren. Suley Sõster

* 30. 12. 1924. † 22. 2. 1944 Mälestavad unustamata leinas ema, vend, õde perekonnaga küüditatud vend, tütarlaps Asta vanematega, omaksed, tuttavad kaasvõitlejad.

Mõnetunnise raske haiguse järele surmas väike tütreke

Silvi Orgulas

* 13. okt. 1941. a. Alutaguse vallas † 22. mail 1944. a. Sellküülas. Valusas leinas: **vanemad, vanaisa vanaema, rõdid, tädtitõrend, onu naine ja teadmatuses viibivad onud**

Pika pihnarikka haiguse järele lahkus meilt meie armas õde

Marie Ruudi

* 11. X 1898, † 22. V 1944. Leinavad ema, õed, vend ja omaksed.

Ülnus valkseil minu armas abikaasa

provisor Karl Müller

* 24. 3. 1871 Pärnus, † 5. 5. 1944. Lohusuus.

Leinab lesk.

Mõetud Lohusuus.

Kõigevägevama tahtel akiise surma läbi lahkunud meie kõigile armas

Jakob Laurson'i

* 8. 4 1884, † 23. 5 1944

mälestavad sügavas leinas **abikaasa, poeg, tütred, vend abikaasaga, õde, õed perekondadega, ristipojad, perekonnad A. Tähve, J. Allesfeldt, R. Laurson ja omaksed.**

Matmine 29. mail Nissi kalmistul.

Taevaisse kutsel läks oma armsa Jeesuse juure õlestõusmise hommikul ootama meie armas abikaasa ja hea isa

Johann Mädasson

* 21. nov. 1863, † 23. mail 1944.

Valusas leinas **abikaasa ja lapsed Perekond E. Tanner, A. Horn „Saalemi" sells, Linnamäisjon, „Tallinna Ev. Vennaste Ühing".**

Natalie Trumm.

Kirsipuaeski laupäeval, 27 mail, kell 17 Rootsi kirikus

Matmine 29. mail k. 14 Rahumäel, Immanuelli kalmistul.

Lühikese raske haiguse järele suri minu kallis õde

Emilie Laever

sünd. 4. 10. 1874, surn. 24. 5 1944 Valusas leinas õde ja kaugelviibivad sugulased. Matmine 27 mail kell 15 Liiva kalmistul

Pika raske haiguse järele lahkus meie keskelt meie armas unustamata hea ema, õde ja tädi

Pauline Meindok

(sünd. Lemberg)

* 4. 8. 1897, † 25. 5. 1944

Valusas leinas mälestavad **tütar, kaugelviibiv poeg, õed lastega, vennapoeg perek. sugulased ja tuttavad.**

Perek. Gulnikov, Pallas pojaga, Linzos emaga, perek. Haavel, Herodes abikaasaga, Ots abikaasaga.

Tallinna tõõmet.

Matmine 29. 5. 1944. a. kell 12 Kaarli kirikus, sealt Liiva kalmistule.

Ootamatu surma läbele lõusvas eas varalahkunud

Koidula Rohi't

(sünd. Leiter)

* 11. XII 1918, † 13. V 1944.

mälestavad sügavas leinas Kiviõlis pisitütar, teadmatuses viibiv abikaasa, vanemad, õde ja õemees ja sugulased.

Lahkus meist meie pisi-kallis unustamata tütreke

Õie Kaasik

* 7. 3. 1943, † 25. 5. 1944

Valusas leinas ema, isa, vanaemad, vanaisa, ristiema, rõdid ja onud, **Väike Lilli ja Viktor.**

KIRIKUTEATED

Toomkirik. I pühal k. 12 Toom-, Pauluse ja Niguliste kog. jumalat. õp Uhke ja Koolimeister. II pühal k. 12 jumalat. õp. Uhke. Niguliste kog. suuleel vahel 30. mail k. 18 Kiriku pl. 3. Onnistamine 24. juunil. Üles anda kog. kantsel 1. p. k. 12—14. Niguliste kog. (end. Jaani kog. II pihik, ja Sõtukog. „Emmause") liikmeid palutakse end registreerida 1. p. kiriku pl. 3 k. 10—14, kaasa võtta vorm nr. 8, liikmekaart ja leerituunistus.

Kaarli kirik. I neliipühal k. 10 homm. jumalateen. õp. A. Soomre. Laululehed. II neliipühal k. 10 homm. jumalateen armulausta. Õp. E. Kivisle. Laululaam.

Jaani kirik. I pühal k. 10 pidulik jumalat. Jutl. õp. mag. Kivirähna. Laululehed. II pühal k. 10 jumalat. Jutl. praost Tõhevälli. Laululehed. Leer algab 30. mail k. 19 kiriku ääkkambris. Üles kirjut. õpet. kõnet. Iga p. k. 12—13.30 Viru 19. Samas koguduse liikmete uuesti registr kiriklike ja riiklike dokum. põhjal iga p. k. 9—14.

Pühavaimu kirik I pühal k. 10 jumalat. konfirmatsioonisja ja armulauga. Laululehed. Õp. Tallmeister. II pühal k. 10 jumalat. armulauaga. Abiõp. Stikkverk.

Oleviste kirik. I neliipühal k. 10 homm. jumalateen. Laululehed. Solist B. Hansen — bass. Orelil prof. A. Topman. Õp. Pärnmo. 2. neliipühal k. 10 homm. jumalateen. Laululehed. Orelil prof. A. Topman. Jutl. ja lit. õp. Pärnmo.

Peetruse kirik. I neliipühal k. 10 homm. jumalat. Laululehed. Ohvripäev. II neliipühal k. 10 homm jumalat. õp. Viks. Kog. kantselei asub nõüd Pärnu mnt. 102 kiriku ääkkambris. Tel. 451-88.

Peeteli kirik. 1 pühal k. 10 homm. armulauajumalat. Laululehtedega. Sooolaul Elfr. Zion. Pasunakoor. Ohvriümbrikud. Õp. mag. Horn. K. 17 palvetund. Kõnel. kõlisl. õp. ja vennad. 2. pühal k. 10 homm. jumalat. Laululaam. Õp. M. A. Horn. igal laup. k. 16 palvetund.

Nõmme Rahukirik. Neliipühl 1. p. k. 10 jumalat. leerlõp. õnnistam, ja armulauaga. Laululehed kog. 1643. a. aruandega. Õp. A Ellart ja õp. M. Laid. Neliipühl 2 p. jumalat. k. 10 homm. Laululehed. Õp. M. Laid.

Sõvenask-Finska St. Mikaeliskyrkan. Pingstdagen högmässa kl. 9. Predikan av Pastor Tanner.

Issanda-muutmise peakirik. Laup. k. 16.30 jumalateen leibade õnnistamisega. Pühap. k. 9.30 pilit; k. 10 pidulik liturgia ja leerilaste õnnistam. Esmasp. k. 9 liturgia; k. 12 kalmistujumalateen. Teenib mehepoiste Aleksander koh, valmulikega. Laululehed.

Adventkirkh, Merepuiestee 14-a. Laup. k. 10 pühikool, k. 11 jutlus, k. 16 kuulutustund. I ja II pühal k. 10 kuulutustund. Kõn. R. Vinglas.

Järjel ajutiseks katkestatud töötajate varustamist jalanõudega ja jalanõude parandusmaterjaliga jatkataske Eesti Kutsekogude poolt endise korra kohaselt.

Tallinnas, 26. mail 1944.

R. Karro,
Eesti Kutsekogude president.

TEADAANNE

33. toitlusperioodil 23. 5. — 25. 6. 1944 **tubakaaaardile alusel s. tubakasaaduste jagamise kohta**

33. toitlusperioodiks 29. 5. — 25. 6. 1944 on määratud tsiviilelanikkonnale järgmised tubakasaaduste ratsioonid:

Rõõgiile tubakakaartide omajalle kupong nr. 6 vastu 50 gr. mahorkat 33. toitlusperioodiks, kusjuures kupong nr. 6 on kehtiv ajavahemikus 29. 5. — 25. 6. 1944.

Märge: Aruandmine toimub seni kehtiva korra järgi.

24. mail. 1944. a.

DR. A. WENDT
Majandus- ja rahandusdirektor.

TEADAANNE

1. a) Tallundipidajad on õigustatud 33. toitlusperioodil (kehtivusaeg 29. mailst kuni 25. juunini) elatustarbeainete põhikaardi erikupongi 33-B vastu müüma evakueerunud iskiutele 10 (kümme) kg kartuleid iga erikupongi 33-B vastu, kui see erikupong on tembeldatud kaardi väljaannud omavalitsuse tavalise ümmarguse pitseriga.

b) Samuti on tallundipidajad õigustatud evakueerunud iskiutele veel kahe järgmise toitlusperioodi, s. o. 34. ja 36. perioodi elatustarbeainete põhikaardi erikupongi B vastu müüma kartuleid 10 (kümme) kg iga erikupongi B vastu, kui need 34. ja 35. toitlusperioodi erikupongid 34-B ja 35-B on tembeldatud kaardi väljaannud omavalitsuse tavalise ümmarguse pitseriga.

2. Evakueerunud iskutele võivad tallundipidajad leiba (või leivajahu), kuivtoitu, liha ja piima müüa elatustarbeainetekaardide vastu, kui kaartidel leiva-, kuivtoidu- ja lihakupongid ja tõlpiimakaardid on tembeldatud kaardi väljaannud omavalitsuse tavalise ümmarguse pitseriga Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja poolt 24. märtsil 1944 Eesti Sõnas nr. 69 ja Turukorraldusvalitsuse juhataja poolt 26. aprillil 1944 Eesti Sõnas nr 96 avaldatud teadaannete kohaselt.

3. Evakueerunud iskutel tuleb, kui nad soovivad oma elatustarbeainetekaartidega oste teostada tallundipidajalt otseselt, esitada elatustarbeatnetekaarte väljaandvale omavalitsusele kirjalik avaldus leiva-, kuivtoidu-, lihakupongi- ja ja erikupongi B ning tõlpiimakaartide tembeldamiseks. Kirjalikus avalduses peab olema näidatud, millal ja kust avalduses nimetatud iskud evakueerusid, praegune peatuskoht ja missuguste tallundipidajatega ollakse tembeldatud kaartide vastu ostmise suhtes kokku leppinud.

Ilma säärase kirjaliku avalduseta kaarte ei tembeldata.

Tallinnas, 26. mail 1944. a.

E. K. VÕLDJEMAN
Turukorraldusvalitsuse juhataja.

TEADAANNE

Ühurünnaku tagajärjel peatatud tekstiilkauba ostulubade kätteaamise kohta

II neliipühal (see iskud, kes olid saanud Varustusametilt eelmise 9.60. III s. a. ühurünnakut kutsed tekstiilkauba ostulubade järele ilmumiseks, kuid missugaste ostulubade väljastamine ühurünnaku tõttu peatati, palutakse ilmuda Tallinna Linnavalitsuse Varustusametisse, Vene tn. 5, oma tekstiilkauba ostulubade järele järgmiselt:

16. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 2. juunil; 16. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 3. juunil; 17. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 5. juunil; 14. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 6. juunil; 15. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 7. juunil.

Kutsetel märgitud kellaaegadest tuleb kinni pidada.

Jalarõude ostulubade järele ilmumisest teatatakse eraldi.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakond.

TEADAANNE

Ilmamüügi ja elatustarbeainetekaartide kehtivuse pikendamise kohta

Tallinnas ja Tallinn-Nõmmel ajavahemikus 29. maist — 4. juunini 1944. a.

I Liha:

33. toitlusperioodi I nädala (29. 5. — 4. 6.) lihakupongide vastu müüakse liha.

Märge: Lihatz. nr. 2 — A. Hitleri 36 — liha ostuks registreeritud tarbijad saavad osta liha ajavahemikus 29. 5. — 4. 6. lihats. nr. 4 — Pärnu 3, ja lihats. nr. 10 — Paldiski 16 — registreeritud tarbijad — lihats. nr. 46 — Kõdu 17.

II Kupongide kehtivuse pikendusi:

Kuni 4. juunini k. a. on kehtivad:

1) Või saamiseks kehtestatud 32 toitlusp. IV nädala võikupongid.

2) Juustu saamiseks 6—17-a. valkelastele, lastele ja noortele juustukupp. „31—I—IV", „31—III—IV" ja „32—II—IV" ning 18-a. ja van. normaaltarb. erikup. „31—U" ja lisakaardi „A" juustukup. „31—I—IV" ja „32—II—IV".

3) Soola saamiseks tarbeainete üldkaardi 30.—31. toitlusp. soolakupong.

4) Suhkru saamiseks 6—17-a. noorteile ja 18-a. ja van. normaaltarb. kehtestatud 32. toitlusp. III nädala võikupongid.

5) Herneste saamiseks erikup. „31—N".

Kuni 25. juunini k. a. on kehtivad:

6) Kohuplimakupong „32—4" ja võimalikkude tilejäätkide lisaerimiseks kohuplimakupong „32—2".

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANNE

Tallinna ja Tallinn-Nõmme kaupluste kohta, kus müülakse kohuplima Lto lisakaardi kohuplimakupongile vastu.

Kohuplima tervistõikus otstarbeks antavate lisatoidualnetekaardi (Lto) kohuplimakupongide vastu saadetakse pidevalt müügile järgmistesse erikaupluste:

Tallinnas: 1. A. Kingu kpl. — Viru 23; 2. H. Keele kpl. — Pärnu 6; 3. TKU kpl. nr. 65 — Rataskaevu 24; 4. P. K. „Võiekspordi" kpl. — Jakobsoni 14; 5. P. K. „Võiekspordi" kpl. — Pärnu 6.

Tallinn-Nõmmel: 6. TKU kpl. 67 — Pärnu 340.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANNE

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakond teatab kõiesolevaga, kokkuleppel Majandus- ja Rahandusdirektooriusiga, et Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakonna Varustusameti poolt pärast 10. märtsi s. a. märtsi- ja aprillikuus 9.—10. märtsi s. a. ühurünnakul kannatanutele väljastatud ostuload tekstiilkaupadele ja majapidamistarvetele on kehtivad üle maa kuni 30. juunini 1944. a.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANNE

Piritá ja Merivälja kaupluste võrdsustamise kohta Tallinna kauplustega.

Pirital ja Merivälja asetsevatesse A. Vesilinnu, J. Pappeli ja V. Lauka toidumaineteärikauplustesse ning A. Keitsi lihakauplusesse on lubatud registreerida alatiseks ostjaks samul alustel ja korras kui Tallinnas asetsevatesse kauplustesse. Sellele vastavalt on neisse kauplustesse registreeritud ostjad õigustatud 33. toitlusperioodil alates saama samu aineid ja samal määral nagu Tallinna linnas asetsevatesse kauplustesse registreeritud ostjad.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANDED

Teadaanne. Mööblitööstus A. Kimberg, Valgevase 18, Tallinn, palub kõiki iskuid, kes oma materjalist lasksid mööblit valmistada, tõödele järele tulla või kõl. teat. ühe kuu jooksul, s. o. 25. juunini 1944. a. Pärast selle tähtaja möödumist mingisuguseid nõudmisi ei saa esitada. Aust. omanik.

A. Raudsepa kübaratööstus asub Soo 22. Daamide ja laste kübarate vormimine ja värvimine.

KOHTUTEATED

Lihula jaoskonnakohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Juulia Loik'i palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne on õigus, nõudmisi ja vaidlusi 16. märtsil 1942. a. surnud Juhan Loik'i järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmised ja vaidlusi esitama ajavahemikus 29. 5. — 4. 6. lihats. nr. 4 — Pärnu 3, ja lihats. nr. 10 — Paldiski 16 — registreeritud tarbijad — lihats. nr. 46 — Kõdu 17.

II Kupongide kehtivuse pikendusi:

Kuni 4. juunini k. a. on kehtivad:

1) Või saamiseks kehtestatud 32 toitlusp. IV nädala võikupongid.

2) Juustu saamiseks 6—17-a. valkelastele, lastele ja noortele juustukupp. „31—I—IV", „31—III—IV" ja „32—II—IV" ning 18-a. ja van. normaaltarb. erikup. „31—U" ja lisakaardi „A" juustukup. „31—I—IV" ja „32—II—IV".

3) Soola saamiseks tarbeainete üldkaardi 30.—31. toitlusp. soolakupong.

4) Suhkru saamiseks 6—17-a. noorteile ja 18-a. ja van. normaaltarb. kehtestatud 32. toitlusp. III nädala võikupongid.

5) Herneste saamiseks erikup. „31—N".

Kuni 25. juunini k. a. on kehtivad:

6) Kohuplimakupong „32—4" ja võimalikkude tilejäätkide lisaerimiseks kohuplimakupong „32—2".

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANNE

Tallinna ja Tallinn-Nõmme kaupluste kohta, kus müülakse kohuplima Lto lisakaardi kohuplimakupongile vastu.

Kohuplima tervistõikus otstarbeks antavate lisatoidualnetekaardi (Lto) kohuplimakupongide vastu saadetakse pidevalt müügile järgmistesse erikaupluste:

Tallinnas: 1. A. Kingu kpl. — Viru 23; 2. H. Keele kpl. — Pärnu 6; 3. TKU kpl. nr. 65 — Rataskaevu 24; 4. P. K. „Võiekspordi" kpl. — Jakobsoni 14; 5. P. K. „Võiekspordi" kpl. — Pärnu 6.

Tallinn-Nõmmel: 6. TKU kpl. 67 — Pärnu 340.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANNE

Tallinna Linnavalitsuse Varustusametile kehtivad järgmised tubakasaaduste ratsioonid:

Rõõgiile tubakakaartide omajalle kupong nr. 6 vastu 50 gr. mahorkat 33. toitlusperioodiks, kusjuures kupong nr. 6 on kehtiv ajavahemikus 29. 5. — 25. 6. 1944.

Märge: Aruandmine toimub seni kehtiva korra järgi.

24. mail. 1944. a.

DR. A. WENDT
Majandus- ja rahandusdirektor.

TEADAANNE

1. a) Tallundipidajad on õigustatud 33. toitlusperioodil (kehtivusaeg 29. mailst kuni 25. juunini) elatustarbeainete põhikaardi erikupongi 33-B vastu müüma evakueerunud iskutele 10 (kümme) kg kartuleid iga erikupongi 33-B vastu, kui see erikupong on tembeldatud kaardi väljaannud omavalitsuse tavalise ümmarguse pitseriga.

b) Samuti on tallundipidajad õigustatud evakueerunud iskutele veel kahe järgmise toitlusperioodi, s. o. 34. ja 36. perioodi elatustarbeainete põhikaardi erikupongi B vastu müüma kartuleid 10 (kümme) kg iga erikupongi B vastu, kui need 34. ja 35. toitlusperioodi erikupongid 34-B ja 35-B on tembeldatud kaardi väljaannud omavalitsuse tavalise ümmarguse pitseriga.

2. Evakueerunud iskutele võivad tallundipidajad leiba (või leivajahu), kuivtoitu, liha ja piima müüa elatustarbeainetekaardide vastu, kui kaartidel leiva-, kuivtoidu- ja lihakupongid ja tõlpiimakaardid on tembeldatud kaardi väljaannud omavalitsuse tavalise ümmarguse pitseriga Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja poolt 24. märtsil 1944 Eesti Sõnas nr. 69 ja Turukorraldusvalitsuse juhataja poolt 26. aprillil 1944 Eesti Sõnas nr 96 avaldatud teadaannete kohaselt.

3. Evakueerunud iskutel tuleb, kui nad soovivad oma elatustarbeainetekaartidega oste teostada tallundipidajalt otseselt, esitada elatustarbeatnetekaarte väljaandvale omavalitsusele kirjalik avaldus leiva-, kuivtoidu-, lihakupongi- ja ja erikupongi B ning tõlpiimakaartide tembeldamiseks. Kirjalikus avaldusses peab olema näidatud, millal ja kust avalduses nimetatud iskud evakueerusid, praegune peatuskoht ja missuguste tallundipidajatega ollakse tembeldatud kaartide vastu ostmise suhtes kokku leppinud.

Ilma säärase kirjaliku avalduseta kaarte ei tembeldata.

Tallinnas, 26. mail 1944. a.

E. K. VÕLDJEMAN
Turukorraldusvalitsuse juhataja.

TEADAANNE

Ühurünnaku tagajärjel peatatud tekstiilkauba ostulubade kätteaamise kohta

II neliipühal (see iskud, kes olid saanud Varustusametilt eelmise 9.60. III s. a. ühurünnakut kutsed tekstiilkauba ostulubade järele ilmumiseks, kuid missugaste ostulubade väljastamine ühurünnaku tõttu peatati, palutakse ilmuda Tallinna Linnavalitsuse Varustusametisse, Vene tn. 5, oma tekstiilkauba ostulubade järele järgmiselt:

16. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 2. juunil; 16. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 3. juunil; 17. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 5. juunil; 14. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 6. juunil; 15. III s. a. väljakutustuiil ilmuda 7. juunil.

Kutsetel märgitud kellaaegadest tuleb kinni pidada.

Jalarõude ostulubade järele ilmumisest teatatakse eraldi.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANNE

Piritá ja Merivälja kaupluste võrdsustamise kohta Tallinna kauplustega.

Pirital ja Merivälja asetsevatesse A. Vesilinnu, J. Pappeli ja V. Lauka toidumaineteärikauplustesse ning A. Keitsi lihakauplusesse on lubatud registreerida alatiseks ostjaks samul alustel ja korras kui Tallinnas asetsevatesse kauplustesse. Sellele vastavalt on neisse kauplustesse registreeritud ostjad õigustatud 33. toitlusperioodil alates saama samu aineid ja samal määral nagu Tallinna linnas asetsevatesse kauplustesse registreeritud ostjad.

Tallinna Linnavalitsuse Kaubandus-tööstusosakond

TEADAANDED

Teadaanne. Mööblitööstus A. Kimberg, Valgevase 18, Tallinn, palub kõiki istkuid, kes oma materjalist lasksid mööblit valmistada, tõödele järele tulla või kõl. teat. ühe kuu jooksul, s. o. 25. juunini 1944. a. Pärast selle tähtaja möödumist mingisuguseid nõudmisi ei saa esitada. Aust. omanik.

A. Raudsepa kübaratööstus asub Soo 22. Daamide ja laste kübarate vormimine ja värvimine.

KOHTUTEATED

Tallinna jaoskonnakohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Ivan Mihaili p. Peegel'i palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne on õigus, nõudmisi ja vaidlusi 21. märtsil 1943. a. Mihu vallas surnud Mahvel Mihaili p. Peegel'ist järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast Ameti. Teatajas kõikide tõdede ilmumisega, et vastasel korral tõõk ilmumata jäänud õigused ja nõudmised kustumuteks tunnistatakse. 16. mail 1944. a., nr. 103. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tallinna 5. jaoskonna kohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Eduard Tummelehi'i palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 22. jaanuaril 1944. a. Kuusalu vallas, Kõberla küülas surnud Evald Pählak'ist järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametiliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, hoilatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse kustunuiks. 18. mail 1944. a., nr. 132. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Lihula jaoskonnakohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Karl ja Arnold Nõmm'ede palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 9. aprillil 1924. a. surnud Jaan Nõmm'e järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, hoilatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuiks tunnistatakse. 15. mail 1944. a., nr. 91. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Lihula jaoskonnakohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Priidik Albergi palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 36. juulil 1942. a. surnud Juhan Albergi järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmised ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, hoilatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse. 15. mail 1944. a., nr. 96. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Lihula jaoskonnakohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Jüri Leevert'i palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 23. veebr. 1944. a. surnud Hendrik Leevert'ist järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, hoilatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse. 16. mail 1944. a., nr. 86. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kutsub TKS §§ 298 ja 3091 põhjal Aleksander Kobin'at, kelle elukoht teadmata, kui kostjat Heleene-Ellisabet Kobin'a nõudes Aleksander Kobin'a vastu abielulahutamise pärast, nelja kuu jooksul, arvates kuulutuse avaldamise päevast „Ametlikus Teatajas", oma elukoha või kohtuaadressi Tartu Ringkonnakohtule üles andma, holatusega, et vastasel korral toimetab kohus TKS § 211 kohaselt. Tartus, 20. mail 1944. a., nr. 229-a. Osakonna esimees: (allkiri). Abisekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond, toetudes Abieluseaduse § 22-le, oma 12. mai 1944. a. määruse, põhjal ja Aksel-Johannes Karussaar'e palvel kutsub puhrja Aksel-Johannes Karussaare äraoljat abikaasat Johanna-Armilda Karusaar't, sündinud Kurrison'i, kolme kuu jooksul, arvates kuulutuse avaldamise päevast „Ametlikus, Teatajas", tagasi tulema oma perekonna alatisse elukohta Linnaja vildal, Mäe tallu, hoilatusega, et vastasel korral palujal on õigus nõuda abielulahutamist Abieluseaduse § 22 alusel. Tartus, 29. mail 1944. a., nr. 287-a. Osakonna esimees: (allkiri). Abisekretär: (allkiri).

Tallinna 6. jaoskonna kohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja 2019 põhjal ja Arnold Hiusmann'i palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 17. nov. 1942. a. surnud Vallus, Turboeeme külas, Ahjalaoru talus surnud Tõnis Hiusmann'ist järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, hoilatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse kustunuiks. 23. mail 1943. a., nr. 49/44. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tallinna 6. jaoskonna kohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja 2019 põhjal ja Olga Pihlak'i vol. v. a. K. Kurg'i palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 22. jaanuaril 1944. a. Kuusalu vallas, Kaberla küülas surnud Evald Pählak'ist järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, hoilatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse. 23. mail 1944. a., nr. 46/44. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tallinna 6. jaoskonna kohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja 2019 põhjal ja Emile-Marie Etal'i jt. palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 28. jaanuaril 1925. a. Kolga vallas surnud August-Bernhard Etal'ist järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmised ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, holatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse. 15. mail 1944. a., nr. 91. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tallinna jaoskonnakohtunik TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Pridik Albergi palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 36. juulil 1942. a. surnud Juhan Albergi järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmised ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametliku Teataja" lisas, kohtule üles andma, holatusega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse. 15. mail 1944. a., nr. 96. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kuulutab, et sama ringkonnakohtu prokuröri ettepanekul on kohus 14. märtsil 1944. a. määranud: äraoija Peipsiääre valla elaniku Peter Belov'i vara ille sisse seada hooldamine. Hooldamise sisseseadmiseks on eeskiri saadetud Peipsiääre vallakohtule. Tartus, 19. mail 1944. a., nr. 63-e. Osakonna esimees: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kutsub TKS §§ 298 ja 3091 põhjal Harald Kasak'ut, kelle elukoht teadmata, kui kostjat Olga Kasak'u nõudes Harald Kasak'u vastu abielulahutamise pärast, nelja kuu jooksul, arvates kuulutuse avaldamise päevast „Ametlikus Teatajas", oma elukoha või kohtuaadressi Tartu Ringkonnakohtule üles andma, holatusega, et vastasel korral toimetab kohus TKS § 311 kohaselt. Nõudekirjale on lisatud perekonnaseisutunnistus ja vastavad ärakirjad. Tartus, 20. mail 1944. a., nr. 281-a. Osakonna esimees: (allkiri). Abisekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kuulutab, et sama ringkonnakohtu prokuröri ettepanekul on kohus 14. märtsil 1944. a. määranud: äraoija Peipsiääre valla elaniku Pilman Kajalin'i vara ille hoolekanne sisse seada. Hoolekande sisseseadmiseks on eeskiri saadetud Peipsiääre vallakohtule. Tartus, 19. mail 1944. a., nr. 86-e. Osakonna esimees: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kuulutab, et sama ringkonnakohtu prokuröri ettepanekul on kohus 14. märtsil 1944. a. määranud: äraoija Peipsiääre valla elaniku Pilman Kajalin'i vara ille hoolekanne sisse seada. Hoolekande sisseseadmiseks on eeskiri saadetud Peipsiääre vallakohtule. Tartus, 19. mail 1944. a., nr. 85-e. Osakonna esimees: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Saarema 1. jaoskonna kohtunik, TKS §§ 2011, 2014 ja 2019 põhjal ja Ivan Mihaili p. Peegel'i palvel kutsub seega üles kõiki istkuid, kel kui pärijait, võlauskujail jne. on õigusi, nõudmisi ja vaidlusi 22. märtsil 1944. a. Mihu vallas surnud Mahvel Mihaili p. Peegel'ist järelejäänud päranduse kohta, oma nõudmisi ja õigusi kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast Ameti. Teatajas kõikide tõdede ilmumisega, et vastasel korral kõik ülesandmata õigused ja nõudmised kustunuteks tunnistatakse. 16. mail 1944. a., nr. 103. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kuulutab, et sama ringkonnakohtu prokuröri ettepanekul on kohus 14. märtsil määranud: äraoija Peipsiääre valla elaniku Peeter Belov'i vara ille hoolekanne sisse seada. Hoolekande sisseseadmiseks on eeskiri saadetud Peipsiääre vallakohtule. Tartus, 19. mail 1944. a., nr. 64-e. Osakonna esimees: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kuulutab, et sama ringkonnakohtu prokuröri ettepanekul on kohus 14. märtsil 1944. a. määranud: äraoija Ivan Belov'i vara ülle sisse seada hooldamine. Hooldamise sisseseadmiseks on eeskiri saadetud Peipsiääre vallakohtule. Tartus, 19. mail 1944. a., nr. 63-e. Osakonna esimees: (allkiri). Sekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kutsub TKS §§ 298 ja 3091 põhjal Harald Kasak'ut, kelle elukoht teadmata, kui kostjat Olga Kasak'u nõudes Harald Kasak'u vastu abielulahutamise pärast, nelja kuu jooksul, arvates kuulutuse avaldamise päevast „Ametlikus Teatajas", oma elukoha või kohtuaadressi Tartu Ringkonnakohtule üles andma, holatusega, et vastasel korral toimetab kohus TKS § 311 kohaselt. Nõudekirjale on juure lisatud perekonnaseisutunnistus ja ÜRÜ Ametlidte Otsimise ja Tagasitoomise Osakonna ZEV'i tõend ning vastavad ärakirjad Tartus, 20. mail 1944. a., nr. 268-a. Osakonna esimees: (allkiri). Abisekretär: (allkiri).

Tartu Ringkonnakohtu tsiviilosakond kutsub TKS §§ 298 ja 3091 põhjal Rudolf Allerit, kelle elukoht teadmata, kui kostjat Hilda Allerl nõudes Rudolf Allerl'i vastu abielulahutamise pärast, nelja kuu jooksul, arvates kuulutuse avaldamisest „Ametlikus Teatajas", oma elukoha või kohtuaadressi Tartu Ringkonnakohtule üles andma, holatusega, et vastasel korral toimetab kohus TKS § 311 kohaselt. Nõudekirjale on juure lisatud perekonnaseisutunnistus ja ÜRÜ

„Laulge Issandale omas südames . . .“

Waimuliku koorilaulu algpäewilt Eestis. — Kihelkondlikud laulupühad. — Esimesest üld laulupeost möödub 75 aastat

Waimulik laul ja eriti koorilaul Eestis ei ole suhteliselt wäga kaua kõlanud. Ta on tekkinud ajastul, mil eesti rahwas hakkas iseteadwusele ärkama, kui kiriklikud ringkonnad püüdsid kogudustele midagi nauditawat pakkuda ka kirikumuusika alal. Kuna siin olid algul mõõduandwad wald usulised eesmärgid, siis ajajooksul on eesti waimulik koorilaul, nagu üldse meie kirikumuusika, läbi teinud arengu, mille kostel ettekanded on küündinud kunstiwäärtusliku tasemeni. Selle saawutamiseks on püütud rakendada kõiki kunstilisi wahendeid.

Ometi wõib ütelda, et waimulik laul meie kodumaal siiski on teeninud rahwast ka usulis-hingeliste wajaduste rahuldamiseks. Eriti ilmnes see raskeil suweajul, nagu wenestamise päewil ja bolševismi wõimu ajal Eestis. Kogu läinud sajandi jooksul on waimulik koorilaul lohutanud tuhandeid usklikke südameid ja sisendanud unt elusku.

Kirikhärrad ja köstrid koorijuhtidena

Esimesed laulukoorid meie kodumaal tekkisid möödunud sajandi 40-ndate aastate paiku kirikutegelaste eestwõttel, kuna kirikuõpetajad, köstrid ja kooliõpetajad olid tol ajal weel rahwa waimlise elu juhtideks ja edendajaiks. Peamiselt kihelkonnakooli õpilastest moodustatud koor õppis kiriku koraale ja kandis neid ette kiriku jumalateenistusel koguduse laulu juhtimiseks. Nii hakkasid need wäikesed koorid esinema ka iseseisvalt kirikus ja palvemajades.

Kirikukooride tekkimist soodustasid wennastekogudused,

kus olid juba sajandi algaastail oma laulukoorid, nagu Latus-Tähkveres, kus koor esines palvetundides ettekannetega (a. 1823) külakoolipõetaja J. Sommeri juhtimisel.)

Laiusel asutati kihelkonnakoor a. 1835 köster-kooliõpetaja H. Nieländeri ja kohaliku kirikuõpetaja dr. H. G. Jannau algatusel. Koor oli võimeline ette kandma Händeli ja Bachi raskemaidki klassilisi helitöid, muuseas katkendi oratooriumist „Messias“.

Edasi oli omal ajal kuulsaks saarud Torma kihelkonna koor C. R Jakobsoni isa, Adam Jakobsoni juhtimisel. A. Jakobson asutas Tormas ka pasunakoori. Temalt ilmunsid a. 1857—1862 mõned brošüürid laulu ja mängu alalt. Ka tuleb eriliselt mainida Põltsamaa laulukoori, mis a. 1840 asutati kohaliku köstri Martin Willbergi poolt. See koor omandas, kuulsuse, mis ületas kaugelt oma kihelkonna piirid.

Põltsamaa kirikuõpetaja E. A. Hörschelmann, kes innuga toetas Willbergi koori, oli ise andekas helilooja. Ta viisistas esimesi koorilaule eestikeelsetele sõnadele. Hörschelmanni toetusel kandis Põltsamaa koor ette Händeli ja Haydni koore oratooriumidest. Hörschelmann esimese saksa soost kirikuõpetajana tõlkis ka laule Põltsamaa koorile.

Algupäraste waimulike laulude sarjas on temalt ilmunud laule, mis hiljem trükiti „Kirikukoori“ wihkudes ja praegugi kogudustes lauldakse.

Saaremaal asutas Kaarma kirikuõpetaja J. F. Harting umbes 1840. a. oma laulukoori, mis koosnes tema kihelkonna kooliõpetajaist. Hiljem juhatas seda koori õp. A. H. Willigerode, kes pärastpoole sai tuntuks Tartumaa praostina ja esimeste üldlaulupidude tegelasena. Ansekülas korraldas õpetaja Martin Körberi asutatud laulukoor 1862. a. kontserdi Kuressaare lossi saalis. Tuleb märkida, et

Kõrber kui kirikuõpetaja õpetas oma koorile waid ilmlikke laule,

mis seisid Ansekülа koori kontserdide kawas. Suuri teeneid waimuliku koorilaulu edendamisel saartel omab Reigi koguduse õpetaja praost Gustav Felix Rinne, kes töötas koha peal rahwakasvatuse alal. Rinne moodustas oma koguduse lauluhuvilistest koori, kellega ta esines Reigi kirikus 1861. aastal piiblipühal. Rinne koor kaunistas edaspidigi koguduse jumalateenistusi oma laulu-ettekannetega. Reigi kiriku koor arenes peaaegu võrdlemisi kõrgele tasemele. Koori eeskujul tekkis ka mujal Hiiumaa kogudustes kihelkondlikke laulukoore — Kärdlas, Käinas, Pühalepas jm.

Eespool mainitud kihelkonnakoorid Torma, Põltsamaa, Laiuse ja teised — panid 19. sajandi esimesel poolel kindla aluse eesti waimulikule koorilaulule,

mida üha rohkem hakati harrastama kogudustes. Kohalikud kirikuõpetajad wõi köstrid wõtsid asja tõsiselt, koondasid kogudustelihkemeid kirikute juure, õpetasid neile oma wähese muusikaoskuse ja puudulike kogemuste waral laule, mis ette kantu pühapäeviti jumalateenistustel. Nii kestis olukord aastakümneid. Koorijuhtidel, kihelkonnakoolmeistreil ja köstreil puudus wastav muusikaline ettewalmistus, missugust lünka aitas täita 1839. a. Wolmaris avatud koolmeistrite seminar, mis kuni 1890. aastani töötas Walgas. Seminari juhiks oli omaaegne tuntud pedagoog Johannes Zimse. Zimse seminaristi on wõrsunud eesti esimesed heliloojad Kunileid, Saebelmann, Thomson jt.

„Mõistlik meelelahutus ja ilus ajaviide“

Esimesed laulukoorid meie kodumaal töötasid peamiselt eestisõbralike saksa soost kirikuõpetajate, köstrite ja koolmeistrite algatusel ning juhtimisel. Oma olatuseilt kihelkondlikud, harrastasid nad peamiselt waimulikku laulu, seepärast olid nad sisult kirikukoorid, mille töökawas oli neljahäälse koraali wõi waimuliku laulu õppimine, et nendega kaunistada jumalateenistusi kiriknis. Ilmlike laulude laulmine toimus waid eraviisiliselt.

Sajandi teisel poolel arenes aga kihelkonnakooride tegewus sedawõrd, et peagu igas kihelkonnas leidus wähimalt üks koor. Kihelkondades, kus muusikaelu juhtideks olid ettewalmistust saanud tegelased,

korraldati ühendkooride kaastegewusel nn. laulupühi, mis tegelikult kujunesid esimeseks kihelkondlikeks laulupäevadeks.

Üks esimesi seesuguseid oli a. 1863 Ansekülas Saaremaal korraldatud „Sõrvemaa laulupühа“, mille korraldajaks ja juhatajaks oli eespool mainitud opetaja Martin Körber. Kawas olid peale mõne waimuliku laulu peaasjalikult ilmlikud laulud.

Teine laulupühа, mille kohta on säilinud kindlamad andmed (vt. A. Kasemets, Eesti muusika arenemislugu“, ELL, Tallinn 1937), peeti 1865. a. Jõhvi kirikus „Jõhvi laulupühа“ nime all. Selle algatajaks ja õhutajaks oli Viru-Alutaguse praost, Jõhvi kirikuõpetaja Friedrich Meier, kuna tegelikuks korraldajaks ja kooride üldjuhiks oli Jõhvi kihelkonna köster-koolmeister Siegfried Saar. Laulupühast wõttis osa 119 lauljat Jõhvist, Lüganuselt ja Viru-Nigulast. Kava koosnes ainult waimulikest lauludest.

Kolmas suureulatuslikum laulupühа peeti Pärnu lähedal Uulu mõisas a. 1867 „Pärnu kihelkonna laulupühа“ nime all. Selle organiseerijaks oli Pärnu Elisabeti koguduse köster ja „Perno Postimehe“ tegewtoimetaja Caspar Franz Lorenzsonn (1811—1880), ja kooride üldjuhiks Pärnu laulukoori juhataja J. Jürgens. Peost wõttis osa 7 laulukoori Pärnu ümbruskonnast 250 lauljaga. Ühendkoori kawas oli 4 koraali ja 6 muud waimulikku laulu.

Peale eelnimetatute peeti wäiksemaid laulupühi weel mitmel pool mujal, näiteks Simuna kirikus jaanipäeval 1866, mis tõmbas kokku nii palju rahwast, et kõik ei mahtunud kirikusse... Simuna laulupühal esines 40-liikmeline meeskoor Simuna kihelkonna koolmeistreist ja Viru praostkonna köstreist.

Laulu ja „laulupühade“ abil püüdsid rahwasõbralikud kirikuõpetajad ja köster-koolmeistrid pakkuda oma kihelkonna rahwale „mõistlikku meelelahutust ja ilusat ajaviidet“, et neid seega wõõrutada pahadest harjumustest ja halbadest kommetest ning tõmmata neid tihedamini kiriku ligi.

Waimuliku koorilaulu harrastamine toimus rohkem maakogudustes kui linnades,

kuna maal oli tolleaegses olukorras selleks rohkem wäljawaateid. Alles üldlaulupidude korraldamise ajajärgus tõusis ka linnades muusikaelu ja eriti lauluharrastamine, millega koos ka waimulik laul hakkas rohkem kõlama ka linnakirikuis.

Mõni aeg hiljem tekkisid laulukooride kõrwale ka mängukoorid, mille waimseks isaks oli D. O. Wirkhaus. Tema asutatud Wäägvere pillikoor esines iseseisva kontserdiga Tartu Maarja kirikus 3. oktoobril 1865 koos Maarja kirika laulukooriga köster A. Luige juhatusel. „Eesti Postimehe“ sellekohase märkuse järgi otsustades oli see Tartus „essimene eesti keele kontsert ehk korilaul ja mängu“.

Waimulik laul eesti üldlaulupidudel

Rahwusliku ärkamise ajastul olid waimuliku koorilaulu arendajaiks nn. lauluseltsid, millest lauluselts „Revalia“, asutatud 1863. a., muudeti Kaarli kiriku lauluseltsiks „Revalia“, kus harrastati peamiselt waimulikku laulu. Osa liikmeid, kes ei rahuldunud seltsi ühekülgse tegewusega, lahkus „Revaliast“ ja asutas 1865. a. uue seltsi, nimelt „Laulo ja mängo selts „Estonia“, kuna „Revalia“ tegewus aja jooksul surmale waibus.

Ka „Vanemuise“ seltsi tegewuskawas oli waimulike koorilaulude ettekanne peamiselt meeskoorile. „Vanemuise“ seltsi asutaja Johann Voldemar Jannsen propageeris laulukooride muutmist lauluseltsideks. Jannsen algatas ka mõtte korraldada laulukooride ühist ettekannet. Esimene ülemaaline laulupidu jaanikuuks 1869, mis Jannseni algatusel peeti eesti rahwa pärisorjuse kaotamise 50 aasta juubelija tänulaulupeona, oli ühtlasi waimuliku koorilaulu awalikuks esitajaks, muidugi wastavalt oludele ja kooride (esinesid waid meeskoorid) kunstitasemele.

Waimulikke laule oli 1869. a. laulupeol, millest tänawu möödub 75 aastat, tervelt 12, ilmlikke aga 14.

Teine üldlaulupidu Tartus (a. 1879), mida juhatasid K. A. Hermann, praost A. H. Willigerode ja D. O. Wirkhaus, sisaldas kawas waid 12 ilmlikku ja 11 waimulikku laulu, wiimaseist 4 koraali.

Kolmandal üldlaulupeol peetud a. 1870. Tallinnas, ametliku nimetusega „Eesti tänu-laulu-pidu Keiserliku Majestedi Aleksandri II 25-aastase walitsuse juubeli-pühа mälestuseks“ (!), oli kawas 17 meeskoorilaulu, neist waid 2 waimulikku, pealeselle üks koraal ja wene riigihümn. Kahe eelmise laulupeo lauludest olid umbes pooled waimulikud.

Neljandal laulupeol a. 1891 Tartus oli 15 ilmliku laulu kõrwal kawas jällegi 13 waimulikku laulu, kuna ettekandele tuli ka eesti oma helisloomingut. Ka järgnevad laulupeod a. 1894 Tartus, a. 1896 Tallinna, kui möödunud sajandi suuremad muusikalised üritused meie kodumaal õhuntasid ka waimuliku koorilaulu edendamist.

Kuna üldlaulupidudel esinemine kandis rohkem esinduslikku iilmet, tegutsesid koguduste juures paiguti juba päris korralikud koorid. Nii alustas Tallinnas tegewust Niguliste kiriku lauluselts, mille juhiks tuli helilooja K. Türnpu, hilisem „Revaler Liedertafeli“ TMS-i koorijuht. Niguliste koor kandis ette Bachi h-moll messi oma kirikus ja esines sellega ühtlasi ka Peterburis. Pärnumaa laulupeol a. 1903. juhatas Türnpu J. Haydni oratooriumi „Loomine“.

Üldse olid sajandi vahetusel eesti koorid ette kandmas juba suurteoseid.

Põltsamaa koor esitas katkendeid Haydni oratooriumist „Loomine“, Laiuse koor Mozarti „Requiemi“ katkendeid. Helilooja A. Lätte algatusel toimusid Tartus oratooriumiettekanded pidevalt.

Kui kõnelda isikuist meie waimuliku koorilaulu, wõi üldse kirikumuusika arendamisel, siis wõib teiste nimede kõrwal mainida A. Toppmani, kelle muusikalisest tegewusest Tallinnas möödub tänawu 40 aastat.

Lõpetades 1904. a. Peterburi konservatooriumi oreliklassi, asus ta Tallinna Jaani kiriku organisti kohale. Topman hakkas kohe tegelema kirikliku laulu süwendamisel Tallinnas. 1907. asutati siin Ev. Lut. kiriku Muusikasetts, mille koori juhatas A. Topman. Kuor kandis ette oratooriume ja teisi waimulikke helitöid. Ka järgnevail aastail tegutses prof. A. Topman eriti ka kirikumuusika wiljelemisel, pääsedes juhtiwale kohale eesti waimuliku helikunsti edendamisel. Kirikliku koorilaulu harrastamine kunstilises raamis on prof. A. Topmanile eriti südamelähedane.

Sedasama wõib ütelda teistegi eesti muusikategelaste kohta, kes oma kunstilised anded on pühendanud waimulikule — religioossele — muusikale ja laulule, nagu prof. A. Kapp, kelle oratoorium „Hiiob“ on kantud ette Tallinnas wiimati 1943. aasta maikuus. P. Süda oma oreliteostega, jt.

Luterliku kirikumuusika tõusutee Eestis

Eesti omariikluse päewil wõttis luterliku kirikumuusika harrastamine suurt hoogu. Kohtadel töötasid agaralt kirikukoorid, mille organisatsiooniline juhtimine teostus alles hiljem, 1930. a. paigu, kui loodi eriline Kirikumuusika sekretariaat.

Tugewat tõuget eesti kirikumuusika asjale andis ka asjaolu, et 1928. aastal Tallinnas toimunud üldlaulupeol kawast waimulik laul hoopis wälja jäeti. Sellele wastukaaluks korraldati keskustes walmulikke laulupäewi, millest esimene peeti 15. ja 16. juunil 1929. a. Tartus, suurelt osalt 50 kirikukoori ettekannetega. Teine waimulik laulupäew korraldati 1930. a. Türi kirikla pargis ja järgmine, Jõelähtme esimene waimulik laulupäew, juunis 1932. Pärast seda on korduwalt peetud kihelkondlikke laulupäewi, kus on esinenud ühendatud koorid kui ka praostkondades maakoguduste kooridelt. Kunda kirikukoor on mõne aasta eest ette kannud helitöö milles esineb ka kõnekoor.

Mitmel pool, ka maal peeti kirikukooride kaastegewusel muusikaõhtuid wõi juleti isegi ette kanda pikemaid helitöid.

Linnakirikute tegewusraames wõiks mainida ka traagiliselt hukkunud helilooja Joh. Türme oratooriumi „Nebukadnetsar“ Tallinna Kaarli kiriku koori ettekandel 1938. a. Paar aastat hiljem tuli Toomkiriku koorilt, mis wiimasel ajal töötas energilise helilooja J. Hiiobi juhtimisel, ettekandele J. S. Bachi „Matteus-passioon“ Niguliste kirikus. J. Hiob oli kirikumuusika esimese teadusliku sekretärina tublit tööd teinud kiriku koorilaulu alal.

Ka wälismaale on kostnud eesti kirikulaulu kooridelt, kes tänapäeval peamiselt moodustawad meie kirikukoore. Alles 1939. a. wõis Tallinna Kaarli kiriku koor wiibida kontsertmatkal Stokholmis, kus koor esines A. Karindi juhatusel kontserdiga eesti waimulikest helitõist. Mitmel teisel puhul on waimulikke usulaule lauldud eesti kirikunoorte koorilt Soomeski külaskäigul wennasrahwa kirikunoortele.

Waimuliku laulu alal on wäljaspool kiriklikku koondust seiswad ringkonnad samuti tegutsenud alati mitte niiwõrd kunstilise wäärtuse ja kunstikriitikaga arwestades, waid et pakkuda kuulajaile midagi hingeilendawat. Nii on wennastekogudustes peetud isegi ulatuslikke laulupäewi (1933. a. Rõngus). 1940. a. just wähe aega enne bolševistlikku riigipööret toimus Estonia kontsertsaalis ühendatud wabakoguduste ja kirikukooride kontsert, mis läi ka wiimseks, kuna ka muusika alal tegutsewad kõik usulised ringid iseseiswalt.

Sama aasta, 1940. 5. juunil peeti köster-organistide konferents, millel piiskop J. Kõpp pidas ettekande eesti luterlikust kirikumuusikast. Waimulikku koorilaulu käsitledes ütles ta oma kokkuwõttes: „Waimulik koorilaul saagu tawaliseks nähtuseks jumalateenistuses. Ta ärgu olgu ainult esteetiliste tarwete rahuldaja wõi tõmbenumber suurtel pühadel, waid kirikumuusika kõrgema taseme esindaja, ja aidaku selleks tõsta koguduse muusikalist tunnet ja arusaamist, luues nõnda pinda kõrgemale kirikumuusika kultuurile.“

*

Bolševismi wõimu ajal Eestis ei waikinud kirikumuusika hekid täiesti. Koguduselaul ei lakanud, küll aga ei saadud koorilaulu arendada endises ulatuses. Poliitiliste sündmuste arengu tõttu oldi sunnitud waikima, kuna nii mõnigi nimekas koorijuht ja kirkutegelane läksi ära oma töö juurest kas mobilisatsiooni nime all wõi küüditamisega. Noorte muusikute nagu J. Hiobi, E. Arro, H. Lepnurme jt. kaotus andis end tunda.

Alles pärast bolševistliku wõimu langemist Eestis on waimuliku koorilaulu alal jällegi toimumas ülesehitaw tegewus.

Kirikukooride töö nii maal kui linnas on seotud kohalike raskustega, kuid sellest hoolimata esinetakse nii hästi jumalateenistustel kui ka eraõhtuil. Waimulik laul on ühtlasi kawas mäiteks — TMS-i meeskooril, mis sel alal on saanud lugupeetawaks Waimulik koorilaul aga, kaigi wäiksemas ulatuses, kostab tänapäewalgi kogudustes ja rahuldab oma kunstilisel tasemelt juba nõudlikumatki kuulajat.

hj.

„LAULGE ISSANDALE OMAS SÜDAMES!“ See tekst seisab sageli waimulike laulupäewade lipukirjaks. Pildil — üks koguduste-waheline kokkutulek laulule ja mängule

KULTUURIELU

Kolmas eesti sõduritund ringhäälingus

Arwestades ringhäälingule saabuwate rindewõitlejatele edasiandmiseks määratud tervitustekstide rohkust, korraldab Tallinna Ringhääling pühapäewase eesti sõduritunni „Kodu tervitab oma kaitsjaid“ kõrwal weel teise samanimelise tervitussaate, mis antakse edasi esmaspäeval kella 11.30—12.15. Tingitud pühade kawast algab aga teine eesti sõduritund erandina järgmisel esmaspäeval, s. o. II suwistepühal kell 19.

Meeleteluteuseks olgu märgitud, et neljapäewane eesti sõduritund tuleb ühtlasi kordamisele laupäeva õhtul kell 22.15—23-ni.

„Estonia“ esitab uuesti „Elu ja armastuse“

Reedel, 2. juunil, esitab Estonia teater Draamateatri ruumes taasetendusena A. H. Tammsaare „Elu ja armastus“. Näidendi lawastab Andres Särev. Lawapildid V. Haasilt. Osalised on: Irma Vainu — Marje Parikas, Anna, ta tädi — Mari Mõldre, Lonni, Anne tütar — Agnes Lepp, Rudolf Ärka — Kaarel Karm, madame Polli — Kadi Tanilloo, Kalmu Eedi — Rudolf Nuude, kojanaine — Maimu Kents.

„Säärane mulk“ Keilas

Estonia teatri ringreisi raames toimus esimene etendus EK „Puhkus ja Elurõõmu“ Keila osakonna korraldusel pühapäeval, 21. mail s. a. Keila algkooli saalis. Ettekandele tuli L. Koidula „Säärane mulk ehk sada wakka tangusoola“. Kaastegewad olid Albina Kausi, Ellen Tauden, Al-der Randviir, Rein Andre, Woldemar Leetjärv, Enno Eesmaa ja Ants Jõgi.

Esitatu oma rahwapäraste motiividega wõitis täielikult publiku poolehoiu ja kutsus esile tugewaid aplause. Tükk kanti ette kaks korda. Lõppsõnas „Puhkus ja Elurõõmu“ Keila osak. juhataja tänas trupi juhti Wold. Leetjärwe meelduva külaskäiguetenduse eest ja andis üle tänutäheks kimbu roose.

Rakvere teater lõpetab hooaja

Eelolevate suwistepühadega lõpetab Rakvere teater oma talwise hooaja, korraldades sel puhul saksakeelse kireva kawaga õhtu.

Tallinlaste kirev õhtu Türil

28. ja 29. mail toimub Türil Järwamaa tuletõrjebrigaadi Türi diwisjoni korraldusel kirev õhtu, mille kawas on laule, humoreske, muusikapalu ning tantse. Kaastegewad on ka Estonia teatri tegelased Juta Arg (ballet), Irma Kalvet (sopran), Agnes Lepp (humoreskid), Harri Kaasik (tenor), Teet Koppel (humoreskid), Kirill Randsepp (klaver) ja Robert Salong (akordion). Ettekannetel konfereerib Teet Koppel.

Eesti kunstnikud külastasid Saksa ringhäälingu Bruckner-orkestrit

Peale kontserti Linzis külastasid eesti kunstnikud Eesti Omawalitsuse juhi saatel St. Floriani, kus tegutseb kuulus Brucknери orkester, mis Saksa Riigi Ringhäälingu intendandi korraldusel komplekteeriti parimaist saksa saatjate orkestrimängijaist. Eesti külalised weendusid orkestri kõrges tasemes, pealeselle korraldati neile orelikontsert kuulsal Brucknери orelil, mis külalistele jättis sügawa mulje.

Tiit Kuusik kodumaal

Neil päewil saabus Saksamaalt tagasi Kasseli Riigiteatri solist Tiit Kuusik. Kuna sõjaoludest tingituna on tõenäoline teatri tõõwaeaja pikenemine sügiseni, jääb meie tuntumal baritonil aega esinemisteks ka kodumaal. „Puhkuse ja Elurõõmu“ kunstitalituse ja Tiit Kuusiku wahelise läbirääkimise tulemusena on wiimane nõustunud esinema pea kõigis meie suuremates linnades.

T. Kuusiku kodumaal wiibimist kasutab ka ringhääling. Tiit Kuusik on juba lauluud plaatidele mitmeid eesti heliloojate töid ja lähemas tulewikus on ette näha awalikke esinemisi raadios.

Ringhäälingu wahendusel sõidab Tiit Kuusik juuni lõpul Berliini ja Wiini, kus ta esineb sealsetes raadiosaatjates.

3. juunil laulab kunstnik Pärnus, kus toimub hooaja awamise puhul pidulik kontsert.

Kuulsad Greco maalid jälle päewawalgele

Hiljuti leiti ühest Budapesti eeslinna peidupaigast kogu kuulsa maalikunstniku Greco maale: „Kristus õlimäel“, „Kristuse wangistamine“, „Jooja“ ja „Apostlipea“. Nende teoste Budapesti kunstimuuseumi paigutamisega on mainitud muuseum tõusnud Greco-kogu suuruse poolest teisele kohale Madridi järel.

Peidupaigast leiti muuhulgas weel rida wäärtuslikke Rubensi ja Giovanni Santi maale.

Ülikooli ülesannetest sõjas

Rostocki ülikooli suwisemestri algust tähistaw immatrikulatsiooniaktusel pöördus ülikooli rektor prof. dr. Wacholder noorte üliõpilaste poole tähelepanuwäärwa kõnega, milles ta märkis sõjaaegse ülikooli esimese ülesandena järelkaswu ettewalmistamist akadeemilist haridust wajawatele elukutsetele. Olukorrast tingituna tuleb ülikoolil täie tõsidusega teostada kutseweljaõpet. Isiklikud huwid ja harrastused peawad astuma tagaplaanile. Sellest seisukohast lähtudes on lubamatu wähetada teaduskonda isiklike huwide muutudes.

Teiseltpoolt soowitas rektor noortele siiski püüda maksimaalselt kasutada kõiki wõimalusi, mida ülikool pakub waimseks rikastumiseks, sest sõjaski ei walitse mitte ainult tunni tõsidus, waid jääb pisut ruumi ka meelidwale.

Kõnelus põllule

LEHO TARGI

Põllukene, miks sa kurdad,
nurmekene, mida halad?
Waatad pisarlisel palgel
talumaja poole ala...

Keda ootad, keda ihkad?
Kas ehk oma mullust kiindjat?
Oled kaua temas näinud
kewadele eluandjat...

Sinu kündja sõjateedel
sammub oma kodu kaitsel.
Põllukene, rahulikult
soojenda end päikesepaistel.

Küllap tuleb noorem wõsu
sammeldunud talumajast, —
muhendab su pinna nooreks,
nagu külwipäewaks waja.

Põllukene, ära kurda,
nurmekene, ära hala!
...Inimpõlved waheldwad, —
sina haljendad kuid ala!..

Oskar Lillendal

Villemi kiri poistele

Sain teie emadepäewaks kirjutatut kirja ja saadetise käde. Mul tuli kohe wesi silma, kui ma teie kirja lugesin ja läksin otsekohe ninapiti kummudisse, et kuidagi selest meele liigutusest jägu saada ja tasku rätt otsida. Eide auale ostsin emadepäewaks lilled nigu see teie soov oli. Puhastasin sis ka aua ära ja siatsin sele iga piti korta ja kui eide aua juurest ära tulin, ütlesin sis tasa oma ete: kallis eit, sinu poisit on nüüd suuret ja kanget mehet, raudristi kawalerid ja kõik, naise mehed ja laste isad. Neid oleksit sina pidant weel nägema, ja nendest tõsist rõõmu tundma. Lugesin sis weel issamele ja tulin wagade mõtetega tulema. Oli ilus pääw, linnud laulsid ja õhk oli lootuse wärsked tõhna täis ning ma ajasin oma nina sõermed laiale nigu jõe obune ja ahmisin kewade õhku nigu windilaator.

Teen iga pää aedniku tööd ja suurem jägu taimeid on jüba maha istudatut. Nüüd olen sis mullane nigu mut, kastan ja rehitsen ja kõrwaldan umbrohtu ning õhta kui töö on tehtud, istun rohu niitja etsale, panen piibu põlema ja waatan oma tehtut tööd ning olen ise enesega iga piti rahul.

Igawuse üle ma kurta ei saa, sest olen omale waadand, mis pakub uuwi ja millest kaa kasu oleks. Wahede wahel olen teie kortelides käind, lilli kast ja tubasit tuulutand. Olen igas tuas natuke aega ja sis kobin jäle alla oma wikwammi, tõstan siin ja korraltan sial. Õhta loen weel ühe weikse jupi „Tõest ja õigusest“, mõtlen weel kõik Piaru ja Andrese kõned ning tegemiset woodis üle, et küll olid aga wimpkad, need Wargamää mehet ja keeran end wiltu.

Wahest põle öösel und, sis olen keerand woodis ringi nigu probeller kui Pelgulinna kuked teevad esimest laulu, oin nigu wana soldat kunagi krapsti woodist lahti, püksit jalas ja lähen kohe wälja ilma waatama.

Pühateks põle mul teile kedagist saata. Minu maja pidamises on põrsat weel kaswamas ja omtkul kui lähän neile toitu wiima. teevat mulle nisukese kontsärdi et kõrwat akkawat pilli ajama. Warsti panen neile rõngat ninasse, muidu künnavat mu lauda kundamendi alt ära ja panevat ajama. Kanad munevad kaa päris korralikuld ja se mõni muna, mis oma tarwitusest üle on jäänt olen wahetand tubaka wasta.

Nüüd on teil sis selge pilt minu kodusest maja pidamisest. Omiku sõõgi juure loen lehte ja olen erilise uuwiga asja juures, kui meie poistest kirjutatakse. Wahede wahel lööb minus wana weltweeble weri jälle keema, teen paar sammu üle tua, kõhatan ääle puhtaks ja annan paar kamandat ära kaa, kuit siis tuleb omale naer piale, et mis sõdur sina Willem änam oled. Aga mina olen oma töö teind ja teie piate seda jätkama. Aga et minus wana sõduri waim ja kasvatus elab, seda nääde kohe, kui koju otpuski tulede. Sis nääde, misukeses eeskujulikus rivis on minu peenrad, tubaka, kurgi ja maasika taimed. Neli sirged rida iga peendra pial, ees roodu ülem ja taga welt weebel. Kui ühest aja nurgast waatad, on kõik nigu nöörist tõmmatut. Lähed teise nurka, on sama pilt. Wahest tuleb omalegi naer piale, et mis sa Willem änam jändad, osta parem tina soldatid ja kuku neile rivi õppust tegema.

Lõpetan nüüd oma kirja sest paergast põle änam rohkem kirjutata ja soovin teile kõikseparemid ning äid pühi.

WILLEM.

INTERMEZZO

Oli pühapäev ja oli õhtu. Just siis, kui metsa taha wajuwast päikesekettast wald pool weel nähtaw oli, algas see intermezzo. Seisatasin parajasti ühel wäikesel purdel, mis oli üle wallatu ojakese asetatud. Lasksin oma pilgul mööda rohetama löönud niitu rännata ja jälgisin niidu keskel tumeda paelana lookleiwat jalgrada. Üks neiu lähenes seda jalgrada mööda, pea uljalt kuklas ja õhtupäikese käes sädelewad juuksed tuules lehwimas. Kummaski käes oli tal kimbuke sinililli.

Mõne hetke jooksul waluitas see lähenew tüdruk mu mõtted tähesti. Waatlesin üksisilmi läheneiat, märkamata purdelt lahkuda.

Alles siis, kui tüdruk weidi nõutuli seisatas, taipasin, et olin tema tee sulgenud.

„Wabandust, preilii!“ ütlesin endale weidi wõõra häälega ja hüppasin kõikuwalt purdelt kindlamale pinnale. Poleks puudunud palju, et oleksin ojja kukkunud. Jälgisin tema purdeütlemist — see läks kaunis aeglaselt. Puud, mis olid üle oja asetatud, wetrusid tunduwalt ja ähwardasid kauniiari sinililledega ojja kukutada. Ulatasin talle oma jalutuskepi teise otsa, ta tahtis sellest kinni wõtta, kuid ei saanud: tema mõlemad käed olid täis sinililli.

„Kinkige üks kimbuke mulle!“ ütlesin häälega, mis mulle juba tuttawam oli. Ta naeratas, viskas siis ühe kimbukese mulle ja wõtnud jalutuskepist kinni, ületas kergel sammul oja.

Alles nüüd märkasin, et olin oma rüütellikkusega liialt weepiiri lähedale läinud ja paar wallatut nirekest olid leidnud tee mu saabatesse. Ka tema märkas seda, naeratas lõbusalt ja tahtis minekut jatkata.

„Aga teie lilled?“ ütlesin ja ulatasin talle sinililledе kimbu, mis ta purdelt mulle oli wisanud.

„Kinkisin need ju teile!“ wastas ta särawa naeratusega. „Palju tänu purdest üle aitamise eest!“ Ja ta pöördus jälle minekule. Ütlesin:

„Siin on teisigi purdeid ees, ehk tohiksin teid saata?“

Ta naeratas waid ja nõustus minu ettepanekuga. Jalutasime kõrwuti üle niidu — tema mööda jalgrada, mina jalgraja kõrwal.

„Kuidas sattusite siia niitudele?“ küsisin. Ta seletas, et oli lihtsalt jalutanud, korjanud sinililli. Tahtnud algul ühe kimbu korjata, kuid lõpuks oli lilli niiwõrd palju saanud, et oli kahekski kimbuks jatkunud. „Meile kummalegi kimp sinililli.“

„Pole juhtunud teid ennem nägema, olete asunud ehk linnast siia kuhugi elama?“

Ta olewat küll linnast, kuid ainult läbisõidul. Juba öösel sõidab edasi ja kaugele, kaugele, kohe teise Eestimaa nurka. Lähebki nüüd jaama.

Saatsin teda üle niidu, pöördusime maanteele, kuid saatsin teda ikka weel. Pääle oli märkamatult metsade taha wajunud tema wajumiskohta tähistas punane wiirg loodes, kuid pimedaks et läinud: valgust jagas kuu. Tuli meele mõte Maupassant'i jutustusest „Vee peal“: „Kuupisted on päikesepistetest hädaohtlikumad“. Ütlesin seda oma kaaslasele. Ta naeris — arwas, et olen juba kuupiste saanudki. Ma waid kinnitasin seda arwamust.

Kuid kuu ei jäänud tallegi mõjuta... Jalutasime aeglaselt, külg külje kõrwal ja kõrwalwaatajale wõis näida, et oleme ammused tuttawad wõi teineteisesse armunud, kuid waewalt me wiimastki olime.

Jõudsime jaamaesisele. Rong, millega ta tahtis sõita, seisis juba jaamas. Wõtnud ooteruumist oma pakid, seisatasime hetkeks jaamaesisel. Kiiresti ulatas ta mulle oma käe, kuid selle ärawõtmisega minu pihust ta sei rutanud. Wõib-olla ootas ta et küsin tema nime ja aadressi wõi ütlen wähemalt oma nime ja elukoha. Ma ei teinud kumbagi. tõmbasin ta waid enda wastu ja wähesed inimesed jaamaesisel wõisid meid lahkuwaks armastajapaariks pidada. Sosistasin talle: „See oli intermezzo!“ Siis wilistas wedur, ja ta ruttas lähemasse wagunisse.

Seisatasin jaamaesisel ja kuulatasin eemalduwate wagunirataste ühetoonilist laulu — mõõdunud intermezzo wiimaseid akorde. Muutusin hetkeks kurwaks: oleksin wõinud sliski tema nime ja aadressi küsida, kuid nii mõtlesin ainult hetke. Kohe oli mulle selge: milleks kirjad? Kui millalgi kohtume, oleme sõbrad ja kui ei kohtu, eks kohtuta siis teistega. Ja kui tulewad uued kohtumised temaga, kelle olin ristinud „kaunitar sinililledega“, siis poleks see enam intermezzo. Ühike lõbus wahemäng, waid midagi pikemat, milles ei puuduks ka minoorsed helid.

Kalju Tuwikene

Peatoimetaja A. Oinas
Peasekretäriaat H. Laanest E Saiurand
Väljaandja Kirjastus „Eesti Ajaleht“
Trükitud Majandus- ja Rahandusdirektooriumi trükikäitiste (end. Tall Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikojas).

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AB